

การใช้กิจกรรมเล่านิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรม
จริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
THE USE OF DHAMMAPADA STORYTELLING ACTIVITIES
TO DEVELOP MORAL AND ETHICAL CHARACTERISTICS
FOR STUDENTS MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

กฤตพิศิษฐ์ ปุรณภัทร์ธนากุล
พระมหาวิจิต จันทรสง่า
ประเวช วัฒนาแก้ว

การวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
ทุนสนับสนุนภายใต้โครงการพัฒนานักวิจัยของ คณะศาสนาและปรัชญา
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2564

ลิขสิทธิ์เป็นของ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

การใช้กิจกรรมเล่านิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรม
จริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
THE USE OF DHAMMAPADA STORYTELLING ACTIVITIES
TO DEVELOP MORAL AND ETHICAL CHARACTERISTICS
FOR STUDENTS MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

กฤตพิศิษฐ์ ปุณณภัทร์ธนากุล
พระมหาวิจิต จันทรสง่า
ประเวช วัฒนาแก้ว

การวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
ทุนสนับสนุนภายใต้โครงการพัฒนานักวิจัยของ คณะศาสนาและปรัชญา
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2564

ลิขสิทธิ์เป็นของ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง : การใช้กิจกรรมเล่านิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรม
สำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ชื่อผู้วิจัย : ดร.กฤตพิศิษฐ์ ปุรณภัทร์ธนากุล , พระมหาวิชิต อคคฺชิตโต,
ดร.ประเวศ วัฒนาแก้ว

งานวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการเล่านิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 2) ศึกษาความเข้าใจคุณลักษณะทางจริยธรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 3) ศึกษาปัญหาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้กิจกรรมการเล่านิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างได้แก่ประชากรในการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการเลือกแบบเจาะจงนักศึกษา 8 รูป/คนจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ต่อจากนั้นจึงวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความหมายตามเนื้อความหลัก ในภาพรวมและทำการสังเคราะห์ นำเสนอผลของการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ธรรมบทจะมีทั้งเรื่องที่แสดงเรื่องกรรมในอดีต ปัจจุบันกรรมผลของกรรมดี กรรมชั่ว และคุณธรรม จริยธรรมอื่น ๆ ทั้งของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระสงฆ์สาวก ภิกษุณี สามเณร สามเณรี อุบาสก อุบาสิกา ทั่วไป ยังรวมถึงเรื่องอมนุษย์อื่น ๆ เช่น เทวดา พรหม ยักษ์ สัตว์เดรัจฉาน เปเรต อสุรกาย สัตว์วันรกดด้วย 2) นักศึกษามีความเข้าใจถึง ความอดทน ความขยัน ความมีเมตตากรุณาต่อผู้อื่น ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม การคบเพื่อน แนวทางการพัฒนามากขึ้น 3) ข้อเสนอแนะการพัฒนาคุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรมให้นักศึกษา ควรที่ 3 สถาบัน คือ บ้าน วัด มหาลัย ต้องร่วมมือกันในการพัฒนาคุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรมให้นักศึกษา เพื่อให้นักศึกษาที่เป็นต้นแบบ เป็นแบบอย่างของนักศึกษาที่ดีได้

คำสำคัญ : การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม, นิทานธรรมบท, นักศึกษา

Abatact

Title : The use of Dhammapada storytelling activities to develop moral and ethical characteristics for students MahamakutBuddhist University

ชื่อผู้วิจัย : Phramaha Aekkachai Sujayo, Phramaha Wichit Aggajito, Phramaha Rangsee Thanawuttho, Dr. Pravech vatakaew

This research the objectives are 1) A study of Dhammapada storytelling for the development of moral and ethical characteristics for students. Mahamakut Buddhist University 2) Study the understanding of students' ethical characteristics. Mahamakut Buddhist University 3) A study of problems and suggestions on the use of Dhammapada storytelling activities to develop moral and ethical characteristics for students. Mahamakut Buddhist University. The research method consists of a sample of the qualitative research population. It is a purposive selection of 8 person from Mahamakut Buddhist University, Tambon Salaya, Phutthamonthon District Nakhon Pathom Province. by in-depth individual interviews Data was collected by interviewing. Subsequently, the data were analyzed by Interpretation of the main text as a whole and synthesize Presenting the results of data analysis by descriptive method.

The results showed that 1) The Dhammapada contains stories about past karma, present karma, results of good karma, bad karma, and other virtues and ethics of the Buddha, monks, disciples, nuns, novices, nuns, laypeople, and general laypeople, including other non-human beings such as deva and Brahma. Giants, beasts, imps, monsters, hell beasts too. 2) Students understand patience, diligence, kindness towards others. Belief in the law of karma, making friends, developing more 3) Suggestions for the development of moral and ethical characteristics for students: 3 institutions, namely home, temple, and university, must cooperate in developing moral and ethical characteristics for students. to get students to be role models Be a role model for good students.

Keyword : Develop moral an ethical, Dhammapada storytelling, students

กิตติกรรมประกาศ

นักศึกษาจัดว่าเป็นทรัพยากรบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีพลังมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติ บ้านเมืองเนื่องด้วยจะเป็นผู้พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นผู้นำรุ่นต่อรุ่นของสังคมไทย แต่มาถึงยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงมากมายโดยเฉพาะสื่อต่าง ๆ ที่เข้ามามีบทบาทในหมู่นักศึกษา จึงมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย คุณธรรมจริยธรรมก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งของนักศึกษาที่สำคัญ ที่ควรพัฒนาให้เกิดขึ้น

เนื่องจากสถาบันมหาวิทยาลัย สังคม สื่อต่าง ๆ ที่เปลี่ยนไปทำให้คณะผู้วิจัยมีความเห็นที่จะทำงานวิจัยเพื่อจะได้แสวงหาวิธีการ หรือรูปแบบที่จะนำมาพัฒนาคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา ด้วยการเล่านิทานธรรมบท เนื่องด้วยเรื่องราวในนิทานธรรมบทนั้นเป็นแหล่งรวมเรื่องราวข้อมูลด้านคุณธรรมจริยธรรมมากมาย ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงได้ทำงานวิจัยเรื่องนี้เพื่อการมีส่วนร่วมช่วยแก้ปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนด้วยการเล่านิทานธรรมบท เพื่อจะนำผลการวิจัยนี้เสนอต่อผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงได้ช่วยกันกำหนดนโยบายแก้ปัญหาอีกด้านหนึ่ง

โครงการวิจัยเรื่อง “การใช้กิจกรรมเล่านิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” นี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ เพราะอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย คณาจารย์และคณะนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม พระมหาบุญนา ฐานวีโร, ผศ.ดร., ดร.ปาน กิมปี, ฐานะผู้อ่านและตรวจรายงานการวิจัย และผู้ช่วยนักวิจัย สถาบันวิจัยญาณสังวร บุคลากรของคณะศาสนาและปรัชญาทุกคน รวมถึงคณะศาสนาและปรัชญามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในฐานะผู้สนับสนุนให้ทุนในการวิจัย คณะผู้วิจัยจึงขอขอบคุณในเมตตริจิตของทุกคนเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานการวิจัยเรื่องนี้จะได้นำไปปรับปรุงประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนทั่วประเทศไทย รวมทั้งผู้สนใจสืบต่อไป

กฤตพิศิษฐ์ ปุณณภัทร์ธนากุล

หัวหน้าโครงการวิจัย

9 สิงหาคม 2567

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฉ
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	2
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.4 นิยามศัพท์	3
1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	4
2 แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
2.1 แนวคิดเรื่องการพัฒนา	5
2.2 แนวคิดเรื่องการพัฒนาและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม	7
2.3 นิทานธรรมบท	20
2.4 ความหมายและความสำคัญของนักศึกษา	22
2.5 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	29
2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	35
2.7 สรุปกรอบแนวความคิด	38
3 วิธีดำเนินการวิจัย	39
3.1 การออกแบบการวิจัย	39
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	39
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	40
3.4 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	42
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	43
3.6 การนำเสนอผลการวิจัย	44

4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	45
4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์	45
4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์	45
4.3 ข้อเสนอแนะ	49
4.4 รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรม ของนักศึกษา	51
5 สรุปผลอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	52
5.1 สรุปผลการวิจัย	52
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	57
5.3 ข้อเสนอแนะ	59
บรรณานุกรม	61
ภาคผนวก	64
มติที่ประชุมอนุมัติงานวิจัย	65
สัญญาเงินอุดหนุนงานวิจัย	70
แบบสัมภาษณ์เชิงลึก	74
ประวัติผู้วิจัย	76

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

1. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

ในเอกสารนี้ ผู้เขียนใช้พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 การเขียนใช้ชื่อย่อ ดังนี้

ขุ.ธ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธรรมบท	(ภาษาไทย)
ขุ.ปาฏิ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ปาฏิกวรรค	(ภาษาไทย)

2. การระบุหมายเลขพระไตรปิฎก

ในเอกสารการสอนเล่มนี้ ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 เป็นหลัก การอ้างอิงพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย จะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า เช่น ขุ.ธ. (ไทย) 25/33/57 มีความหมายว่า ระบุถึงพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท ฉบับภาษาไทย พระไตรปิฎกเล่มที่ 25 ข้อที่ 33 หน้า 57 เป็นต้น

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คุณธรรมจริยธรรมนับเป็นกลไกของสังคมที่ทำหน้าที่เป็นบรรทัดฐานของความประพฤติ เป็นสิ่งที่กำหนดว่าอะไรควรประพฤติปฏิบัติและจะต้องปลูกฝัง ให้กับคนในสังคม เพราะหากคนในสังคมเป็นคนดีแล้ว สังคมก็จะมีความสุขแต่ ถ้าคนในสังคมไม่ดีก็就会有ความวุ่นวายเดือดร้อน ฉะนั้นแล้วคุณธรรมจริยธรรมจึง เปรียบเสมือนเครื่องมือที่ช่วยในการเตือนสติการกระทำของมนุษย์ให้มีรูปแบบ การดำเนินชีวิตเป็นไปทิศทางที่ถูกต้อง ซื่อสัตย์สุจริต โดยสังคมใดมีผู้ที่มีคุณธรรม อยู่เป็นจำนวนมาก สังคมนั้นย่อมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข (พรพิทักษ์ เข็มบาสัถย์ และวรรณพล พิมพะสาไล, 2563,66)

คุณธรรม (Virtue) และจริยธรรม (Ethics) มีความหมายคล้ายคลึงกัน เป็นสภาพของการประพฤติดีทั้งทางกายและจิตใจ เป็นสิ่งที่เป็นครมชาติ มีอยู่ในธรรมชาติ บุคคลใดหยิบมาใช้ หรือเข้าใจในคุณธรรมและจริยธรรมนี้ ไม่ว่าจะอยู่ในบทบาทอาชีพ ครู อาจารย์ ตำรวจ ทหาร นักศึกษา ฯลฯ ก็จะมีแต่ความสุขสงบทั้งต่อผู้ปฏิบัติ สังคมหมู่ใหญ่ และเพื่อความสงบสุขของประเทศชาติ คุณธรรมและจริยธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง

สำหรับประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศที่อยู่ระหว่างการพัฒนาปรับปรุงแล้วนั้น ในยุคนี้ นักศึกษามีส่วนในการพัฒนาประเทศอย่างมาก เพราะนับได้ว่าเป็นอนาคตของชาติ และเริ่มมีบทบาทในการใช้สิทธิและเสียงอย่างมากในสังคมไทยยุคปัจจุบัน แต่ที่สำคัญนักศึกษายุคปัจจุบันนั้นโดยส่วนใหญ่จะยึดถือความเจริญในสังคมด้านวัตถุนิยม มีความต้องการให้สังคมมีความเจริญด้านวัตถุ และให้คุณค่า ความสำคัญ แก่วัตถุมากกว่าจิตใจ ซึ่งการที่สังคมแวดล้อมชักนำนักศึกษาให้เป็นเช่นนั้น ย่อมสร้างความเสื่อมถอยของจิตใจแก่นักศึกษาเหล่านั้น ซึ่งในปัจจุบันนี้ นักศึกษาไทยก็มีปัญหา มากมาย เช่น ปัญหาด้านการติดเกมส์ การเสพสื่อในทางที่ผิด ปัญหายาเสพติด และปัญหาที่สำคัญของนักศึกษาไทยปัจจุบันอีกอย่าง ก็คือปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม ขาดhiri โอดตปปะ ขาดขันติ ขาดฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาแต่ละแห่ง จึงควรที่จะเร่งแก้ไข ปัญหาและพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษาผู้เป็อนาคตของประเทศชาติ ในส่วนของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนาแห่งหนึ่งในประเทศไทย โดยมีวิสัยทัศน์ (Vision Statements) ดังนี้คือ 1) เป็นสถาบันการศึกษาที่มีความเป็นเลิศทางวิชาการ ตามแนวพระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ 2) เป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตของมวลชนที่ผลิตบัณฑิตตามแนวพระพุทธศาสนาและบุคลากรด้านต่าง ๆ ที่มีความรู้ความสามารถ มีศีลธรรมในการ

ดำรงชีวิตแบบพุทธ 3) เป็นศูนย์กลางแห่งภูมิปัญญาตามแนวพระพุทธศาสนาของโลกที่สามารถชี้แนะ และยุติความขัดแย้งในสังคมโดยใช้หลักพุทธธรรม 4) เป็นสถาบันที่เน้นทำวิจัยพัฒนาตามกรอบแห่ง ศีลธรรม ส่งเสริมงานวิจัยเชิงลึกด้านพระพุทธศาสนาและนำผลการวิจัยไปพัฒนาสังคมและคณะสงฆ์ ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ซึ่งแผนกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยระยะ 10 ปี (พ.ศ. 2556 - 2565) ประเด็นกลยุทธ์ที่ 3 : การให้บริการวิชาการทางพระพุทธศาสนาที่เสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนแก่สังคม มีมาตรการ ข้อที่ 1 พัฒนาการให้บริการวิชาการ เพื่อตอบสนองความต้องการ ของชุมชนและประเทศ นั่นก็หมายความว่า มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยมีความพร้อมอย่างมากที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในส่วนที่ขาดไปนั้นให้แก่นักศึกษาที่เข้ามาศึกษา ในมหาวิทยาลัย และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชนทั่วไปอีกด้วย ซึ่งวิธีการในการ ดำเนินการเพื่อการพัฒนา คุณธรรม จริยธรรม และหลักทัศนคติที่เป็นไปในทางที่ถูกต้อง แก่นักศึกษา เพื่อให้ นักศึกษาหรือบุคคลที่ได้เข้ามาศึกษาได้มีประสิทธิภาพในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง ตาม หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีอยู่หลากหลายประการ

ดังนั้นเพื่อการพัฒนาการทางด้านจิตใจของนักศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึง ประโยชน์และวิธีการในการนำธรรมะไปเผยแผ่แก่นักศึกษาในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผ่านทางกิจกรรมการเล่านิทานธรรมบท เพื่อให้เข้าถึงนักศึกษาได้มากยิ่งขึ้น และให้นิทานธรรมบทเป็น แบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษาเหล่านั้น โดยสอดแทรกเนื้อหาเรื่องการชวนชวนความดี การบริหารจัดการ การเชื่อในกฎแห่งกรรม และวิธีคิดตามแนวทางพุทธธรรมตามธรรมบท เพื่อพัฒนาคุณลักษณะทาง คุณธรรม และจริยธรรมแก่นักศึกษาในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยทาง พระพุทธศาสนาแห่งสำคัญในประเทศไทย นักศึกษาผู้เรียนรู้และศึกษาในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราช วิทยาลัยแห่งนี้ เป็นนักศึกษาที่มีพื้นฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีอยู่พอสมควร แต่เพื่อ ประสิทธิภาพที่มากยิ่งขึ้นในการนำความรู้ และทัศนคติของนักศึกษาเหล่านั้น ไปใช้และเผยแผ่ให้เกิด ประโยชน์สูงสุด ทั้งต่อตนเองและสังคม ผู้วิจัยจึงทำวิจัยเรื่อง **“การใช้กิจกรรมเล่านิทานธรรมบทเพื่อ พัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย”** เพื่อจะได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้านคุณธรรม และจริยธรรมในจิตใจ ของนักศึกษามหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย และเสริมสร้างคุณธรรมให้แก่เขาเหล่านั้นได้นำไปใช้ประโยชน์และสามารถ นำไปสั่งสอนอนุชนคนรุ่นหลังต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาการเล่านิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับ นักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1.2.2 เพื่อศึกษาความเข้าใจคุณลักษณะทางจริยธรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1.2.3 เพื่อศึกษาปัญหาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้กิจกรรมการเล่านิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1.3 ขอบเขตของโครงการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ด้วยการเล่านิทานธรรมบทแก่นักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ 4 ด้านดังนี้

1.3.1 ขอบเขตด้านตัวแปรหรือเนื้อหา ได้แก่ การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ด้วยการเล่านิทานธรรมบทซึ่งมีเนื้อหาในด้านคุณธรรม จริยธรรม เช่น ความอดทน ความเพียร ความมีเมตตา กรุณาต่อผู้อื่น ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม การศกัถยาลมิตร์ การบริหารระดับประคองจิต

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม จำนวน 8 รูป/คน

1.3.3 ขอบเขตด้านสถานที่ ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม และนำข้อมูลการวิจัยมาวิเคราะห์และเขียนรายงานการวิจัยที่ภาควิชาพุทธศาสตร์ คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

1.3.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา ในการทำวิจัยเรื่องนี้ใช้เวลาในการทำโครงการทั้งสิ้น 6 เดือน คือ ระหว่างวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2564 ถึง วันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565

1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1.4.1 การพัฒนา หมายถึง การทำให้เจริญดีขึ้นกว่าเดิม คือ การพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (ส่วนกลาง)

1.4.2 คุณลักษณะ หมายถึง ลักษณะเฉพาะของนักศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ที่เป็นผู้มีความอดทน ความเพียร ความมีเมตตากรุณาต่อเพื่อน ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความกตัญญูรู้คุณ

1.4.3 คุณธรรม หมายถึง หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับเรื่องความดีงาม ความถูกต้อง ความเหมาะสม ซึ่งในที่นี้ได้แก่ ความอดทน ความเพียร ความมีเมตตากรุณาต่อเพื่อน ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความกตัญญูรู้คุณ เป็นต้น ซึ่งอยู่ตามแนวคำสอนที่ปรากฏในธรรมบท

1.4.4 จริยธรรม หมายถึง สิ่งที่นักศึกษาควรปฏิบัติให้เกิดเป็นอุปนิสัย อันได้แก่ ความเคารพ ต่อคณาจารย์ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ เคารพต่อกฎและกติกาทหรือระเบียบข้อบังคับของมหาวิทยาลัย และสังคม ความชวนช่วยในการกระทำความดี การรักษากายและใจของตนให้เหมาะสมกับวัย การคบเพื่อน ความรู้ทันในการเสพสื่อ เป็นต้น

1.4.5 การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง การพัฒนานักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (ส่วนกลาง) ด้วยหลักคุณธรรมจริยธรรมด้วยแนวคำสอนทางพระพุทธศาสนา

1.4.6 เล่านิทานธรรมบท หมายถึง การนำเอานิทานคือเรื่องที่เคยมีมาแล้วในคัมภีร์ของพระพุทธศาสนาซึ่งมีชื่อว่าคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทหรือเรียกสั้น ๆ ว่า ธรรมบทมาเล่า ซึ่งในที่นี้ได้แก่นิทานธรรมบทที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเรื่องคุณธรรม จริยธรรม เช่น ความอดทน ความเพียร ความมีเมตตากรุณาต่อผู้อื่น ความชวนช่วยในการทำความดี ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม การคบเพื่อน การรักษากายและใจของตนให้เหมาะสมกับวัย

1.4.7 นักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย หมายถึง บุคคลผู้ศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1-4 ใน 4 คณะ คือ 1) คณะศาสนาและปรัชญา 2) คณะสังคมศาสตร์ 3) คณะศึกษาศาสตร์ และ 4) คณะมนุษยศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

1.5 ประโยชน์ที่จะได้รับ

1.5.1 ได้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ด้วยการเล่านิทานธรรมบทแก่นักศึกษาในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1.5.2 ได้ทราบปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และนำไปพัฒนาในหลักสูตรการสอนด้านคุณธรรม และจริยธรรม

1.5.3 ได้นำรูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ด้วยการเล่านิทานธรรมบทแก่นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม แก่นักศึกษาในสถาบันอื่นและเยาวชนอีกมากมาย อันจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาสังคมให้มีความเข้มแข็งต่อไป

1.5.4 ได้ทราบระดับความเข้าใจคุณลักษณะทางจริยธรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อันจะเป็นผลดีต่อการเข้าถึงนักศึกษา

1.5.5 จะก่อให้เกิดข้อเสนอแนะสำหรับการแก้ไขปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม อันจะเป็นแนวทางการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ต่อไป ซึ่งจะก่อให้เกิดการขยายความรู้ ความเข้าใจเรื่องนี้อีกมาก

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การใช้กิจกรรมเล่านิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎีจากตำรา หนังสือ บทความ เว็บไซต์ รวมทั้งผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดและยุทธวิธีในการ ดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

2.1 แนวคิดเรื่องการพัฒนา

2.2 แนวคิดเรื่องการพัฒนาและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

2.3 นิทานธรรมบท

2.4 ความหมายและความสำคัญของนักศึกษา

2.5 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2.6 ผลงานวิจัย ผลงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง

2.7 สรุปกรอบแนวคิด

มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดเรื่องการพัฒนา

ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นี้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงนำเสนอไว้หลายรูปแบบ เช่นที่ตรัสว่า ทนโต เสฏฐิ มนุสเสสุ แปลว่า ในหมู่มนุษย์ คนที่ฝึกตนได้แล้วเป็นผู้ที่ประเสริฐที่สุด (ขุ.ธ. 25/33/57) นั่นก็หมายความว่า มนุษย์หรือคนนั้นสามารถฝึกได้พัฒนาได้ การฝึกหัดพัฒนาในทาง พระพุทธศาสนานั้นจะเน้นไปในทางจิตใจก่อน เพราะพระพุทธศาสนา mong ว่า จิตใจนั้นสำคัญที่สุดในทุก เรื่องทุกด้านหรือทุกกรณี ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า

"มโนปุพฺพงคมา ธมฺมา มโนเสฏฺฐา มโนมยา

มนสา เจ ปทฺถุเรณ ภาสติ วา กโรติ วา

ตโต นํ ทุกฺขมเนวติ จกฺกัว วหโต ปทํ" ฯ

ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจประเสริฐที่สุด สำเร็จแล้วแต่ใจ ถ้า

บุคคลมีใจอันโทษประทุษร้ายแล้ว กล่าวอยู่ที่ตาม ทำอยู่ที่ตาม ทุกข์
 ย่อมไปตามบุคคลนั้น เพราะทุจริต 3 อย่างนั้น เหมือนล่อหมุนไป
 ตามรอยเท้าโคผู้ลากเกวียนไปอยู่ ฉะนั้น

"มโนปุพฺพคฺมา ธมฺมา มโนเสฏฺฐา มโนมยา

มนสา เจ ปสนฺเนน ภาสติ วา กโรติ วา

ตโต นํ สุขมเนวติ ฉายาว อนุปายินี" ฯ

ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจประเสริฐที่สุด สำเร็จแล้วแต่ใจ ถ้า
 บุคคลมีใจผ่องใส กล่าวอยู่ที่ตามทำอยู่ที่ตาม สุขย่อมไปตามบุคคลนั้น
 เพราะทุจริต 3 อย่าง เหมือนเงามีปกติไปตาม ฉะนั้น (ขุ.ธ. 25/11/15)

จากพระพุทธพจน์ชี้ให้เห็นความสำคัญของจิตใจว่า มีมากขนาดไหน การกระทำดีกระทำชั่วนั้น ล้วนเป็น
 ผลที่มีจุดกำเนิดมาจากจิตใจทั้งนั้น รวมทั้งผลจากการกระทำนั้น ๆ ก็มารวมไว้ที่จิตใจเช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะ
 เป็นผลในทางดีหรือผลในทางร้ายก็ตาม

ดังนั้น จึงมีพระบาลีบทหนึ่งรับรองว่า มนุษย์ที่ได้รับการพัฒนาโดยแนวทางวิธีการที่ถูกต้องจน
 กลายเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยความรู้ในวิชาการด้านต่าง ๆ ทั้งในวิชาการทั่วไป วิชาชีพเรียนจบแล้วประกอบ
 อาชีพได้เลย และวิชาปกครองชีพคือหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพียบพร้อมด้วยความ
 ประพฤติที่ดีงามย่อมจะเป็นผู้ประเสริฐที่สุดในหมู่มนุษย์และเทวดา ตามพระบาลีว่า "วิชาจรณสมฺปนฺโน
 โส เสฏฺฐุ เทวมานุเส ฯ" ผู้เพียบพร้อมด้วยวิชาความรู้และจรณะความประพฤติเป็นผู้ประเสริฐที่สุดในหมู่
 เทวดาและมนุษย์ (ที.ปาฏิ. 11/72/107)

พระราชวรมุนี ได้อธิบายไว้ว่า ในทางพุทธศาสนา การพัฒนา มาจากคำภาษาบาลีว่า วัฒนธรรม
 แปลว่า เจริญ แบ่งออกได้ เป็น 2 ส่วนคือ การพัฒนาคน เรียกว่า ภาวนา กับการพัฒนาสิ่ง อื่น ๆ ที่ไม่ใช่
 คน เช่น วัตถุ สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เรียกว่า พัฒนา หรือ วัฒนธรรม เช่น การสร้างถนน บ่อน้ำ อ่างเก็บน้ำ เป็น
 ต้น ซึ่งเป็นเรื่องของการเพิ่มพูนขยาย ทำให้มาก หรือทำให้เติบโตขึ้นทางวัตถุ (พระราชวรมุนี (ประยูร
 ปยุตฺโต), 2530 : 16)

2.2 แนวคิดเรื่องการพัฒนาและส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม

2.2.1 ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายคำว่า คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 263) กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ว่า หมายถึง สิ่งที่คุณคนส่วนใหญ่ยอมรับว่าดีงาม ซึ่งเป็นความปรารถนาที่ส่งผลให้เกิดการกระทำที่มีประโยชน์ และความดีที่แท้จริงสังคม อันได้แก่การปฏิบัติตนตามหลักธรรมในศาสนา คุณธรรมนี้นับว่าเป็นค่านิยม เช่นกัน (กรมวิชาการ, 2539: 15)

พุทธทาสภิกขุ ได้ให้ความหมายของคุณธรรม ว่า หมายถึง คุณสมบัติฝ่ายดีโดยส่วนเดียว เป็นที่ตั้งแห่งสันติภาพหรือสันติสุข (พุทธทาสภิกขุ, 2545: 90)

บุญมี แทนแก้ว ได้สรุปความหมายของคุณธรรมไว้ว่า คือสิ่งประสงค์สุดท้ายของบุคคลและสังคม จะเข้าถึงได้ต้องมีความรู้ดี ความรู้ถูกต้อง เพราะความรู้ดีและความรู้ที่ถูกต้องสามารถปลูกฝังนิสัยที่ดีได้ (บุญมี แทนแก้ว, 2527: 90)

ประภาศรี สีหอำไพ ได้ให้ความหมายว่า คุณธรรม หมายถึง หลักธรรมจริยธรรมที่สร้างความรู้สึก ผิดชอบชั่วดี ทางศีลธรรม มีคุณงาม ความดี ภายในจิตใจคนจนเต็มเปี่ยมด้วยความสุข ความยินดี สรุปได้ว่าคุณธรรม หมายถึง ผู้ที่ มีการประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบที่ดีงาม สามารถตัดสินใจ แก้ปัญหาได้ถูกต้อง และเป็นธรรม สอดคล้องกับหลักธรรม หรือคำสอนในพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถจำแนกความถูกผิดได้ สามารถอบรมสั่งสอนให้ผู้อื่นปฏิบัติตามมาตรฐานของพฤติกรรมที่ ถูกต้อง มีความรับผิดชอบชั่วดี ตามทำนองคลองธรรม มีความตั้งใจและเจตนาที่ดีงาม (ประภาศรี สีหอำไพ, 2535: 21)

ยนต์ ชุ่มจิต ได้ให้ความหมายของคุณธรรมว่า หมายถึง คุณลักษณะที่เป็นความงามที่มีอยู่ในจิตใจ ของแต่ละบุคคล โดยได้ยึดถือปฏิบัติจนเป็นนิสัย และเป็นที่ยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงามของบุคคล ทั่วไป (ยนต์ ชุ่มจิต, 2541: 35)

เสถียร ชาวไทย ได้ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ว่า คือ การทำความดี เป็นสิ่งที่ทำไปแล้ว ตนเองไม่เดือดร้อน ผู้อื่นไม่เดือดร้อน เป็น ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย และสิ่งที่ทำไปเป็นประโยชน์แก่กุลด้วย ประการทั้งปวง (เสถียร ชาวไทย, 2536: 7)

สมผิว ขึ้นตระกูลได้ให้คำจำกัดความของคุณธรรม ว่า หมายถึง อุปนิสัยอันดีงามที่สะสมอยู่ในจิตใจ ซึ่งอุปนิสัยอันดีงามนี้ ได้มาจากความพยายามที่จะปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงามต่อกันมาเป็นเวลานาน (สมผิว ขึ้นตระกูล, 2537: 82)

จรัล แก้วเปิง ได้กล่าวสรุปความหมายคุณธรรม หมายถึง หลักของความดี ความงาม ความถูกต้อง ในการแสดงออกทั้งกาย วาจาใจ ของแต่ละบุคคล ซึ่ง ยึดมั่นไว้เป็นหลักประจำใจในการประพฤติปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัย ซึ่งอาจส่งผลให้การ อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม (จรัล แก้วเปิง, 2546: 8)

ชัยพร วงศ์วรรณ กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึง ลักษณะนิสัยที่ดีงามที่ได้ประพฤติ ปฏิบัติ จนเคยชิน เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม จากความหมายของคุณธรรมดังที่ได้มี ผู้กล่าวมานั้นพอสรุปได้ว่า คุณธรรม หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดที่จะประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม คุณธรรม คือ ความดีงามในจิตใจที่ทำให้บุคคล ประพฤติดี ผู้มีคุณธรรมเป็นผู้มี ความเคยชินในการประพฤติดีด้วยความรู้สึกในทางดีงาม คุณธรรมเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับกิเลสซึ่งเป็นความไม่ดีในจิตใจ ผู้มีคุณธรรมจึงเป็นผู้ที่ไม่มากด้วยกิเลส ซึ่งจะได้รับการยกย่องว่าเป็นคนดี การพัฒนาบุคคลด้วยคุณธรรมต้องฝึกฝนให้มีความรู้สึกตระหนักรู้ว่าอะไรดี อะไรควร อะไรไม่ควร อะไรไม่ดี และปฏิบัติแต่ในทางที่ถูกที่ควรให้เป็นปกติวิสัย การพัฒนาในสิ่งดังกล่าว ควร ใช้สิ่งโน้มน้าวให้มีคุณธรรมสูง มีความระลึกได้ว่า อะไรไม่ควร และความรู้สึกตัวว่ากำลังทำอะไรอยู่ ผู้หวังความสงบสุขความเจริญและความมั่นคงแก่ตนเอง และประเทศชาติ ต้องฝึกฝนตนเอง ให้มีคุณธรรม คุณธรรมเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นมากสำหรับบุคลากรที่พึงประสงค์ขององค์กร องค์กรควรให้การส่งเสริมสนับสนุนและชักจูงให้บุคลากรขององค์กรสนใจคุณธรรม และพร้อมปฏิบัติกับชีวิตการทำงานของตนเองต่อไป (ชัยพร วงศ์วรรณ, 2540: 49)

วีระพงศ์ ถิ่นแสนดี ได้อธิบายความหมาย คุณธรรมเป็นความดี อันสูงสุดที่ปลูกฝังอยู่ในอุปนิสัยอันดีงามของคนทั่วไป ซึ่งวางอยู่ในจิตสำนึก ความรู้สึก รับผิดชอบของคนนั้น อันเป็นเครื่องควบคุมความประพฤติของบุคคลให้แสดงออก ตามที่ตนปรารถนา (วีระพงศ์ ถิ่นแสนดี, 2550: 22)

โกสินทร์ รังสิยาพันธ์ ได้ให้ความหมายคุณธรรมตามแนวคิดของอิมมานูเอล ค้านท์ ว่า คุณธรรมคือความดีอันสูงสุดอันเกิดจากเจตจำนงที่ดี และจากการปลูกฝังตามแนวคิดของแมคเคนซีว่า คุณธรรมคืออุปนิสัยอันดีงามที่สั่งสมอยู่ในดวงจิต อันได้มาจากความพยายามและประพฤติตนต่อกันเป็นเวลานาน

และตามแนวคิดของโสเครตีส (Socrates) ว่า คุณธรรมเป็นสิ่งที่ดีเด่นที่ติดตัวมาแต่กำเนิด เปลี่ยนแปลงได้บ้างเมื่อได้รับการศึกษา และถือว่าความรู้คือคุณธรรม (Knowledge is virtue) หรือคุณธรรมนั้นสอนกันได้ (โกลินทร์ รังสิยาพันธ์, 2530: 9)

อีริคสัน กิจจาร์กซ์ ให้ความหมายของคุณธรรมว่า คือความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นกฎเกณฑ์และมาตรฐานของความประพฤติปฏิบัติในสังคม และทำให้บุคคลมีการพัฒนาจนกระทั่งมีลักษณะทางพฤติกรรมเป็นของตนเอง มาตรฐานการตัดสินใจทางสังคมจะเป็นเครื่องตัดสินว่าการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมเช่นนั้นเป็นสิ่งที่ดีหรือถูก (อีริคสัน กิจจาร์กซ์, 2542: 4)

สากล เกตุทอง ได้ให้ความหมายของคุณธรรมว่า หมายถึง คุณงามความดีที่สะสมอยู่ในจิตใจของมนุษย์ โดยผ่านประสบการณ์การได้สัมผัส ซึ่งจะแสดงออกมาทางกาย วาจา ใจ ของแต่ละบุคคล เป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อเป็นคุณประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม (สากล เกตุทอง, 2545: 21)

จากความหมายที่นักวิชาการกล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า คุณธรรมคือความดีพื้นฐานในชีวิตของบุคคลซึ่งสามารถแสดงออกทางพฤติกรรมทางกาย วาจา และจิตใจ ซึ่งบุคคลทุกคนจำเป็นต้องมี และคุณธรรมจะนำไปสู่ความดีในทางสังคมทำให้สังคมเกิดความรักความสามัคคีปรองดองและสันติสุขได้อย่างแท้จริง

2.2.2 ความหมายของคำว่าจริยธรรม

ส่วนคำว่าจริยธรรม (Morality) เป็นคำที่เราใช้พูดถึงเสมอเมื่อเกิดเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น เช่น นักแสดงที่มีชื่อเสียงได้ให้ความช่วยเหลือคนที่ประสบอุบัติเหตุข้างทาง แต่ตนเองกลับถูกรถจักรยานยนต์มาชนจนได้รับบาดเจ็บสาหัส นักแสดงคนนั้นจึงได้รับการยกย่องว่า มีจริยธรรมขั้นสูง เพราะได้ให้ความช่วยเหลือคนอื่น

จริยธรรม เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวางและลึกซึ้ง การกำหนดความหมายให้เฉพาะเจาะจงทำได้ยาก และการกำหนดความหมายมักขึ้นอยู่กับสิ่งที่เป็นพื้นฐานทางจริยธรรมที่ใช้จิตวิทยาหรือสังคมวิทยาเป็นพื้นฐาน ความหมายของจริยธรรมจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความดีงามซึ่งแสดงออกทั้งในด้านความคิด และการประพฤติปฏิบัติ โดยมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของจริยธรรมในฐานะเป็นคำนามว่า หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม หรือกฎศีลธรรม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 303)

กรมวิชาการ ได้ให้ความหมายของจริยธรรม ว่า จริยธรรมนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ถ้าคนในสังคมใดมีจริยธรรมสูง สังคมนั้นจะมีแต่ความเจริญ ผู้ที่มีจริยธรรมสูงจะประพฤติปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ดีและบรรลุดังสภาพชีวิตอันทรงคุณค่าอันพึงประสงค์ (กรมวิชาการ, 2541: 43)

พระธรรมธีรญาณมุนี ได้กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมที่เป็นรูปแบบการปฏิบัติตน การดำเนินตนให้มีความเหมาะสมแก่ภาวะ ฐานะ กาละ เทศะ และเหตุการณ์ปัจจุบัน (พระธรรมญาณมุนี, 2531: 103)

พระราชวรมนี ได้ให้ความหมายของจริยธรรมว่า หมายถึง การนำความรู้ในความจริง หรือกฎธรรมชาติมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง หรือต่อสังคม โดยมีศีล สมาธิ ปัญญา เป็นองค์ประกอบเพื่อพัฒนาตนเองให้มีความเป็นผู้เห็นดี เห็นชอบ ด้วยการใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาและตัดสินใจ เลือกหนทางได้อย่างเหมาะสมด้วยปัญญา” (พระราชวรมนี (ป.อ.ปยุตโต), 2530: 9)

กิริติ บุญเจือ ได้ให้ความหมายว่า จริยธรรม (ethics) หมายถึง ประมวล ข้อธรรมที่ทำให้คน ๆ หนึ่ง หรือคนประเภทหนึ่งเป็นคนดี (กิริติ บุญเจือ, 2551: 3)

ทิพย์ หาสาส์ศรี ได้ให้ความหมายของคุณธรรม หมายถึง หลักคุณงามความดี ความถูกต้องที่อยู่ภายในจิตใจของ แต่ละบุคคล ซึ่งจะส่งเสริมให้บุคคลในสังคม ยึดมั่นเป็นหลักประจำใจในการประพฤติปฏิบัติ ส่งผลให้เกิดคุณประโยชน์แก่สังคมโดยรวม (ทิพย์ หาสาส์ศรี, 2553: 7)

สมเดช มุงเมือง ได้ให้ความหมายว่า จริยธรรม หรือธรรมจริยา หมายถึง การประพฤติปฏิบัติที่ตั้งอยู่ในคุณงามความดี โดยเฉพาะในสังคมไทย เรายึดมั่น ในคุณงามความดี ตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา (สมเดช มุงเมือง, 2541: 51)

จรัส แก้วเปิง ได้อธิบายว่า จริยธรรม หมายถึง การประพฤติ ปฏิบัติของบุคคลที่แสดงออกถึงความดีงามตั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม เพื่อให้ เกิดความสงบสุข ความเจริญรุ่งเรือง เป็นประโยชน์ต่อสังคม และต่อการพัฒนา ประเทศชาติ (จรัส แก้วเปิง, 2546: 9)

วีระพงศ์ ถิ่นแสนดี ได้กล่าวสรุปความหมายจริยธรรม ว่าเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ และการกระทำที่ดีงามและถูกต้องของบุคคล ตลอดจน ความรู้สึกนึกคิดอันถูกต้องดีงาม ที่ควรประพฤติปฏิบัติ

ในสิ่งนั้น ๆ เพื่อให้เกิดความ เจริญรุ่งเรืองแก่ตนเองและบุคคลอื่นโดยทั่วไปในสังคม (วีระพงศ์ ถิ่นแสนดี, 2550: 23)

ดวงเดือน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉิม ได้สรุปถึง ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า “จริยธรรมหมายถึง ลักษณะทางสังคมหลายลักษณะของมนุษย์ และมีขอบเขตรวมถึงพฤติกรรมที่สังคม นิยมชมชอบให้การสนับสนุน และผู้กระทำส่วนมากเกิดความพอใจว่า การกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เหมาะสม ลักษณะต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องข้องกับจริยธรรมนั้น แบ่งออกเป็นหลายประเภทด้วยกัน เช่น ความรู้ ทัศนคติ การใช้เหตุผล และพฤติกรรมต่าง ๆ เป็นต้น (ดวงเดือน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉิม, 2520: 3-4)

พนัส หันนาคิน ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า หมายถึง การประพฤติอันพึงปฏิบัติต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองเกษมสุขขึ้นในสังคม และสมาชิกของสังคม” (พนัส หันนาคิน, 2520: 23)

Kohlberg กล่าวว่า จริยธรรมนั้น มีพื้นฐานมาจากความยุติธรรม คือ การกระจายสิทธิ และ หน้าที่อย่างเท่าเทียมกัน โดยมีได้หมายถึงกฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับกันอยู่โดยทั่วไป แต่เป็นกฎเกณฑ์ที่มีความ เป็นสากล ซึ่งคนส่วนใหญ่รับไว้ในทุก ๆ สถานการณ์ไม่มีการขัดแย้งเป็นอุดมการณ์ ดังนั้น พันธะทาง จริยธรรม จึงเป็นการเคารพในสิทธิข้อเรียกร้องของผู้อื่นอย่างเสมอภาค (Kohlberg L.,Moral, 1976: 4-5)

Hoffman ได้ให้ความหมายของจริยธรรมโดยคำนี้ถึงพฤติกรรม หรือการกระทำของบุคคล ซึ่งจริยธรรมโดยทั่ว ๆ จะประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ 1) ความคิดทางจริยธรรม (Moral Thought) 2) ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral Feeling) และ 3) พฤติกรรมจริยธรรม (Moral Behavior) (Hoffman, M.L, 1979: 958-963)

จากความหมายที่นักวิชาการกล่าวไว้ อาจสรุปได้ว่า จริยธรรมมีลักษณะใกล้เคียงกับคุณธรรม สามารถประเมินค่าเป็นความดีได้ เมื่อทำแล้วตนเองก็ไม่เดือดร้อน ผู้อื่นก็ไม่เดือดร้อน เพราะเป็นความ ประพฤติที่สากลให้การยอมรับว่าถูกต้อง จริยธรรมนำไปสู่เป้าหมายคือความดีในทางสังคมทำให้สังคมเกิด ความรักความสามัคคีและสันติสุขได้

ยนต์ ชุ่มจิต ได้ให้ความหมายของคุณธรรมว่า หมายถึง คุณลักษณะที่เป็นความงามที่มีอยู่ในจิตใจของแต่ละบุคคล โดยได้ยึดถือปฏิบัติจนเป็นนิสัย และเป็นที่ยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงามของบุคคลทั่วไป (ยนต์ ชุ่มจิต, 2541: 35)

โดยสรุปแล้ว คุณธรรมหมายถึง ลักษณะที่บ่งบอกว่าเป็นความดี อันมีบ่อเกิดมาจากภายในคือ จิตใจและเป็นสิ่งที่ได้รับการอบรมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน จนกล่าวได้ว่า เป็นหลักของความดี ความงาม ความถูกต้อง อันแสดงออกทั้งกาย วาจาใจ ของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นสิ่งยึดถือประพฤติปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัย ผู้ที่เพียบพร้อมด้วยคุณธรรม จึงเป็นผู้ที่ตระหนักว่าอะไรดี อะไรไม่ดี อะไรควร อะไรไม่ควร คุณธรรมจึงเป็นเรื่องของการตระหนักในคุณงามความดี

ส่วนจริยธรรม หมายถึง แนวทางการประพฤติ ปฏิบัติ ตามกรอบของคุณงามความดี จริยธรรมจึงเป็นการแสดงออกถึงความดีงามตั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม ดังนั้น ลักษณะต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องข้องกับจริยธรรมนั้น แบ่งออกเป็นหลายประเภทด้วยกัน เช่น ความรู้ ทัศนคติ การใช้เหตุผล และพฤติกรรมต่าง ๆ เป็นต้น จริยธรรมจึงเป็นเรื่องของการปฏิบัติไปตามกรอบของคุณงามความดีนั้น

2.2.3 ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม

สมเด็จพระสังฆราช ได้สรุปความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมไว้ดังนี้ คุณธรรมจริยธรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเสริมสร้างความสงบสุขและความเจริญให้แก่บุคคลเป็น ส่วนตัวและแก่ประเทศชาติเป็นส่วนรวม ดังในพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2520 ว่า “การที่จะทำงานให้สำเร็จผลที่พึงปรารถนา คือที่เป็นประโยชน์ และเป็นธรรมด้วยนั้น จะอาศัยความรู้แต่เพียงอย่างเดียวมิได้ จำเป็นต้องอาศัยความสุจริต ความบริสุทธิ์ใจ และความถูกต้องเป็นธรรมประกอบด้วย เพราะเหตุว่าความนั้นเป็นเสมือนเครื่องยนต์ที่ทำให้รถยนต์เคลื่อนไปได้ประการเดียว ส่วนคุณธรรมดังกล่าวเป็นเสมือนหนึ่งพวงมาลัยหรือหางเสือ ซึ่งเป็นปัจจัยที่นำพาให้รถยนต์ดำเนินไปถูกทางด้วย ความสวัสดิ คือ ปลอดภัยจนบรรลุถึงจุดหมายที่พึงประสงค์ (สมเด็จพระสังฆราช, 2538: 230)

ที่ว่าคุณธรรมจริยธรรมเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะเสริมสร้างความสงบสุขและความเจริญ ให้แก่บุคคลเป็นส่วนตัวนั้นก็เพราะว่าคุณธรรมจริยธรรมเป็นเครื่องช่วยให้แต่ละคนประสบความสำเร็จในหลายทาง เช่น

1. เป็นเครื่องอ้างศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เราไม่ตีคุณค่าของมนุษย์ เป็นตัวเงิน แต่จะตีค่ากันด้วยคุณธรรมจริยธรรม ผู้มีคุณธรรมจริยธรรมจะเป็นผู้ที่ได้รับยกย่องว่าเป็นคนดี เป็นคนมีค่ามาก ส่วนผู้ไร้คุณธรรมจริยธรรมอาจจะถูกประณามว่า เหมือนมิใช่คน เป็นคนมีค่าน้อย
2. เป็นเครื่องเสริมบุคลิกภาพ เช่น ความซื่อตรง ทำให้คนมีความสมบูรณ์ในความคิดและการกระทำ เพราะไม่มีความขัดแย้งกันระหว่างความคิด คำพูด และการกระทำ
3. เป็นเครื่องเสริมมิตรภาพ เช่น ความจริงใจ ทำให้ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นเป็นไปอย่างราบรื่น คนไม่จริงใจย่อมไม่ได้รับความไว้วางใจ จึงทำให้เสียผลประโยชน์ที่ควรจะได้
4. เป็นเครื่องสร้างความสบายใจ ซึ่งนอกจากจะสบายใจเพราะการทำ แต่สิ่งที่ถูกที่ควรแล้วยังสบายใจที่ไม่ต้องระแวงระวังในอันตรายที่จะมีมาอีกด้วย เพราะผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรมจะเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติแต่ในทางที่ถูกต้องและไม่ทำผิด
5. เป็นเครื่องส่งเสริมความสำเร็จและความมั่นคงปลอดภัยในการประกอบอาชีพและดำรงชีวิต

จากข้อความที่กล่าวมา จึงสรุปความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมได้ว่าเป็นสภาพคุณงามความดี ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องประพฤติปฏิบัติ มีคุณค่าและส่งเสริมให้บุคคลอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

2.2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมได้มีนักวิชาการได้เสนอแนวคิดไว้ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักศึกษา ได้ดังนี้

สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัวได้อธิบายถึงทฤษฎีเซลล์กระจก ไว้ว่าทฤษฎีเซลล์กระจกเงา เป็นการค้นพบของ Vittorio Gallese, Leonardo Fogassi and Giacomo Rizzolatti ซึ่งเป็นนักวิทยาศาสตร์ในประเทศอิตาลี ได้อธิบายว่า เซลล์กระจกเงาเป็นเซลล์ชนิดหนึ่งของมนุษย์ ที่คอยทำหน้าที่ในการเลียนแบบพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของผู้อื่น ๆ มาเป็นพฤติกรรมของตนเอง หมายความว่า พฤติกรรมของเด็ก นักศึกษา มีผลมาจากเซลล์กระจกเงาที่เด็กได้เลียนแบบมาจาก พฤติกรรมของบุคคลใกล้ชิด หรือแม้กระทั่งบุคคลต่าง ๆ ที่เด็กได้พบเห็น ถึงแม้ว่าเด็กจะไม่ได้เลียนแบบในทันทีที่เห็น แต่สมองของเด็กจะเก็บภาพการกระทำเหล่านั้นไว้และพร้อมที่จะเลียนแบบเมื่ออยู่ในสภาพแวดล้อมที่ใกล้เคียงกัน ข้อค้นพบจากทฤษฎีเซลล์กระจกเงาชี้ชัดว่าการสอนที่ดีที่สุด คือ การประพฤติเป็นแบบอย่างให้เห็นของ

ผู้สอน หรือผู้ที่เลี้ยงดู ดังนั้นการเลียนแบบจากพฤติกรรมที่ถูกต้องของต้นแบบ รวมกับการพัฒนาทางด้านจิตใจในการเข้าใจผู้อื่น ทำให้เด็กค่อย ๆ

มีความเข้าใจและพัฒนาเหตุผลในเชิงจริยธรรม ท้ายที่สุดเด็กก็จะมีบุคลิกภาพที่ถูกต้อง ความหมายของคำว่า “คนดี” ในสังคม สรุปว่า ทฤษฎีเซลล์กระจกเงา การสอนที่ดีที่สุดคือการปฏิบัติตนที่เป็นแบบอย่างที่ดีของเด็ก เพื่อเด็กจะได้นำไปเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำรงชีวิตในอนาคตต่อไป (สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล, 2552: 35)

เพียเจท์ (Jean Piaget) ได้กล่าวว่าในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของมนุษย์เกิดจากแรงจูงใจในการปฏิบัติตนสัมพันธ์กับสังคม การพัฒนาจริยธรรมจึงจำเป็นต้องมีการพิจารณาเหตุผลเชิงจริยธรรมตามระดับสติปัญญาของแต่ละบุคคลที่มีวุฒิภาวะสูงขึ้น การรับรู้จริยธรรมได้พัฒนาขึ้นตามลำดับ พัฒนาการคุณธรรมและจริยธรรมของมนุษย์สามารถแบ่งเป็น 3 ชั้น และสามารถนำมาเป็นหลักเกณฑ์ในการแบ่งชั้นพัฒนาการทางจริยธรรม ได้ดังนี้

1. ชั้นก่อนจริยธรรม (ตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 2 ขวบ) เป็นชั้นที่ยังไม่มีความสามารถในการรับรู้สิ่งแวดล้อม และระบบกฎเกณฑ์ได้ แต่ยังมีความต้องการทางกาย ซึ่งต้องการการตอบสนอง ดังนั้นการกระทำจะพึงกระทำเพื่อสนองความต้องการของตนเองโดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น

2. ชั้นเชื่อฟังคำสั่ง (ระหว่างอายุ 2-8 ขวบ) เด็กจะสามารถรับสภาพแวดล้อมและบทบาทของตนเองต่อผู้อื่น ๆ รู้จักเกรงกลัวผู้ใหญ่ โดยเห็นว่าคำสั่งหรือกฎเกณฑ์เป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติตามโดยไม่สนใจถึงผลที่จะตามมา

3. ชั้นยึดหลักแห่งตน (ระหว่างอายุ 8-10 ขวบ) เด็กในวัยนี้จะมีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาสูงขึ้น คลายความเกรงกลัวอำนาจจากภายนอก สามารถใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลและประสบการณ์ประกอบการตัดสินใจ สามารถประเมินความถูกผิดโดยดูจากเจตนาของผู้กระทำและตั้งเกณฑ์ของตนเองได้ (Jean Piaget, 1997: 133)

สรุปความว่า คุณธรรมจริยธรรมของมนุษย์ มี 3 ชั้น คือชั้นก่อนจริยธรรมเป็นขั้นตอนที่ต้องการทางกายไม่สามารถรับรู้ระบบกฎเกณฑ์ได้ ชั้นเชื่อฟังคำสั่ง เป็นชั้นรับฟังคำสั่งจากผู้อื่น รู้จักเกรงกลัวผู้ใหญ่ ชั้นยึดหลักแห่งตน สามารถตั้งกฎเกณฑ์ตนเองได้ ไม่เกรงกลัวอำนาจจากภายนอก

โคลเบอร์ก เชื่อว่า พัฒนาการจริยธรรมนั้นไม่ใช่การรับรู้จากการสั่งสอนจากผู้อื่น แต่เป็นการผสมผสานระหว่างความรู้เกี่ยวกับบทบาทของตนเองต่อผู้อื่น และบทบาทของผู้อื่น รวมถึงกฎเกณฑ์ของกลุ่มต่าง ๆ การพัฒนาทางด้านการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นไปตามขั้น ส่วนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมจะพัฒนาจากขั้นต่ำแล้วพัฒนาขึ้นไปด้วยประสบการณ์ใหม่ ๆ ทางสังคม ทำให้การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นสูงขึ้นไปกล่าวได้ว่า ขั้นในการใช้เหตุผลตามทฤษฎีพัฒนาทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก ขั้นที่ 1 ขั้นหลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ ขั้นที่ 2 ขั้นหลักการแสวงหารางวัล ขั้นที่ 3 ขั้นใช้หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ของสังคม ขั้นที่ 5 ขั้นทำตามคำมั่นสัญญาหรือมีเหตุผลเคารพตนเอง ขั้นที่ 6 ขั้นทำตามหลักอุดมคติสากล (Lawrence Kohlberg, 2000: 159)

มาสโลว์ (Abraham Maslow) ได้กล่าวไว้ว่า แนวคิดด้านจิตวิทยามนุษยนิยม (Humanistic Theory) เป็นแนวคิดที่นิยมใช้กันมากในการพัฒนามนุษย์ โดยมีความเชื่อพื้นฐานว่า มนุษย์มีความดีและมีคุณค่าต่อการยอมรับ มาสโลว์มองว่าความต้องการของมนุษย์มีลักษณะเป็นลำดับขั้น จากระดับต่ำสุดไปยังระดับสูงสุดเมื่อความต้องการในระดับหนึ่งได้รับการตอบสนอง แล้วมนุษย์ก็จะมีความต้องการอื่น ๆ ในระดับที่สูงขึ้นต่อไป มาสโลว์ แบ่งลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 5 ขั้น ดังนี้

1. ความต้องการทางร่างกาย (Physiological needs) เป็นต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์เพื่อความอยู่รอด เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค อากาศ น้ำดื่ม การพักผ่อน เป็นต้น
2. ความต้องการความปลอดภัยและมั่นคง (Security or Safety needs) เมื่อมนุษย์สามารถตอบสนองความต้องการทางร่างกายได้แล้วมนุษย์ก็จะเพิ่มความต้องการในระดับสูงขึ้นไป เช่น ความต้องการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความต้องการความมั่นคงในชีวิตและหน้าที่การงาน
3. ความต้องการความผูกพันหรือการยอมรับ (Affiliation or Acceptance needs) เป็นความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของมนุษย์ เช่น ความต้องการให้และได้รับความรัก ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ความต้องการได้รับการยอมรับ การต้องการได้รับความชื่นชมจากผู้อื่น เป็นต้น
4. ความต้องการการยกย่อง (Esteem needs) หรือความภาคภูมิใจในตนเอง เป็นความต้องการได้รับการยกย่อง นับถือและสถานะจากสังคม เช่น การต้องการได้รับความเคารพ นับถือ ความต้องการมีความรู้ความสามารถ เป็นต้น

5. ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Self-Actualization) เป็นความต้องการสูงสุดของแต่ละบุคคล ที่มีความรักและศักดิ์ศรีในตน มีวินัย มีจริยธรรม และประสิทธิภาพในการดำเนินชีวิต เช่น ความต้องการที่จะทำทุกสิ่งทุกอย่างได้สำเร็จความต้องการทำทุกอย่างเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง แต่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมและจริยธรรม เป็นต้น (Maslow Abraham: 1987: 15)

สุชีพ ปัญญานุภาพ ได้นำเสนอหลักจริยศาสตร์ของพระพุทธศาสนาไว้ว่า หลักจริยศาสตร์ของพระพุทธศาสนา มี 3 ชั้น คือ

1) จริยศาสตร์ขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยศีล 5 ธรรม 5 ดังนี้

1. เว้นจากการเบียดเบียน ทำร้ายชีวิตสัตว์หรือมนุษย์ การมีความเมตตากรุณาต่อสัตว์ จัดเป็นศีล ในส่วนของการมีความเมตตาต่อมนุษย์ด้วยกัน จัดเป็นธรรม
2. เว้นจากการลักทรัพย์ จัดเป็นศีล ในส่วนของการมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ประกอบอาชีพที่สุจริต จัดเป็นธรรม
3. เว้นจากการประพฤตินอกใจ จัดเป็นศีล ส่วนการสำรวมในกาม จัดเป็นธรรม
4. เว้นจากการพูดเท็จ จัดเป็นศีล การพูดแต่สิ่งที่เป็นจริง สร้างสรรค์ จัดเป็นธรรม
5. เว้นจากการดื่มสุรา จัดเป็นศีล การมีสติ สำรวมระวังกาย ใจ และวาจา จัดเป็นธรรม

2) จริยศาสตร์ขั้นกลาง ประกอบด้วยกุศลกรรมบถ 10 ดังนี้

1. เว้นจากการฆ่า หรือทำร้ายเบียดเบียนชีวิตทั้งมนุษย์และสัตว์
2. เว้นจากการลักทรัพย์
3. เว้นจากการประพฤตินอกใจ
4. เว้นจากการพูดเท็จ
5. เว้นจากการพูดยุยงให้แตกร้าง
6. เว้นจากการพูดคำหยาบ
7. เว้นจากการพูดเหลวไหล พูดเพื่อเจ้า
8. ไม่โลภอยากได้ของผู้อื่นเอามาเป็นของตนเอง
9. ไม่คิดปองร้ายผู้อื่น หรือคิดให้ผู้อื่นถึงความพินาศ
10. ไม่มีความเห็นผิดไปจากทำนองคลองธรรม มีความคิดเห็นที่ถูกต้อง

3) จริยศาสตร์ขั้นสูง ประกอบด้วยอริยมรรค คือ ทางอันประเสริฐมี 8 ประการ ดังนี้

1. ความเห็นชอบ หมายถึง มีปัญญาเห็นอริยสัจ 4 ประการ
2. ความดำริชอบ หมายถึง ดำริในการออกจากกาม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น
3. การเจรจาชอบ หมายถึง ไม่พูดเท็จ ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพ้อเจ้อ
4. การกระทำชอบ หมายถึง ไม่ฆ่าสัตว์หรือมนุษย์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติดีในกาม
5. การเลี้ยงชีพชอบ หมายถึง การประกอบอาชีพโดยชอบธรรม ถูกกฎหมาย
6. ความเพียรชอบ หมายถึง การเพียรระวังไม่ให้บาปเกิดขึ้น เพียรสร้างความดี เพียรรักษาความดีที่เกิดขึ้นแล้วให้คงอยู่
7. การตั้งสติชอบ หมายถึง ตั้งสติพิจารณาร่างกาย เวทนา ความรู้สึกสุข-ทุกข์ ให้รู้เท่าทันเห็นความเกิดดับ
8. การตั้งใจมั่นชอบ หมายถึง การทำจิตใจให้สงบเป็นสมาธิอย่างแน่วแน่ (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2540: 180)

สรุปว่า หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นหลักคำสอนเกี่ยวกับเรื่องการทำดีในชีวิตของมวลมนุษย์เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

2.2.5 แนวคิดในการพัฒนาและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาส่งเสริม คุณธรรมจริยธรรมไว้ดังนี้

- 1) ปรับปรุงหลักสูตรการปลูกฝังอบรมจริยธรรมที่เหมาะสมกับวัยของเด็กและ พัฒนาวีธีการสอนให้ถูกต้องตามหลักวิชาการพัฒนาและปรับปรุงวิธีการประเมินผลให้ สามารถวัดพัฒนาการทางจริยธรรมได้อย่างแท้จริง
- 2) จัดสภาพแวดล้อมทางโรงเรียนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก จัดให้เด็กได้ปฏิบัติตามคุณธรรมจริยธรรมที่ปลูกฝังในกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอและคงเส้นคงวา
- 3) หลักสูตรการฝึกหัดครู ควรเพิ่มวิชาทางจิตวิทยาและพฤติกรรมศาสตร์อีก 5-10 หน่วยกิต นอกจากนี้ควรมีการสอนวิชาเอกด้าน “การปลูกฝังอบรมจริยธรรม”
- 4) ควรมีการสร้างนักวิชาการชั้นสูง ที่จะทำหน้าที่วิจัย สอนและพัฒนานักศึกษา ไทยอย่างมีประสิทธิภาพให้มากขึ้น โดยการให้ทุนศึกษาในชั้นปริญญาโท และปริญญา เอกทางด้านจิตวิทยาและพฤติกรรมศาสตร์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

- 5) ให้สถานศึกษาเชิญชวนบุคลากรทางศาสนา มาช่วยปลูกฝังจริยธรรม
- 6) ควรปรับปรุงระบบการประเมินผลครู โดยไม่เน้นเป้าหมายเชิงปริมาณและ ไม่เน้นการประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นกับตัวเด็กในทันที แต่เน้นการประเมินคุณภาพ และปริมาณการจัดกิจกรรม การพัฒนาที่จัดให้เด็กอย่างถูกหลักวิชา
- 7) การพัฒนาครูประจำการเกี่ยวกับหลักและวิธีการปลูกฝังอบรมจริยธรรม
- 8) ปรับปรุงสภาพแวดล้อมการทำงานของครู อาจารย์ ลดภาระงานด้านธุรการ เพื่อให้ครู อาจารย์ ดูแลอบรมนักเรียนอย่างใกล้ชิด ให้สวัสดิการ ความช่วยเหลือและ บริการต่าง ๆ ที่จะช่วยส่งเสริม สุขภาพจิตที่ดีรวมทั้งมีการติดตามดูแลพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของครู อาจารย์ เพื่อแก้ไขปรับปรุง (ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์, 2524: 89-90)

บุญสม โปธเงิน ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนไว้ ดังนี้

- 1) จัดโรงเรียนและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการสอนจริยศึกษา ในโรงเรียน อย่างสืบเนื่องสม่ำเสมอ ไม่ให้มีสภาพเสื่อมโทรม ขาดความเป็นระเบียบ เรียบร้อย สกปรกรกรุงรัง ไม่ว่าจะ เป็นส่วนใดสถานที่ใดในโรงเรียน
- 2) หัวหน้าสถานศึกษา ครู อาจารย์และเจ้าหน้าที่ทุก ๆ คนในโรงเรียน ประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นผู้ มีคุณธรรมจริยธรรม ตามหน้าที่ของตนโดยสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย
- 3) ดำเนินการอบรมสั่งสอนนักเรียนทั้งนอกและในห้องเรียนให้ประพฤติปฏิบัติ ตามหลัก จริยธรรมและหน้าที่ของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอสืบเนื่องไม่ขาดตอน
- 4) สังคมและสิ่งแวดล้อมภายนอกโรงเรียน มีอิทธิพลในด้านจริยธรรมต่อ นักเรียนมาก จึงควรจัด แนวปฏิบัติในด้านจริยธรรมภายนอกโรงเรียน โดยให้สัมพันธ์กับ สังคมและสิ่งแวดล้อมโรงเรียนอย่าง เหมาะสม
- 5) กำหนดระเบียบโรงเรียนในเรื่องต่าง ๆ ตามหลักจริยธรรม และดำเนินการให้นักเรียนปฏิบัติ อย่างสม่ำเสมอ โดยครู อาจารย์มีต้องไปพราสอนและคอยเฝ้าดูเพื่อเป็น การแกววินัยในตนเองของนักเรียน ไปในตัวด้วย
- 6) การสอนคุณธรรมจริยธรรมในห้องเรียน จะต้องมีการเรียนทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ โดยให้ได้ ปฏิบัติจริงและปฏิบัติจนเป็นนิสัยเป็นการสำคัญ
- 7) สอดแทรกจริยศึกษาในการสอนวิชาอื่น ๆ และการจัดกิจกรรมทุกประเภทของโรงเรียน

8) จัดให้มีอุปกรณ์การสอนจริยศึกษา กิจกรรมส่งเสริมจริยศึกษาและห้องจริยศึกษาตามความเหมาะสม

9 จัดให้มีการประเมินผลและผลการจัดและการสอนจริยศึกษาทุกระยะและนำ ผลการประเมินผลและวัดผลมาปรับปรุงการจัดและการสอนจริยศึกษาในโรงเรียน ให้ นักเรียนได้มีคุณสมบัติสมบูรณ์ ตามความหมายของการศึกษาในแผนการศึกษาแห่งชาติ (บุญสม โพธิเงิน, 2537: 21-22)

วีระพงศ์ ถิ่นแสนดี กล่าวโดยสรุปว่า การพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมนักเรียนนั้นโรงเรียนสามารถกระทำได้ ดังนี้

- 1) เร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการพัฒนาหลักสูตร ปลุกฝังคุณธรรม จริยธรรม
- 2) เร่งรัดการเกอบบรมและส่งเสริมความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากร
- 3) ส่งเสริมให้มีการร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน สถาบันครอบครัวและ หน่วยงานอื่น ๆ ในการเผยแพร่งานพัฒนาคุณธรรม

- 4) ส่งเสริมให้ครอบครัวได้มีบทบาทในการเลี้ยงดูเพื่อสร้างรากฐานที่ดีงาม
- 5) ส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา รวมทั้งพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาจิตใจ
- 6) จัดกิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติข้าราชการครู และบุคลากรที่อุทิศเวลาตั้งใจ ปฏิบัติงาน
- 7) ส่งเสริมให้สื่อมวลชนทุกประเภทมีส่วนร่วมในการเผยแพร่และพัฒนาคุณธรรม
- 8) จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก จัดให้เด็กได้ปฏิบัติ ตามคุณธรรมอย่างสม่ำเสมอ

9) จัดให้มีการวัดและประเมินผลการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมทุกระยะ

10) และนำผลมาปรับปรุงให้นักเรียนได้มีคุณธรรมที่สมบูรณ์ (วีระพงศ์ ถิ่นแสนดี, 2550: 21)

ดวงเดือน พันธุมนาวินได้นำเสนอทฤษฎีที่เกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมไว้คือทฤษฎีต้นไม้ ได้อธิบายไว้ว่า ลักษณะพื้นฐานและองค์ประกอบทางจิตใจ ซึ่งจะนำไปสู่พฤติกรรมที่พึงปรารถนา เพื่อส่งเสริมให้บุคคลเป็นทั้งคนดีและคนเก่ง ได้ทำการศึกษาถึงสาเหตุพฤติกรรมของคนดีและคนเก่ง รวมถึงสาเหตุของพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนไทยทั้งเด็กและผู้ใหญ่ อายุตั้งแต่ 6-60 ปี ว่า พฤติกรรมเหล่านั้น มีสาเหตุทางจิตใจอะไรและนำมาประยุกต์เป็นทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมสำหรับคนไทย โดยแบ่งต้นไม้จริยธรรมออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1) ส่วนดอกผล แสดงถึงพฤติกรรมการทำงานดี ละเว้นความชั่วและพฤติกรรมการทำงานอย่างขยันขันแข็ง ซึ่งล้วนแต่เป็นพฤติกรรมของพลเมืองดีพฤติกรรมที่เอื้อเพื่อต่อการพัฒนาประเทศ

2) ส่วนลำต้น แสดงถึงพฤติกรรมการทำงานอาชีพอย่างขยันขันแข็ง ซึ่งประกอบด้วยจิตลักษณะ 5 ด้าน คือ 1. เหตุผลเชิงจริยธรรม คือ การซื้อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบ 2. มุ่งอนาคตและการควบคุมตนเองคือ การรู้จักควบคุมตนเองให้อดทน มีความภูมิใจในการทำงานดี 3. ความเชื่ออำนาจในตนคือ เชื่อว่าผลที่เกิดมาจากการกระทำของตนเอง 4. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คือ การมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จตามจุดหมายกล้าฝ่าอุปสรรคโดยไม่ย่อท้อ 5. ทศนคติ คุณธรรมและค่านิยมคือ การมองเห็นและเข้าใจในคุณค่า ประโยชน์และความดีของการปฏิบัติหน้าที่

3) ส่วนของราก แสดงถึงพฤติกรรมการทำงาน ประกอบอาชีพอย่างขยันขันแข็ง ประกอบด้วยจิตลักษณะ 3 ด้าน คือ 1. สติปัญญา คือ ความเฉลียวฉลาด มีความรู้ ความคิดที่เหมาะสมกับอายุ 2. ประสบการณ์ทางสังคม คือ การรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ได้รับประสบการณ์ทางสังคมอย่างเหมาะสมกับอายุ และ 3. สุขภาพจิต คือ การมีความสุขในการทำงาน มีอารมณ์ที่มั่นคง (ดวงเดือน พันธุนาวิณ, 2544: 187)

สรุปว่าส่วนดอกผลแสดงถึงพฤติกรรมการทำงานดี ส่วนลำต้นแสดงถึงพฤติกรรมการทำงานอาชีพอย่างขยันขันแข็ง ส่วนของรากแสดงถึงพฤติกรรมการทำงาน

2.3 นิทานธรรมบท

ธรรมบท เป็นหลักธรรมของพระพุทธเจ้าซึ่งมีรูปแบบเป็นร้อยกรองที่มีเนื้อหาธรรม หลายระดับ ทั้งสูงและต่ำด้วย เนื่องจากพระองค์ทรงแสดงธรรมแก่บุคคลต่าง ๆ ไม่ว่าจะป็นนักบวช คฤหัสถ์ นักปราชญ์ ชาวบ้านธรรมดา หรือแม้กระทั่ง เด็กเล็ก ๆ (พระมหาสำเนียง เลื่อมใส, 2534: 11) คัมภีร์อรรถกถาธรรมบท จึงเป็น คัมภีร์ที่มุ่งสอนให้มนุษย์ประพฤติดี งดเว้นจากการประพฤติชั่ว และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ เน้นหนักเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรม ความเป็นไปของมนุษย์ในปัจจุบันเป็นผลมาจากการกระทำในอดีต การกระทำในปัจจุบัน จะสร้างความเป็นไปในอนาคตให้แก่ผู้กระทำ พระพุทธศาสนาจึงมีพระสูตรบรรยายถึงเรื่องราวของกรรมโดยละเอียด ซึ่งเชื่อว่า ธรรมบท อันเป็นคาถาสุภาสิตที่เป็นพระพุทธวจนะ สุภาสิตเหล่านี้ถูกจัดวางไว้เชื่อมโยงติดต่อกันเป็นความเดียวกันอย่างเป็นระเบียบและไพเราะ ในพุทธปรัชญาก็ได้รับคำสอนว่า ให้ดำเนินตามพระบรมศาสดาไปตามอริยมรรค แต่อริยมรรคเป็นอย่างไร

หากดำเนินไปแล้วจะเกิดผลอย่างไรนั้น ก็เป็นหน้าที่ของธรรมบทที่อธิบายให้ทราบในรูปของบุคคลาธิษฐาน (พระมหาวีศักร์ดี เขยชมศรี, 2550: 21)

คำว่า “ธรรมบท” หรือ “ธมฺมปท” เกิดจากการสมาสคำสองคำเข้าด้วยกัน คือ “ธมฺม” กับ “ปท” โดยที่ “ธมฺม” หมายถึง หลักธรรม ธรรมชาติความดี ความถูกต้อง และแบบแผน เป็นต้น ส่วน “ปท” หมายถึง ทาง หนทาง ทางเดิน หรืออุบายวิธี เป็นต้น เมื่อรวมเข้าด้วยกัน จึงหมายถึง บทแห่งธรรม บทธรรม ข้อธรรม หรือ ทางแห่งความดี (พระมหาวีศักร์ดีเขยชมศรี, 2550: 35) และหมายถึงข้อแห่งธรรม ชื่อคาถาบาลีคัมภีร์หนึ่งในขุททกนิกาย (พระราชวรมุณี (ประยูทธ ปยุตโต), 2527: 108) และยังมีความหมายถึง บ่อเกิดหรือแหล่งกำเนิดความดีงาม และการทำหน้าที่ของตนให้ดี รักษาหน้าที่ให้ได้ ไม่ก้าวก่ายหน้าที่ของผู้อื่น ก็ได้ชื่อว่ามีธรรมในตัวแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะ ของวคิน อินทสระว่า คนมีคุณธรรมคือ ความกล้าเลิศแห่งอุปนิสัย ซึ่งเป็นผลของการทำหน้าที่จนเป็น นิสัย (วคิน อินทสระ, 2546: 486) ดังนั้น ธรรมบท จึงมีความหมายโดยรวมคือ หนทางแห่งความประพฤติปฏิบัติให้เห็นผลของการกระทำ ซึ่งจะปรากฏให้เห็นคือความดีงาม มีทั้งหมด 423 บท การนับเป็นบท นับตามจำนวนพระคาถา คือ พระคาถา 1 คาถาหรือพระคาถา 1 คาถากับอีกกิ่งพระคาถา นับเป็น 1 บท ในธรรมบทเหล่านี้ท่านรวบรวมไว้เป็นเรื่อง ๆ มีชื่อเรื่องปรากฏตามสภาวะธรรมหรือบุคคลที่ปรารถถึง บางเรื่องไม่ปรากฏบุคคลชัดเจน ก็ใช้คำว่า บุคคลใดบุคคลหนึ่งบ้าง ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งบ้าง รวมได้ 302 เรื่อง 8 แต่ละเรื่องจัดไว้เป็นหมวดหมู่ เรียกว่า วรรค รวมเป็น 26 วรรค แต่ละวรรคมีชื่อปรากฏตาม อำนาจเนื้อหาสาระของธรรมบทนั้น ๆ และเรื่องนั้น ๆ กล่าวคือ ธรรมบทใด ๆ และเรื่องใด ๆ ที่มีเนื้อหาสาระสัมพันธ์กันโดยเหมือนกัน คล้ายกันหรือตรงกันข้าม ก็จัดธรรมบทนั้น ๆ และเรื่องนั้น ๆ เป็น หมวดหมู่เดียวกันหรือวรรคเดียวกัน (ช.ธ. 25/23 - 24)

อรรถกถาธรรมบท เป็นคัมภีร์ที่แต่งขึ้นเพื่ออธิบาย หรือตีความคำ หรือข้อความของคาถาธรรมบท โดยมีการเขียนนิทานประกอบพุทธพจน์ขึ้น เพื่อแสดงมูลเหตุของการตรัสพุทธพจน์นั้น ๆ ว่าทรงแสดงธรรมข้อนั้นแก่ผู้ใด ในโอกาสใด และมีนิทานหรือเรื่องเล่าประกอบอย่างไรบ้าง โดยในตอนท้ายของนิทานบางเรื่อง จะกล่าวถึงการกลับชาติมาเกิดของตัวละคร คล้ายกับที่ปรากฏในนิทานชาดกทั่วไป แต่สิ่งที่ปรากฏในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทเสมอก็คือ การกล่าวอธิบาย หัวข้อธรรม พร้อมกับสรุปไว้ในตอนท้ายว่า ผู้ที่ได้ฟังธรรมนั้น ๆ ได้บรรลุผลอย่างไรด้วย

ธรรมบทหรืออรรถกถาแห่งพระธรรมบท เป็นหนังสือในระดับชั้นอรรถกถา ที่เป็นภาษาบาลีมีทั้งหมด 8 ภาค คือ ปฐโม ภาโค ทุตติโย ภาโค ตติโย ภาโค จตุตถโย ภาโค ปัญจโม ภาโค ฉกฺขโฐ ภาโค สัตตโม ภาโค และอฏฐโม ภาโค ในส่วนที่เป็นภาษาไทยก็มี 8 เล่ม เช่นเดียวกัน

ธรรมบททั้ง 8 ภาค หรือ 8 เล่มนี้ มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเรื่องที่พระพุทธโฆสจารย์นำเอาพระพุทธพจน์ในคัมภีร์ธรรมบท ขุททกนิกาย ซึ่งอยู่ในพระไตรปิฎกเล่มที่ 25 อยู่ในจำพวกพระสุตตันตปิฎก มาเป็นบทตั้งแล้วอธิบายเรื่องประกอบพระพุทธพจน์บทนั้น ๆ อรรถรสในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทมีปรากฏอย่างน้อย 3 ประการ ดังนี้ (1) สาระทางธรรม ที่สั้น เรียบง่าย ชัดเจน ลึกซึ้ง สะท้อนหลักพุทธธรรมที่แจ่มแจ้ง และสามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ (2) ได้นำข้อธรรมมาจัดรวมเป็นหมวดหมู่ อย่างเหมาะสม ทำให้เลือกอ่านได้ตาม ความสนใจ (3) มีการใช้อุปมาอุปมัยอย่างคมคาย ชัดเจน ซึ่งเป็นวิธีการนำเสนอธรรมะที่เด่นที่สุด (พระครูสุนทรชัยวัฒน์ (ทิว สุชีโว-ตัวประกอบ), 2555:138)

เรื่องราวที่นำมาเล่าประกอบอรรถกถาธรรมบทนั้นเป็นเรื่องสั้น ๆ ก็มี เรื่องขนาดกลางก็มี เรื่องยาว ๆ ก็มี และแต่ละเรื่องนั้นจะขาดไม่ได้เลยก็คือเรื่องเกี่ยวกับคุณธรรม และจริยธรรม ที่สามารถนำมาเพื่อการศึกษาและปฏิบัติตามได้ทุกยุคสมัย และทุกวัย แม้นักศึกษาเองก็สมควรอย่างยิ่งที่จะได้ศึกษานิทานในธรรมบทเพื่อเป็นบทเรียนทำให้ตนเองได้เติมเต็มในสิ่งที่ตนยังขาดตกบกพร่องทั้งด้วยเจตนา หรือไม่มีเจตนาโดยภาพรวมนิทานในธรรมบทจะมีทั้งเรื่องที่แสดงเรื่องกรรมในอดีต ปัจจุบันกรรม ผลของกรรมดี กรรมชั่ว และคุณธรรม จริยธรรมอื่น ๆ ทั้งของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระสงฆ์สาวก ภิกษุณี สามเณร สามเณรี อุบาสก อุบาสิกา ทั่วไป ยังรวมถึงเรื่องอมนุษย์อื่น ๆ เช่น เทวดา พรหม ยักษ์ สัตว์เดรัจฉาน เปรต อสุรกาย สัตว์นรกด้วย

2.4 ความหมายและความสำคัญของนักศึกษา

2.4.1 ความหมายของนักศึกษา

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้อธิบายความหมายของคำว่า นักศึกษา คือ ผู้มีความรู้สอบไล่ได้ไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการหรือมีความรู้ตามที่กระทรวงศึกษาธิการเทียบเท่า ซึ่งเข้ารับการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 961)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ระเบียบว่าด้วย เรื่องการศึกษาระดับปริญญาตรีข้อที่ 5 วรรคที่ 9 ได้ให้นิยามคำว่า นักศึกษา คือ ผู้เข้ารับการศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัย (<https://lanna.mbu.ac.th/wp-content/uploads/2018/08/1.pdf> สืบค้น (2/12/2565))

สรุปได้ว่า นักศึกษาคือวัยที่จบการศึกษาในระดับมัธยมปลาย หรือเทียบเท่า และกำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี

2.4.2 ความสำคัญของนักศึกษา

นักศึกษาถือว่าเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญมากในการพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติ เพราะนักศึกษาจะเป็นผู้นำพาประเทศชาติบ้านเมืองสืบต่อไปในอนาคตจากรุ่นสู่รุ่น ของผู้ใหญ่ที่มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบบริหารงานต่าง ๆ ของประเทศในปัจจุบันนี้ เห็นได้ว่าต่อไปในอนาคตประเทศชาติจะเจริญรุ่งเรือง มั่นคง ก้าวหน้า หรืออยู่ในสถานะที่ถดถอย ตกต่ำ ส่วนหนึ่งก็ขึ้นอยู่กับนักศึกษานี้เอง ดังนั้น ความสำคัญของนักศึกษาจึงมีผลต่อการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต

2.4.3 สภาพปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา

นักศึกษาเปรียบเสมือนเป็นอนาคตของชาติ ซึ่งก็หมายความว่า นักศึกษาเป็นผู้กำหนดอนาคตของชาติ แต่การที่นักศึกษาจะเป็นผู้กำหนดอนาคตของชาติได้นั้น ตัวของนักศึกษาเองจะต้องมีคุณภาพที่ดีพอ แต่ในสภาพปัจจุบัน เราจะเห็นได้ว่า ประเทศไทยประสบปัญหาหลายด้านเกี่ยวกับนักศึกษา ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอสภาพปัญหาในภาพรวมของนักศึกษาไทยในปัจจุบันที่เกี่ยวกับด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยแบ่งประเด็นดังนี้ 1) ความอดทน 2) ความเพียร 3) ความมีเมตตากรุณา 4) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม 5) การคบกำลัณมิตร มีรายละเอียดดังนี้

1) ความอดทน พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554: ออนไลน์) ให้ความหมายของ พฤติกรรมเชิงจริยธรรม ด้านความอดทนอดกลั้นไว้ว่า อดทน หมายถึง บึกบืน ยอมรับสภาพความยากลำบาก อดกลั้น หมายถึง ระวังอารมณ์ และ ชันติ คือ ความอดทน คือ ทนลำบาก ทนตรากตรำ ทนเจ็บใจ, ความหนักเอาเบาสู้ เพื่อบรรลุจุดหมายที่ตั้งงาม (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2561, 35) ตามความหมายนี้ก็สอดคล้องคำว่า ชันติ ทางพระพุทธศาสนาที่แปลว่า ความอดทน ได้แก่ ความอดทนทั้งทุกข์ทางกาย ได้แก่ ความร้อน ความหิวกระหาย เป็นต้น และทุกข์ทางใจ ได้แก่ อารมณ์ โกรธ โทสะ การศึกษา คำตำ เป็นต้น ซึ่งนักศึกษาต้องพบเจอปัญหาเหล่านี้ ถ้าไม่สามารถอดทนต่อสิ่ง ยั่วทุกข์ภายในภายนอก ก็เป็นเหตุให้เกิดอุปสรรคในการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยได้

2) ความเพียร ตรงกับคำบาลีว่า วิริยะ คือ ความเพียร ความบากบั่น ความเพียรเพื่อจะละชั่ว ประพฤติความดี ความพยายามทำกิจไม่ทอดยอ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2561, 411) นักศึกษาที่ขาดความเพียรในส่วนนี้ ก่อให้ไม่สามารถศึกษาจนสำเร็จ ทั้งยังไม่สามารถเพียรล่าความซึ่เกียจ ต่อการเรียน ฉะนั้น ในส่วนความเพียรนี้ เป็นสิ่งสำคัญที่จะนำพานักศึกษาให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษา ป้องกันทั้งความเสื่อมเสีย ความชัว และสนับสนุนความดี สืบต่อความบากบั่นในการศึกษาให้สำเร็จได้

3) ความมีเมตตากรุณา นักศึกษาที่ขาดคุณธรรมข้อนี้เป็นเหตุให้ขาดความปรานาดี ขาดการช่วยเหลือผู้อื่นที่เกิดจากจิตสำนึกที่ดี ที่จะช่วยปลดเปลื้องความหรือแบ่งเบางาน ครูอาจารย์ หรือของเพื่อนร่วมมหาวิทยาลัย เพราะในส่วนของเมตตากรุณา คือ ความรักความปรารถนาดี และความสงสาร ความอยากช่วยเหลือปลดเปลื้องทุกข์ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2561, 352)

4) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม คำบาลีที่ว่า กมฺมฺนา วตฺตติ โลกิ แปลว่า สัตว์โลก ย่อมเป็นไปตามกรรม (ม.ม. 13/707/648) เป็นหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ชี้ให้เห็นถึงกฎแห่งกรรม หรือการกระทำที่เมื่อทำแล้วก็ได้ผลนั้น เช่น ถ้านักศึกษา ตั้งใจเรียน ตั้งใจอ่านหนังสือ หรือทำงานส่งอาจารย์ตามที่ได้รับมอบหมาย ผลที่ได้ย่อมเป็นผลลัพธ์ที่ดี นี่ก็คือกฎแห่งกรรม หรือผลที่ได้จากการกระทำที่เห็นได้ชัด การกระทำ คือ กรรม นี้ ต้องเป็นกรรมที่ประกอบด้วยเจตนา ทำด้วยความจงใจ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2561, 4) แสดงให้เห็นว่า หากนักศึกษขาดความเชื่อเรื่องนี้ ก็เป็นเหตุให้ทำอะไร ไม่นึกผลเสียที่จะตามมา

5) การคบกัลยาณมิตร ปัญหาอย่างหนึ่งของนักศึกษา คือการคบเพื่อน สำนวนไทยที่ว่า คบพาล พาลพาไปหาผิด คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผล แสดงให้เห็นว่าส่วนหนึ่งของการใช้ชีวิต ถ้ามีเพื่อนดี ก็เป็นเหตุให้การใช้ชีวิตในร่วมมหาวิทยาลัยเป็นไปด้วยดี การไม่คบเพื่อนเลว การคบเพื่อนดี ก็เป็นคำสอนที่ปรากฏในมงคลสูตร คาถาแรกว่า อเสวนา จ พาลานํ ปณฺชิตานํ จ เสวนา แปลว่า การไม่คบคนพาล การคบบัณฑิต (ขุ.ขุ. 25/6/3) หลักการคบเพื่อนที่ดีนี้จะช่วยเป็นปัจจัยภายนอก คือปรโตโฆสะ ที่จําพา นักศึกษาไปสู่ทางที่ดีได้

2.4.4 พระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษา

ในตอนที่ผ่านมาผู้วิจัยได้กล่าวถึงสภาพปัญหาของนักศึกษาไทยในปัจจุบัน ซึ่งมีหลายประการด้วยกัน และความด้วยทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษาไปในตัว โดยหากมองหลักธรรมใน

พระพุทธศาสนามีประเด็นใดบ้างที่มีความเกี่ยวข้องกับนักศึกษา ผู้วิจัยจะได้นำเสนอโดยผ่านแนวคิดที่ ประยุกต์นักศึกษาที่เปรียบเหมือนเด็กที่ต้องได้รับการศึกษา การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้มีขึ้น ของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) ใน 2 ประเด็น ดังนี้

1) ศาสนาและจริยธรรมกับการพัฒนาเด็กและนักศึกษา

ในการที่ศาสนาและจริยธรรม จะทำบทบาทให้สำเร็จนั้น จุดสำคัญอย่างหนึ่งที่จะต้องให้ความสนใจมาก ก็คือ เรื่องเยาวชน เพราะเราก็มารับกันอยู่แล้วว่าเยาวชนนั้นเป็นอนาคตของชาติ เป็นอนาคตของสังคม เด็กวันนี้ก็คือผู้ใหญ่ในวันหน้า คิดอย่างนี้เรามีกันทั่วไป พูดกันบ่อยๆ ในทางพุทธศาสนาเองก็มี พุทธภาษิตอยู่บทหนึ่งว่า ปุตุตา วตุถุ มนุสสานิ "ปุตุตา" ลูก หรือบุตรทั้งหลายนั้น แปลงาย ๆ ก็คือเด็ก ๆ นั้นเอง พุทธภาษิตนี้จึงขอแปลง่าย ๆ ว่า "เด็ก ๆ เป็นผู้รองรับไว้ซึ่งมนุษยชาติ" หรือ "เด็กทั้งหลายคือผู้รองรับไว้ซึ่งมนุษยชาติ" อันนี้เรายอมรับกันว่า ถ้าไม่มีเด็ก ๆ แล้ว มนุษยชาติก็อยู่ไม่ได้ แต่ถ้าเด็กนั้นจะเป็นที่รองรับมนุษยชาติไว้ได้เป็นอย่างดี ก็ต้องให้เป็นเด็กที่มีคุณภาพ

การที่เด็กจะมีคุณภาพนั้น สิ่งหนึ่งที่สำคัญก็คือ จะต้องมีความดีและจริยธรรม ซึ่งมาจากบ่อเกิดที่สำคัญ คือหลักพระศาสนา ที่นี้ เมื่อศาสนาเห็นความสำคัญของเด็กและนักศึกษาแล้ว เราจะดำเนินการกันอย่างไร ในการที่จะทำให้เด็กและนักศึกษามีศาสนาและจริยธรรม เพื่อที่จะพัฒนาชีวิตให้เจริญเติบโตขึ้นในท่ามกลางบรรยากาศที่พร้อมไปด้วยศาสนาและจริยธรรม โดยที่ว่าทุกคนที่แวดล้อมและตัวเด็กนั้น ต่างก็เป็นคนมีศาสนาและจริยธรรมด้วยกัน

ในการพิจารณาเรื่องนี้ก็อาจจะมองได้หลายแง่ อย่างหนึ่งก็คือ มองดูว่าเราจะต้องทำอะไรบ้าง ในแง่ที่เกี่ยวกับเด็กนี้ในการที่จะทำให้มีศาสนาและจริยธรรม มีขอบเขตอะไรที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องบ้าง เริ่มต้นคิดว่าต้องมองดูที่ตัวเด็กเองนั่นแหละ คือพิจารณาเด็ก โดยสัมพันธ์กับตัวของเด็กเอง จากนั้นก็พิจารณาตัวเด็กนั้น โดยสัมพันธ์กับชุมชนของเขา และสังคมประเทศไทยทั้งหมดนี้ แล้วก็พิจารณาเด็กนั้น โดยสัมพันธ์กับโลกทั้งโลก แล้วเราก็จะมองเห็นแง่ต่างๆ ที่ศาสนา และจริยธรรมจะเข้าไปเกี่ยวข้อง กล่าวคือ

เริ่มพิจารณาตั้งแต่ในแง่ที่หนึ่งว่า เด็กนั้นกับตัวเขาเอง หรือนักศึกษากับตัวของเขาเองนั้น ศาสนาจะมีอะไรให้แก่เขาบ้าง เราจะพัฒนาเด็กและนักศึกษาขึ้นมาให้เป็นคนอย่างไร ให้เป็นคนที่มีบุคลิกภาพอย่างไร ใช้ชีวิตอย่างไร ทำอย่างไรจะให้เขามีชีวิตที่มีความสุข เป็นต้น นี่เป็นเรื่องในแง่ของเด็กกับตัวของเขาเอง หรือนักศึกษากับตัวของเขาเอง เป็นแง่ที่หนึ่งที่เราจะต้องสนใจ เป็นแง่พิจารณาว่า ศาสนาและจริยธรรมมีอะไรให้เขา และจะช่วยหล่อเลี้ยงพัฒนาชีวิตเขาอย่างไร

ที่นี้แ่งที่สอง ก็คือการพิจารณาตัวเด็กนั้นโดยสัมพันธ์กับสังคมไทย ขณะนี้เราพูดกันในประเทศไทย ก็กำหนดเอาสังคมไทย สังคมไทยนี้แยกย่อยออกไป อาจแบ่งง่ายๆ คร่าวๆ เป็น 2 ระดับ คือ ระดับที่หนึ่ง ได้แก่ ตัวเด็กโดยสัมพันธ์กับชุมชนท้องถิ่นของเขาเอง และระดับที่สองในวงกว้างออกไป เหนือขึ้นไป ได้แก่ เด็กนั้นโดยสัมพันธ์กับสังคมไทยทั้งหมด ข้อนี้หมายความว่า เราจะให้เด็กของเราเป็นคนที่มีบำเพ็ญประโยชน์ หรือมีคุณค่าต่อสังคมไทยอย่างไร มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนหรือสังคมของเขาอย่างไร รวมทั้งการแก้ปัญหาต่างๆ ในทางสังคมที่มีอยู่

อาจจะพูดได้ว่า สังคมปัจจุบันนี้มีปัญหามาก ปัญหาสังคมนั้น เป็นไปทั้งในด้านความเสื่อมโทรม ย่อหย่อนอ่อนแอ เช่น การมีอบายมุขมากมาย โดยเฉพาะเรื่องของยาเสพติด การพนัน และการประพฤตินิยมผิดวิปริตทางเพศ เป็นต้น ตลอดจนการทุจริตคอร์รัปชันต่างๆ ซึ่งเป็นบรรยากาศที่เสื่อมโทรมในทางสังคมที่แวดล้อมตัวเด็กอยู่ ซึ่งเด็กจะต้องไปประสบเผชิญและอยู่ท่ามกลางสิ่งเหล่านี้ เราจะต้องพัฒนาตัวเด็กขึ้นไป เพื่อไม่ให้เป็นอย่างนั้น และเพื่อจะสร้างสรรค์สังคมใหม่ ให้เปลี่ยนไปจากเดิมที่เป็นกระแสที่ไม่ดี หันมาเป็นแนวทางที่ถูกต้อง อันนี้ในด้านหนึ่ง คือ ความอ่อนแอ และเสื่อมโทรมที่เราเห็นกันทั่วไป

ส่วนอีกด้านหนึ่งก็คือปัญหาเกี่ยวกับความรุนแรง ได้แก่ การเบียดเบียน และการทำลาย ความขัดแย้งในทางสังคม การต่อสู้ การข่มเหง การเอาเปรียบอะไรต่างๆ ตลอดจนทำลายกัน อันนี้ก็ เป็นปัญหาของสังคมอีกด้านหนึ่ง ซึ่งก็มีมาก ปัญหาทั้งสองด้านนี้สัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ความเสื่อมโทรม อ่อนแอ และการเบียดเบียนรุนแรงต่อกันและกัน เป็นปัจจัยที่อิงอาศัย ส่งเสริมหนุนซึ่งกันและกันให้ทวีเพิ่มพูนยิ่งขึ้น เราจะต้องมองดูศาสนาและจริยธรรมที่จะให้หรือจะนำมาพัฒนาตัวเด็ก โดยสัมพันธ์กับ ปัญหาสังคมนี้ ว่าจะช่วยทำให้เด็กของเราพัฒนาขึ้นมาในลักษณะที่แก้ปัญหาสังคมได้อย่างไร ให้เขาเป็น คนที่ช่วยแก้ปัญหาสังคม โดยที่ตัวเขาเองก็ไม่เป็นเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาสังคมเหล่านั้น แต่เป็นผู้ที่จะไปช่วย พัฒนาสร้างสรรค์สังคมต่อไป

แ่งที่สามก็คือ มองตัวเด็กนั้นโดยสัมพันธ์กับโลกทั้งหมด เมื่อที่นี้เรามองในแง่สังคมไทย คือ มองในแง่ที่ว่า จะสร้างพลเมืองที่ดี หรือสมาชิกของสังคมไทยที่ดี ที่นี้ เด็กนั้นนอกจากเป็นพลเมืองก็เป็นพลโลก ด้วย จึงต้องมองดูเด็กในฐานะที่เป็นพลโลก เราจะสร้างเด็กให้เป็นคนอย่างไร ให้เติบโตขึ้นเป็นคนที่มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของโลกมนุษย์ ของอารยธรรมของมนุษย์ มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์พัฒนาอารยธรรมของมนุษย์อย่างไร อันนี้ก็เป็นสิ่งสำคัญเหมือนกัน เรามักจะมองจำกัดแคบในแง่ของสังคมไทยเท่านั้น แต่ในปัจจุบัน โลกของเราแคบมากแล้ว เราจะพิจารณาแค่นั้นไม่ได้ โดยเฉพาะในการที่จะให้ชาติของเรา

มีความพัฒนาเจริญก้าวหน้า เราจะต้องมองกว้างถึงสังคมโลกหรือประชาคมโลกทั้งหมด ในแง่ที่ว่าเรามีอะไรที่จะให้แก่โลกบ้าง หรือมีส่วนร่วมอะไรในการสร้างสรรค์อารยธรรมของโลกมนุษย์ชาติไทยเรานี้ได้สร้างสรรค์พัฒนาสังคมของตัวเองเรื่อยมา แล้วเราได้มีอะไรที่เป็นส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ความเจริญแห่งอารยธรรมของมนุษยชาติบ้าง อันนี้ก็ป็นข้อที่ต้องคิดพิจารณา การสร้างสรรค์อารยธรรมของโลกนั้นในปัจจุบันจะต้องเน้นการแก้ปัญหาเป็นสำคัญ เพราะเวลานี้โลกมนุษย์ที่ว่าเจริญมากมายนั่น ก็เจริญไปพร้อมกับปัญหาที่มากขึ้นด้วย

2) แ่งพิจารณาในการที่ศาสนาจะแก้ปัญหาและพัฒนาการศึกษา

ตกลงว่า องค์ประกอบ 3 ประการของการดำรงอยู่ด้วยดีของมนุษยชาติ ขณะนี้มีภัยร้ายแรงทั้งหมด สามารถที่จะนำมนุษย์ไปสู่ความสูญสิ้นได้ทั้งนั้น ทั้งชีวิตด้านกายและใจ ก็มีปัญหามาก ด้านสังคมก็มีปัญหามาก ด้านธรรมชาติแวดล้อมก็กำลังเป็นปัญหาใหญ่ อย่างที่กล่าวมา เรื่องราวเหล่านี้ ผู้ทำงานเกี่ยวกับศาสนาและจริยธรรมจะต้องมอง คือจะต้องเข้าใจ และจะต้องรู้สึกที่ตนมีส่วนร่วม มีความเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะจะต้องเข้าไปจับจุดให้ถูกว่า เมื่อมองปัญหาเหล่านี้ในแง่ศาสนาและจริยธรรม จุดเกี่ยวข้องของเราอยู่ในแง่มุมไหน เราจะเข้าไปสัมพันธ์กับเรื่องเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีอย่างไร คือไม่มองที่จะแก้ปัญหาโดยลำพังตัวของศาสนาและจริยธรรมอย่างเดียว แต่จะต้องมองโดยความสัมพันธ์กับกิจกรรมด้านอื่นของมนุษย์ด้วย คือเราจะต้องไปสัมพันธ์กับเรื่องเศรษฐกิจ เราจะต้องไปสัมพันธ์กับเรื่องทางด้านจิตวิทยา ตลอดจนทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศาสนาและจริยธรรมต้องเข้าไปเกี่ยวข้องหมด แม้แต่การที่ว่าผลิตเทคโนโลยีกันอย่างไร จะใช้เทคโนโลยีกันอย่างไร ก็เป็นปัญหาทางจริยธรรมทั้งนั้น เพราะฉะนั้น สิ่งทีกล่าวมาจึงเป็นเรื่องที่ศาสนาและจริยธรรมจะต้องเกี่ยวข้องทั้งหมด เป็นอันว่าเราจะต้องพิจารณาเรื่องการสร้างสรรค์และพัฒนาเด็กและนักเรียนนี้

ในแง่ที่หนึ่ง คือ มองที่ตัวเด็กเอง โดยสัมพันธ์กับตัวของเขาเอง อย่างที่บอกเมื่อกี้ว่า เราจะให้เด็กเป็นคนที่มีบุคลิกภาพอย่างไร ใช้ชีวิตอย่างไร มีความสุขได้อย่างไร

ในแง่ที่สอง มองเด็กนั้นโดยสัมพันธ์กับสังคมไทย เริ่มตั้งแต่ชุมชนท้องถิ่นขึ้นมาจนถึงสังคมไทยทั้งประเทศ ว่าเราจะให้เด็กและนักศึกษาเป็นคนอย่างไร จึงจะพร้อมที่จะไปเป็นประโยชน์ในการพัฒนาสังคมไทยให้เจริญรุ่งเรือง เด็กและนักศึกษาที่จะมาพัฒนาสังคมไทยต่อไปนี้ ควรจะมีคุณสมบัติหรือคุณภาพอย่างไร นี่ก็เป็นหน้าที่ของศาสนาและจริยธรรมที่จะต้องพิจารณา

ในแง่สุดท้าย ก็คือ มองในฐานะที่นักศึกษานั้นจะเติบโตเป็นพลโลกว่าเขาจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาโลก พัฒนาอารยธรรมมนุษย์อย่างไร ซึ่งอาจจะมองในแง่ที่ว่าคนไทยที่จะไปมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์อารยธรรมของโลก การมองทั้งหมดที่พูดนี้ เป็นการมองในแง่ทะเล ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่จะเอาเป็นจุดตั้งได้ ในการพิจารณาว่าเราจะพัฒนาเด็กและนักศึกษาอย่างไร แต่ยังมีแง่ที่สองที่จะต้องพิจารณาอีกคือ ในแง่กาละ ซึ่งจะต้องพิจารณาควบคู่เคียงกันไปกับการมองทางด้านทะเล ในแง่กาละนั้น แยกได้ 2 ด้านคร่าวๆ คือ

แง่ที่ 1. กาละที่เป็นเรื่องสามัญตลอดเวลา หมายความว่า เป็นเรื่องตลอดกาลนั่นเอง คือเราจะให้เด็กเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อย่างไร เป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพอย่างไร ซึ่งอยู่ได้ในทุกกาลสมัย ตามหลักการยืนตัวที่ว่า ในฐานะที่เป็นมนุษย์ ไม่ว่าจะอยู่ในยุคใด กาลใด สมัยใด ก็จะต้องเป็นคนที่มีคุณภาพอย่างไร อันนี้เรียกว่า พิจารณาในแง่กาละที่เป็นกลางๆ เป็นเรื่องของกาลเวลาใดก็ได้ ไม่ขึ้นต่อยุคสมัย เป็นพื้นฐานยืนตัวในด้านกาลเวลา

แง่ที่ 2. กาละที่เป็นของจำเพาะยุคสมัย เฉพาะกาล หรือเฉพาะสถานการณ์ หมายความว่า สังคมไทยเวลานี้ มนุษย์โลกในเวลานี้มีสภาพอย่างไร มีสถานการณ์ที่เป็นปัญหาอย่างไร ต้องการคุณสมบัติอะไรเป็นพิเศษ ขาดแคลนคุณธรรมและจริยธรรมอะไร มีความบกพร่องเกี่ยวกับศาสนาทางด้านไหนเป็นพิเศษ ซึ่งจะต้องเสริมสร้างเพิ่มเติมในด้านนั้นๆ จุดเน้นอยู่ที่ไหน ในเฉพาะกาลสมัยนั้น แ่งนี้ก็เป็นเรื่องสำคัญมากเช่นเดียวกัน

รวมความว่า จะต้องพิจารณาทั้งสองอย่างควบคู่กันไป คือจะต้องมองดูเด็กแง่ที่หนึ่ง ในฐานะที่เป็นมนุษย์คนหนึ่ง ซึ่งจะอยู่ในยุคใด สมัยใดก็ได้ มองว่าเขาจะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้อย่างไร และในแง่ที่ 2 มองว่าเฉพาะในยุคสมัยนี้นั้น ปัญหาเป็นอย่างไร แล้วพิจารณาการที่จะพัฒนาเด็กและนักศึกษาโดยสัมพันธ์กับปัญหานั้น และการแก้ปัญหานั้น แล้วอันนี้จะโยงกลับไปหาทะเลเมื่ออีกสัก เช่นว่า ในแง่เฉพาะกาลสมัย สังคมไทยในเวลานี้เป็นปัญหาอย่างไร จะต้องเน้นอะไร และในด้านปัญหาของโลกทั้งหมดปัจจุบันนี้เป็นอย่างไร จะต้องเน้นในแง่ไหนอย่างไร ทั้งหมดนี้เป็นแง่พิจารณา ซึ่งเราจะต้องหยิบยกขึ้นมาพูดกันในการหาหนทางที่จะสร้างพัฒนานักศึกษา ถ้าเราได้แง่พิจารณาอย่างนี้แล้ว ก็จะมีคำตอบชัดเจนมากยิ่งขึ้น (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2539)

2.5 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาพที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

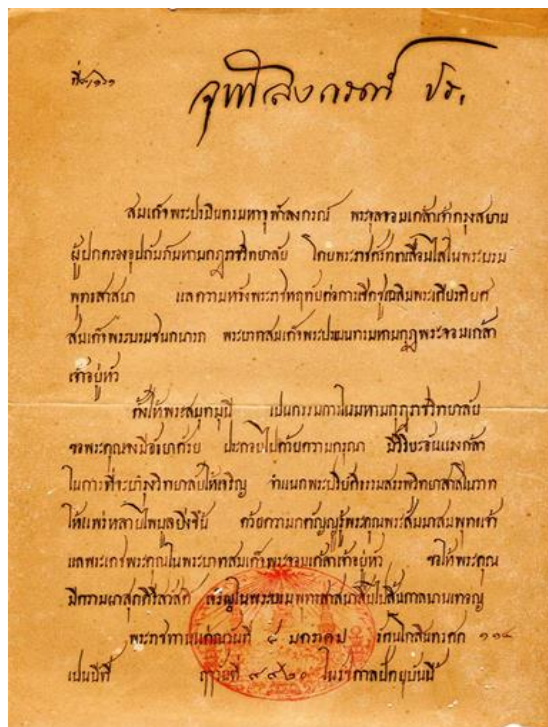
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีพันธกิจด้านการผลิตบัณฑิต งานวิจัย งานบริการ วิชาการ แก่ชุมชน และงานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พุทธศักราช 2436 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ตั้งวิทยาลัยขึ้นในบริเวณวัดบวรนิเวศวิหาร พระราชทานนามว่า “มหามกุฏราชวิทยาลัย” โดยมีพระราชประสงค์เพื่อเป็นที่ศึกษาเล่าเรียนของพระภิกษุสามเณร ทรงอุทิศพระราชทรัพย์ บำรุงประจำปีและก่อสร้างสถานศึกษาวิทยาลัยแห่งนี้ขึ้น ครั้นเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม พุทธศักราช 2439 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จมาเปิดมหามกุฏราชวิทยาลัย พระองค์ทรงรับมหามกุฏราชวิทยาลัยอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์และพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์บำรุงประจำปี อาศัยพระราชประสงค์ดังกล่าว สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส จึงทรงตั้งวัตถุประสงค์ เพื่อดำเนินกิจการของมหามกุฏราชวิทยาลัยขึ้น 3 ประการ คือ

1. เพื่อเป็นสถานศึกษาของพระภิกษุสามเณร
2. เพื่อเป็นสถานศึกษาวิทยาการอันเป็นของชาติภูมิและของต่างประเทศ
3. เพื่อเป็นสถานที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา

เมื่อกิจการของมหามกุฏราชวิทยาลัยได้เปิดดำเนินการแล้วปรากฏว่า พระวัตถุประสงค์เหล่านั้นได้รับผลเป็นที่น่าพอใจตลอดมา เพื่อให้พระวัตถุประสงค์เหล่านั้นได้ผลดียิ่งขึ้น ดังนั้น ในวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2488 สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ ในฐานะที่ทรงเป็นนายกกรรมการ

มหาวิทยาลัยพร้อมด้วยพระเถรานุเถระ จึงได้ทรงประกาศตั้งสถาบันการศึกษาชั้นสูงในรูป มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาขึ้น โดยอาศัยนามว่า สภาการศึกษามหาวิทยาลัย โดยมีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

1. เพื่อให้เป็นสถานศึกษาพระปริยัติธรรม
2. เพื่อให้เป็นสถานศึกษาวิทยาการอันเป็นของชาติภูมิและต่างประเทศ
3. เพื่อให้เป็นสถานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในและนอกประเทศ
4. เพื่อให้ภิกษุสามเณรมีความรู้และความสามารถในการบำเพ็ญประโยชน์แก่ประชาชน
5. เพื่อให้ภิกษุสามเณรมีความรู้ และความสามารถในการค้นคว้า โต้ตอบ หรืออภิปรายธรรมได้อย่างกว้างขวางแก่ชาวไทยและชาวต่างประเทศ
6. เพื่อให้ภิกษุสามเณรได้เป็นกำลังสำคัญในการจรรโลงพระพุทธศาสนา และเป็นศาสนทายาทที่เหมาะสมแก่กาลสมัย
7. เพื่อความเจริญก้าวหน้า และคงอยู่ตลอดกาลนานของพระพุทธศาสนาทั้งนี้ภายใต้การบริหารของคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า กรรมการสภาการศึกษามหาวิทยาลัยสถาบันการศึกษาแห่งนี้ ได้เริ่มเปิดให้การอบรมศึกษาแก่ภิกษุสามเณร ตั้งแต่วันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2489 จนถึงปัจจุบัน (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2521).ประวัติมหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย)

ภาพที่ 2 หนังสือลงพระปรมาภิไธ รัชกาลที่ 5 ที่ 8/161

เหตุผลที่ทำให้สมเด็จพระมหาสมณเจ้า ฯ ทรงพระดำริจัดตั้งมหาวิทยาลัย นั้น ปรากฏในรายงานประจำปีของมหาวิทยาลัยว่า พระเถรานุเถระทั้งหลาย มีความประสงค์ในการจัดตั้งวิทยาลัยเป็นที่ฝึกสอนพระปริยัติธรรมและอักษรสมัยของภิกษุสามเณรแลศิษย์วัดนั้น ด้วยเห็นว่า ธรรมเนียมในประเทศนี้ วัดทั้งหลายเป็นโรงเรียนที่ศึกษาวิชาความรู้ของราษฎรพลเมือง ตั้งต้นแต่เรียนอักษรฝึกกิริยามารยาทตลอดจนถึงเรียนพระปริยัติธรรม บรรดาราชกรมีบุตรหลานก็นำเข้ามาฝากเป็นศิษย์วัดให้เรียนวิชาความรู้ จนถึงเติบโตใหญ่อุปสมบทเป็นภิกษุ บางพวกก็ได้เข้าไปจนเป็นคณาจารย์ปกครองกันต่อ ๆ ไป บางพวกอยู่สมควรแก่ศรัทธาแล้ว ก็ลาสิกขาบทสึกไปประกอบอาชีพเลี้ยงชีพของตนในทางฆราวาส มีธรรมเนียมเป็นพื้นเมืองมาดังนี้

วิธีการปกครองของวัดนั้น ไม่ได้จัดเป็นชั้นตามสถานที่ว่า สถานที่นั้นสอนชั้นสูง สถานที่นั้นสอนชั้นต่ำ ดูท่วงทีเหมือนในวัดหนึ่งจะมีทั้งชั้นสูงชั้นต่ำ คือราชกรนำบุตรหลานเข้ามาฝากภิกษุสามเณร ให้เรียนอักษรและฝึกกิริยามารยาทเป็นต้น การฝึกสอนชั้นนี้จัดว่า เป็นชั้นต่ำ การฝึกสอนภิกษุสามเณรให้

เล่าเรียนมคธภาษาก็ดี ให้เล่าเรียนพระปริยัติธรรมก็ดี การศึกษาชั้นนี้จัดว่า เป็นชั้นสูง แต่การหาตำแหน่งไป โดยเรียบร้อยดังวิธีที่จัดไม่ เพราะข้อขัดขวางดังต่อไปนี้

ราษฎรผู้จะนำบุตรหลานมาฝากต่อภิกษุสามเณรในวัดนั้น ๆ ก็ฝากในสำนักที่ตนรู้จักคุ้นเคย ภิกษุสามเณรผู้เป็นอาจารย์นั้น บางรูปก็มีความรู้มาก บางรูปก็มีความรู้น้อย ทั้งไม่มีหลักสูตรแห่งการเล่าเรียนว่าถึงไหนจัดเป็นใช้ได้ ความรู้ของศิษย์จึงไม่เสมอกัน ตั้งแต่กรมศึกษาธิการจัดหลักสูตรสำหรับสอนความรู้ขึ้นแล้ว การเล่าเรียนจึงมีกำหนด แต่เพราะความรู้ของภิกษุสามเณรผู้เป็นอาจารย์ไม่เสมอกัน ทั้งความนิยมของเด็กผู้เล่าเรียนก็ดี ของผู้ใหญ่ของเด็กก็ดี เป็นแต่เพียงอ่านได้เขียนได้เท่านั้นก็พอประสงค์ ความรู้ของนักเรียนที่ออกจากวัดจึงยังจัดว่าถึงกำหนดแท้ไม่ได้

ส่วนการเล่าเรียนมคธภาษานั้นแต่เดิมไม่บังคับ แล้วแต่ใครสมัครจะเรียน ในทุกวันนี้ความนิยมในการเล่าเรียนมคธภาษาน้อยลง ด้วยผู้ที่มาบวชเป็นภิกษุสามเณรจะหาผู้ที่มีศรัทธาแท้เป็นอันยาก ทั้งพื้นเดิมก็เป็นคนขัดสน ต้องการแต่ความรู้ที่จะให้ผลเป็นเครื่องเลี้ยงชีพได้โดยประจักษ์ตา ไม่ต้องการความรู้ที่เป็นอารมณ์ของบุรุษ หรือความรู้ที่เป็นเครื่องเจริญผล โดยเพิ่มสติปัญญาสามารถ แล้ววิธีฝึกสอนเด็กก็เป็น การเน้นซ้ำ หากจะมีผู้อุตสาหะเรียนบ้าง จะหาอาจารย์ผู้บอกให้รู้จริงเห็นจริงก็ได้ยาก ทั้งผู้เรียนจะชำนาญในภาษาของตนมาก่อนก็ได้โดยยาก หลักสูตรก็มากขึ้น แลการสอบความรู้ก็ห่าง ต่อล่วงหลายปีจึงสอบครั้งหนึ่ง ด้วยอาศัยเหตุเหล่านี้จึงมีอาจารย์สอนให้รู้จริงเห็นจริงได้น้อยตัว เรียนไม่ทันรู้ละทิ้งไปเสียก็มี บางที่เรียนรู้พอจะสอบความรู้ได้อยู่ไม่ถึงกาลสอบก็มี เข้าสอบจนเป็นบาเรียนแล้วก็มี แต่จะหาผู้สอบได้จนจบหลักสูตรได้น้อยถึงนับตัวถ้วน เพราะหลักสูตรที่ตั้งไว้มากเกิน เมื่อความเล่าเรียนเสื่อมทรามไป ผู้เป็นบาเรียนเพียง 4 ประโยค 5 ประโยค ก็กว้างขวางมีผู้นับหน้าถือตาแสวงหาลาภผลเลี้ยงตัว พอตั้งตัวได้แล้วก็ไม่คิดที่จะเป็นนักเรียนต่อไป บางรูปก็รับตำแหน่งพระราชาคณะปกครองหมู่คณะเสีย ในระหว่างยังไม่ทันได้แปลจบหลักสูตร อาศัยเหตุนี้ การเรียนมคธภาษาจึงไม่เจริญทันเวลาที่เป็นอยู่บัดนี้

ชื่อมหาวิทยาลัย

ภาษาไทย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อักษรย่อ คือ มมร

ภาษาอังกฤษ : Mahamakut Buddhist University อักษรย่อ คือ MBU

พุทธศาสนสุภาษิตประจำมหาวิทยาลัย

“วิชาจรณสมปนโน โสเสฏฐิเทวมานุเส”

“ผู้สมบูรณ์ด้วยความรู้และความประพฤติ เป็นผู้ประเสริฐในหมู่เทพและมนุษย์”

สีประจำมหาวิทยาลัย

สีส้ม หมายถึง สีประจำพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งตรงกับวันพฤหัสบดี อันเป็นวันพระราชสมภพ

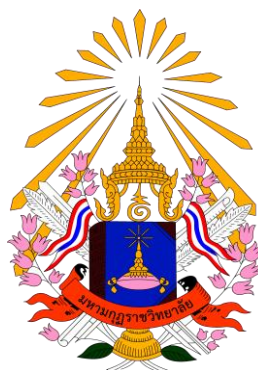
ต้นไม้ประจำมหาวิทยาลัย

ต้นโพธิ์ ต้นไม้เป็นที่ตรัสรู้ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

คติพจน์ประจำตัวนักศึกษา

ระเบียบ สามัคคี บำเพ็ญประโยชน์

ตราสัญลักษณ์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาพที่ 3 ตราสัญลักษณ์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระมหามงกุฏ และ อุณาโลม หมายถึง พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 พระผู้ทรงเป็นที่มาแห่งนาม “มหามกุฏราชวิทยาลัย”

พระเกี้ยวประดิษฐานบนหมอนรอง หมายถึง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 พระผู้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ จัดตั้ง “มหามกุฏราชวิทยาลัย”

หนังสือ หมายถึง คัมภีร์และตำราทางพระพุทธศาสนาเพื่อ การศึกษาค้นคว้า และเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ปากกา ปากไก่อ่ ดินสอ และม้วนกระดาษ หมายถึง อุปกรณ์ในการศึกษาเล่าเรียน การพิมพ์เผยแพร่คัมภีร์ และการผลิตตำราทางพระพุทธศาสนา เพราะมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยทำหน้าที่เป็นทั้งสถาบันศึกษาและแหล่งผลิตตำรับตำราทางพระพุทธศาสนา

ช่อดอกไม้แย้มกลีบ หมายถึง ความเบ่งบานแห่งสติปัญญา และวิทยาการในทางพระพุทธศาสนา และหมายถึง กิตติศัพท์กิตติคุณที่ฟุ้งขจรไป ดุจกลิ่นหอมแห่งดอกไม้

2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อนุรักษ์ ไชยพลฤทธิ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช ผลการวิจัยพบว่า ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี มีการรณรงค์ให้นักศึกษาเกิดความรัก ความสามัคคีในหน่วยงาน ชุมชน สังคม การรณรงค์ด้านการปลูกจิตสำนึกให้นักศึกษามีความซื่อสัตย์ ทำงานอย่างสุจริต ด้านการจัดกิจกรรม การจัดกิจกรรมให้นักศึกษาทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและประเพณี การจัดกิจกรรมให้นักศึกษาได้นำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน การจัดกิจกรรมให้ผู้นำทางศาสนาเข้ามาสอนหรือบรรยายธรรมในสถานศึกษา การจัดกิจกรรมเข้าค่ายปฏิบัติธรรม ด้านการกำหนดกฎระเบียบ การจัดทำมาตรฐานทางคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาไว้อย่างชัดเจน การกำหนดจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้บริหาร อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ การกำหนดระเบียบวินัย การรักษากฎหมาย เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่นักศึกษา ด้านการมีสื่อและการสร้างระบบสื่อสาร การใช้สื่อเป็นตัวเชื่อมโยงเพื่อการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมให้แพร่หลายอย่างต่อเนื่อง ด้านการมีส่วนร่วมสร้างเครือข่าย มีการส่งเสริมให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกประเภทที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม (อนุรักษ์ ไชยพลฤทธิ, 2559: 27-28)

ภัทรชัย อุทาพันธ์ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคาดหวังของคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยที่มีต่อคุณลักษณะด้านคุณธรรม และจริยธรรมของนักศึกษา ผลวิจัยพบว่า นักศึกษามาเรียนสาย ไม่มีสมาธิในการเรียน ง่วงนอนขณะเรียน ส่งงานไม่ตรงตามกำหนด ยึดติดกับเทคโนโลยีมากเกินไป ขาดเหตุผลเชื่อมโยงทางความคิด และขาดจริยธรรมในการทำงานที่ได้รับมอบหมายหรือการทดสอบ ทำทุกอย่างเพื่อคะแนนแม้จะผิดจริยธรรม ไม่สนใจความรู้ที่อาจารย์สอนหรือศึกษาเพิ่มเติมนอกห้องเรียน เห็นคุณค่าสิ่งอื่นมากกว่าการเข้าชั้นเรียน ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ต้องเร่งพัฒนาจริยธรรมในระบบการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้เพิ่มมากขึ้นตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน (ภัทรชัย อุทาพันธ์, 2563, 2)

วิชญาภา เมธีวรฉัตร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ภาคเหนือตอนล่าง 2 ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านศีล (B = Behavior) การพัฒนาเน้นไปที่การ พัฒนาพฤติกรรมทางกายและวาจา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านศีลก่อให้เกิด ทักษะ และมี บุคลิกภาพที่ดี การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านสมาธิ หรือ การพัฒนาจิตใจ (M = Mind) การพัฒนา ทรัพยากรด้านสมาธิยังก่อให้เกิด เจตคติที่ดีในการทำงาน การพัฒนาด้านปัญญา

หรือ การพัฒนาด้าน ความรู้ (W = Wisdom) เป็นการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ในขั้นสูงสุดและมีความสำคัญสูงสุด ปัญญา นำมาใช้กับ ความรู้ทางวิชาการ และความคิดสร้างสรรค์ เพราะต้องให้เกิดความรู้ และจะต้องมีความคิดสร้างสรรค์ จะได้รูปแบบจากการสังเคราะห์ (Synthesis Model) การพัฒนาศักยภาพ มนุษย์เชิงพุทธ Buddhist Human Resource Development คือ BHRD = BMW (วิชญาภา เมธีวรฉัตร, 2557: บทคัดย่อ)

สุทธญาณ โอบอ้อม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา ซึ่งมีองค์ประกอบ คือ จะต้องเริ่มจากกระบวนการหรือวิธีการพัฒนาศักยภาพบุคคล ใน 3 ด้าน คือ T (training) การฝึกอบรม, E (education) การศึกษา และ D (development) การพัฒนานำมาบูรณาการกับหลักพระพุทธศาสนา คือ หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา จะก่อให้เกิดศักยภาพของบุคลากร ใน 3 ด้าน คือทางด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านพฤติกรรมที่ยั่งยืน ประสงค์ ดังนั้น แนวทางการพัฒนานี้สามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะได้แนวทางจากการสังเคราะห์ (Synthesis Model) คือ TED + SSP = KSA (สุทธญาณ โอบอ้อม, 2557: 144)

สมบูรณ์ อริยา และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ค่าโดยรวมทุกคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับมาก แนวทางการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายที่ได้จากการจัดกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการอยู่ในลักษณะเป็นแผนยุทธศาสตร์พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนที่ประกอบด้วยวิสัยทัศน์ให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์มีพันธกิจ วัตถุประสงค์กลยุทธ์ ที่ชัดเจนต่อการปฏิบัติให้บรรลุวิสัยทัศน์ และมีการนำกระบวนการบริหารจัดการ ของ Henri Fayol : POCCC มาใช้ในการบริหาร แนวทางดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน การติดตามผลการนำแนวทางพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนไป ใช้ระยะเวลา 3 เดือน พบว่า มีการดำเนินการตามแนวทางพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน และมีข้อเสนอแนะให้ผู้ปกครอง ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วม การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยเน้นคุณลักษณะอันพึงประสงค์แก่

นักเรียน ในโรงเรียนควรสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม แต่ละคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในแผนการจัดการเรียนรู้ของทุกกลุ่มสาระ(สมบูรณ์ อริยา และคณะ, 2562: 419-426)

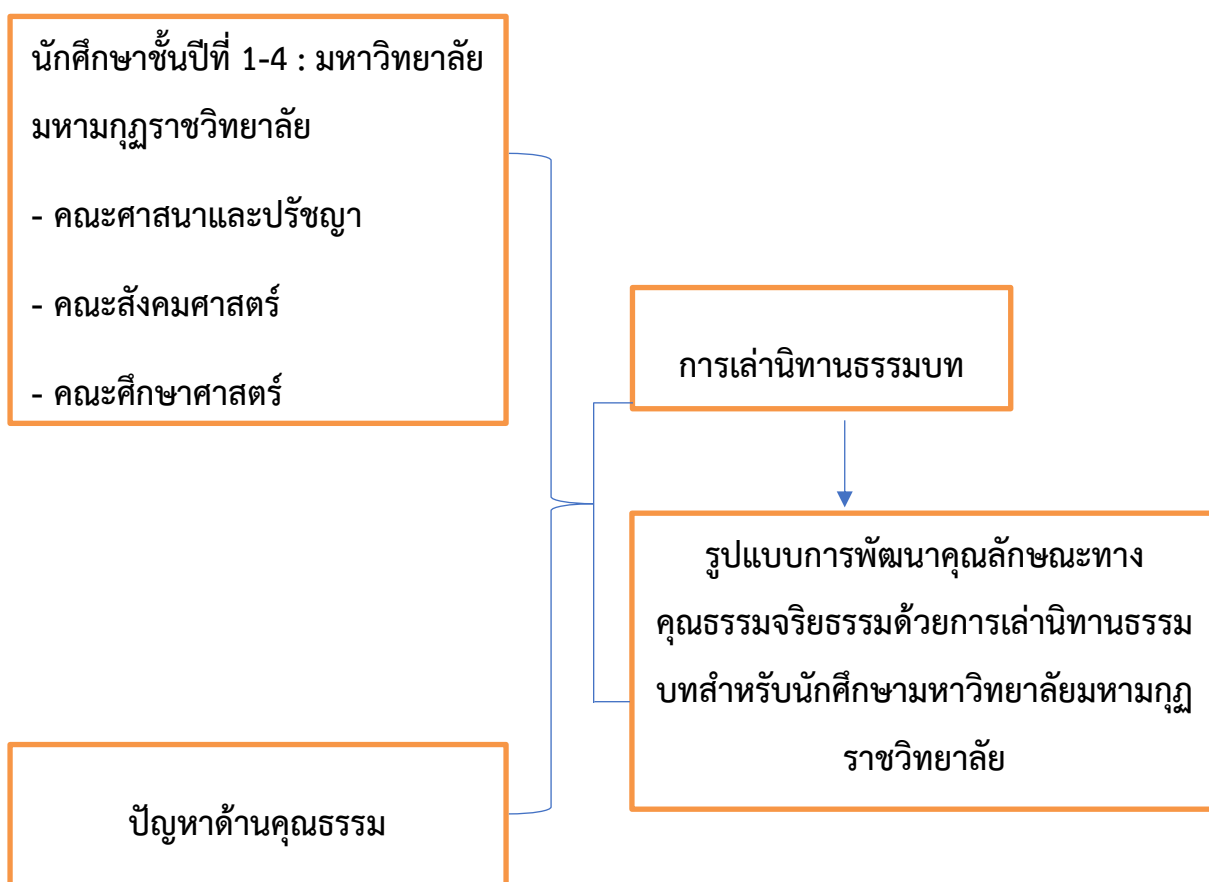
ประดิษฐ์ ปะวันนา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาสถาบันการพลศึกษาได้ศึกษาจริยธรรมของนักศึกษาสถาบันการพลศึกษาใน 6 ด้านคือด้านความมีระเบียบ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความเสียสละ ด้านความอดทนอดกลั้น และด้านความพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า 1. นักศึกษาสถาบันการพลศึกษามีคุณธรรมจริยธรรมโดยรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมาก 2. นักศึกษาชายและหญิงของสถาบันการพลศึกษามีคุณธรรมจริยธรรมโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 3. นักศึกษาสถาบันการพลศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันมีคุณธรรมจริยธรรมโดยรวมและรายด้านด้านความมีระเบียบวินัยด้านความรับผิดชอบด้านความเสียสละด้านความอดทนอดกลั้นและด้านความพอเพียงไม่แตกต่างกันยกเว้นด้านความซื่อสัตย์สุจริตที่นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีระดับคุณธรรมจริยธรรมแตกต่างจากนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง (ประดิษฐ์ ปะวันนา ,2563, 149-163)

รสรินทร์ อรอมรัตน์ ได้ทำวิจัยเรื่อง คุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาตามความคาดหวังของผู้บริหารและอาจารย์มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1. คุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาตามความคาดหวังของผู้บริหารและอาจารย์มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ประกอบด้วย 1) ด้านความมีวินัย 2) ด้านความซื่อสัตย์ 3) ด้านอื่น ๆ 4) ด้านความสุภาพ 5) ด้านความมีน้ำใจ และ 6) ด้านความขยันหมั่นเพียรตามลำดับ 2. ผลการเปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาตามความคาดหวังของผู้บริหารและอาจารย์มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรีในคณะศึกษาศาสตร์และสาขาวิชาอื่น ๆ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านอื่น ๆ และด้านความสุภาพ แตกต่างกัน บทความวิจัยวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (มิถุนายน – กันยายน 2562) 813. แนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรีให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 1) ด้านหลักสูตร ควรเน้นเนื้อหาวิชาการให้มากขึ้น และดำเนินไปพร้อมกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้นักศึกษาได้เห็นคุณค่าของตนเองและตระหนักถึงความสำคัญในวิชาชีพ 2) ด้านกระบวนการเรียนการสอนจัดประสบการณ์เรียนรู้แบบ Active Learning ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมีการควบคุมและกำกับตนเองผ่านกระบวนการเรียนรู้เน้นการลงมือปฏิบัติจริง และเพิ่มแหล่งเรียนรู้ให้มากขึ้น และ 3) ด้านการวัดและ

ประเมินผล เน้นการวัดโดยใช้กิจกรรมด้านวิชาการ และด้านจิตพิสัยเป็นหลักอย่างเที่ยงตรง (รสรินทร์ อรอมรัตน์, 2562, 80)

สรุปได้ว่า ปัญหาด้านคุณธรรมและจริยธรรมพบได้ในนักศึกษา โดยเฉพาะด้านการมีวินัย ความเพียร การคบเพื่อน ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความเมตตากรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ด้านความกตัญญู ด้านความเคารพต่อผู้มีพระคุณ ด้านความขยันหมั่นเพียร ตลอดจนจนถึงด้านการเสพสื่อที่ขาดการพิจารณาที่ดี การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมแก่นักศึกษา จึงเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้เพื่อพัฒนานักศึกษาให้มีคุณสมบัติที่ดีในด้านคุณธรรมจริยธรรมต่อไป

2.7 สรุปกรอบแนวความคิด

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวางแผนเขียนกรอบในการวิจัย กล่าวคือ ศึกษาวิจัยเปรียบเทียบกับแนวคิด ทฤษฎี โดยเริ่มจากประเด็นที่ต้องการวิจัยแล้วนำไปสู่การทบทวนแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงมาออกแบบการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์จนนำไปสู่ข้อค้นพบ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

- 3.1 การออกแบบการวิจัย
- 3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (จำนวน การสุ่ม การเลือกกลุ่มตัวอย่าง)
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
- 3.4 ขั้นตอนการเก็บและรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยศึกษาตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และมีแบบสัมภาษณ์

3.1.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-dept Interview) ซึ่งอาศัยจำนวนกลุ่มตัวอย่างไม่มากนัก เหตุผลในการใช้รูปแบบดังกล่าวเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและมีรายละเอียดของข้อมูลในทุกด้าน ในประเด็นที่ศึกษา การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ด้วยการเล่านิทานธรรมบทแก่เยาวชนในอำเภอฟุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม จึงเหมาะสมที่จะทำการศึกษาด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งจะนำไปสู่ข้อค้นพบและข้อสรุปเป็นข้อเสนอแนะให้เป็นแนวทางหรือรูปแบบที่เหมาะสมต่อไป

3.1.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักศึกษา การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม การเล่านิทานธรรมบท คุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับอุดมศึกษา ผู้ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ซึ่งมีอายุระหว่าง 18 ปีขึ้นไป ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยทั้ง 4 คณะ ตำบลศาลายา อำเภอฟุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับอุดมศึกษา ผู้ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ซึ่งมีอายุระหว่าง 18 ปีขึ้นไป ผู้วิจัยเลือกกลุ่มแบบง่าย จากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยทั้ง 4 คณะ ตำบลศาลายา อำเภอฟุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม จำนวน 8 รูป/คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.3.1 เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ด้วยการเล่านิทานธรรมบทแก่นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อำเภอยะรัง จันทบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการเก็บข้อมูลในการวิจัย โดยใช้เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีคำถามประกอบด้วย

1. คำถามสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
2. คำถามนักศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะทางคุณธรรมและจริยธรรม
3. ข้อเสนอแนะ

3.3.2 เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย เป็นแบบสอบถามเพื่อสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะ เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ด้วยการเล่านิทานธรรมบท โดยมีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

1. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

- 1) ศึกษาหลักและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษา จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ
- 3) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือโดยขอคำปรึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิ
- 4) สร้างเครื่องมือ
- 5) นำเสนอร่างเครื่องมือต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบปรับปรุงแก้ไข
- 6) นำเครื่องมือไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ
- 7) ปรับปรุงแก้ไข
- 8) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริงและนำไปใช้จริงเพื่อเก็บข้อมูล

2. ลักษณะของเครื่องมือ

ลักษณะของเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดของการศึกษาเรื่อง คุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรม ด้วยการเล่านิทานธรรมบทแก่นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะทางคุณธรรม จริยธรรม ด้วยการเล่า นิทานธรรมบทสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน 7 ข้อ ในด้านคุณธรรมและจริยธรรม ดังนี้

- 1) ด้านคุณธรรม
- 2) ด้านจริยธรรม
- 3) ด้านอดทน (ขันติ)
- 4) ด้านความขยัน (วิริยะ)
- 5) ด้านความมีเมตตากรุณาต่อผู้อื่น (เมตตา,กรุณา)
- 6) ด้านความเชื่อบาป,บุญ
- 7) ด้านการคบเพื่อน

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ

3. ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การวิจัยการใช้กิจกรรมเล่านิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับ นักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

- 1) ขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้
- 2) หานำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้

เหมาะสม จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย

1. พระศรีรัชมงคลบัณฑิต, ป.ธ.9, รศ.
อาจารย์ประจำหลักสูตร สังกัดคณะศาสนาและปรัชญา
2. พระมหาชนบ สหายปญโญ, ป.ธ.9, ดร.
อาจารย์ประจำหลักสูตร สังกัดคณะศาสนาและปรัชญา
3. พระครูวินัยธรเจริญ ทนตจิตโต, ดร.

หัวหน้าภาควิชาพุทธศาสตร์ สังกัดคณะศาสนาและปรัชญา

เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้ และทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

3) นำแบบสอบถามสัมภาษณ์ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว มาจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้แจกกลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัยต่อไป

3.4 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.1 ข้อมูลประเภทเอกสาร

ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารชั้นปฐมภูมิ เกี่ยวกับแนวคิดด้านคุณธรรมและจริยธรรม ตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเถรวาท จากพระไตรปิฎก ตำรา เอกสารงานวิจัย และจากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ

3.4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดข้อมูลสำคัญในการวิจัยคือ นักศึกษาที่อยู่ในช่วงชั้นปีที่ 1-4 คือ มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 8 คน ได้แก่ นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม และการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้กำหนดขึ้นให้สอดคล้องกับรูปแบบการวิจัย ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้น วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจึงเน้นข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นหลัก ได้แก่ (1) การเล่านิทานธรรมบทที่เกี่ยวกับด้านคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมให้แก่นักศึกษา (2) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูล (3) การวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษาควบคู่กันไปด้วย และเพื่อความชัดเจนในวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัย ผู้วิจัยขออธิบายรายละเอียดขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนแรก การเล่านิทานในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท ที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมให้แก่นักศึกษา กลุ่มเป้าหมาย

ขั้นตอนที่สอง การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยประชากรในการศึกษาหรือกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกนี้ได้กำหนดแนวคำถามทั้งแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้างผสมผสานกันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากที่สุด และเพื่อไม่ให้เกิดการสัมภาษณ์นั้นดูเป็นทางการมากเกินไปจนผู้ให้ข้อมูลรู้สึกอึดอัดไม่สะดวกใจในการให้ข้อมูล และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ภายใต้กรอบแนวคิดในการวิจัยที่กำหนดไว้ 2 ประเด็นคือ (1) คุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมด้วยการเล่านิทานธรรมบท (2) แนวทางการส่งเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาด้วยการเล่านิทานธรรมบท

ขั้นตอนที่สาม การวิเคราะห์เอกสารจากการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาและทำการค้นคว้าหาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยการค้นคว้าทางเอกสารจะแบ่งออกเป็นเอกสารข้อมูลปฐมภูมิ และเอกสารที่เป็นทุติยภูมิ

3.4.3 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนเตรียมการ ขั้นตอนระหว่างทำการเก็บรวบรวมข้อมูล และขั้นตอนหลังการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนเตรียมการ เริ่มจากการติดต่อประสานสถานศึกษาอันเป็นแหล่งข้อมูล จนถึงก่อนเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. ติดต่อประสานกับแหล่งผู้ให้ข้อมูลด้วยตัวผู้วิจัยและคณะนักวิจัย เมื่อได้รับการตอบรับแล้ว จึงได้กำหนดตารางเวลาในการเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลร่วมกัน

2. ยืนยันกำหนดการเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลที่ชัดเจน

ขั้นตอนระหว่างทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม มีดังนี้

1. เดินทางไปยังสถานที่เก็บรวบรวมข้อมูล
2. เล่านิทานธรรมบทที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา
3. รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา

ขั้นตอนหลังทำการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

1. นำข้อมูลที่สังเคราะห์แล้วทั้งหมด คัดกรองเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ทำการศึกษา เพื่อนำไปสู่ข้อค้นพบ การวิเคราะห์และอภิปรายผล
2. เมื่อจัดระบบข้อมูลเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้มาหาข้อสรุปก่อนนำมาอภิปรายผลต่อไป
3. นำเอกสารที่ได้รับมาทำการแยกแยะและจัดระเบียบข้อมูลว่ามีส่วนใดเกี่ยวข้อง กับประเด็นที่ทำการศึกษา เพื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลประเภทอื่น ๆ ที่ได้รับ
4. กำหนดรูปแบบการแสดงผลข้อมูลในรูปของการพรรณนา (Descriptive) ซึ่งเป็นผลจากการเชื่อมโยงข้อมูลที่จัดระเบียบแล้วเข้าด้วยกันตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

3.4.4 การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

การวิจัย เรื่อง การใช้กิจกรรมเล่านิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย นี้ ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูลในประเด็นความเพียงพอและการตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย และความถูกต้องของข้อมูลประกอบไปด้วยกระบวนการวิธีที่หลากหลาย เช่น การตรวจสอบข้อมูลแบบ (data triangulation) ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคลผู้ให้ข้อมูล การตรวจสอบข้อมูลแบบ (investigator triangulation) ได้แก่ การตรวจสอบข้อมูลของผู้วิจัย การตรวจสอบด้านแนวคิด ทฤษฎี (theory triangulation) ได้แก่ การตรวจสอบแนวความคิดและทฤษฎี และการตรวจสอบด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) ได้แก่ การใช้หลาย ๆ วิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.5 วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีการจัดระเบียบโครงสร้างและหาความหมายของข้อมูลที่รวบรวมมาเป็นการค้นหาข้อความทั่วไปที่จะบอกความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ แล้วนำผลมาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ และใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลส่วนแรกเชิงบรรยาย (descriptive) ส่วนการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย จากนั้นนำข้อมูลมานำเสนอเป็นข้อค้นพบ สรุป การตีความ และการตรวจสอบความถูกต้อง ต้องแม่นยำของผลการวิจัย ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

3.5.1 ข้อมูลประเภทเอกสาร

การวิเคราะห์ข้อมูลประเภทเอกสารทั้งข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์สรุปในแต่ละประเด็น พร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

3.5.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักเรียน เกี่ยวกับการใช้กิจกรรมเล่านิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการตามกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบ Content Analysis ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

- 1) จัดระเบียบข้อมูล (Data Organizing)
- 2) การแสดงข้อมูล (Data Display)
- 3) การหาข้อสรุป ตีความ และตรวจสอบความถูกต้องของผลการวิจัย (Conclusion, Interpretation and Verification)

3.6 การนำเสนอผลการวิจัย

ผลงานวิจัยเรื่องนี้จะนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของการพรรณนา

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้ ได้ตั้งวัตถุประสงค์การวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาการเล่านิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 2) เพื่อศึกษาความเข้าใจคุณลักษณะทางจริยธรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 3) เพื่อศึกษาปัญหาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้กิจกรรมการเล่านิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์นักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยได้เลือกนักศึกษาคณะศาสนาและปรัชญา 2 รูป/คน นักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ 2 รูป/คน นักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์ 2 รูป/คน และนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ 2 รูป/คน รวมทั้งสิ้น 8 รูป/คน โดยเป็นการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง สำหรับตอบปัญหาการวิจัย และวัตถุประสงค์การวิจัย พร้อมทั้งนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 4 รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม ของนักศึกษาแต่ละตอนมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนักศึกษาทั้ง 8 รูป/คน พบว่า ในจำนวนนักศึกษาทั้ง 8 รูป/คน เป็นนักศึกษาฝ่ายบรรพชิต 2 รูป และนักศึกษาฝ่ายคฤหัสถ์ 6 คน มีอายุตั้งแต่ 18-30 ปี และกำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

4.2 ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนักศึกษาทั้ง 8 รูป/คน เกี่ยวกับ “การใช้กิจกรรมเล่านิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” ผู้ตอบสัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

1. คุณธรรมสำหรับนักศึกษา ควรเป็นอย่างไร พบว่า คุณธรรมเป็นสิ่งที่มิในจิตใจที่ได้จาก

การอบรมพำสอนที่ดี เป็นธรรมชาติที่คุณประโยชน์ ธรรมดาของมนุษย์มีชีวิตและจิตวิญญาณสำนึก ผิดชอบชั่วดี มีสติ ปัญญา มีความรู้สึกนึกคิดที่ดีกันทุกคน เมื่อมีคุณธรรมในจิตใจนักศึกษา เป็นเหตุให้นักศึกษาสามารถใช้ชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัย เป็นที่รักของเพื่อนกัลยาณมิตรบัณฑิตชน เป็นที่รักของครู อาจารย์ ส่งผลให้มี กาย วาจา ที่สื่อออกมาจากจิตใจที่ดี สอดคล้องกับนักศึกษาท่านที่ 1 ว่า คุณธรรมคือสิ่งที่ฝังงออยู่ในใจ สามารถคิดดี และสื่อออกมาทางกายและวาจาที่ดีด้วย ไม่เป็นที่เดือดร้อนต่อเพื่อน ๆ และอาจารย์ มีเหมือนักกับนักศึกษาคนที่ 3 ว่า เมื่อนักศึกษามีคุณธรรมก็เป็นเหตุให้นักศึกษาทำพูดหรือคิดในสิ่งที่ดี ไม่เดือดร้อนใคร ๆ และนักศึกษาคนที่ 4 ว่า คุณธรรมของนักศึกษา คือการให้ความเคารพครูอาจารย์ การขยันตั้งใจเรียน และเชื่อหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะเรื่องบาป บุญ คุณ โทษ ต่าง ๆ เป็นต้น สอดคล้องกับนักศึกษาคนที่ 6,7 ว่า นักศึกษาในมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่เป็นมหาเถรสังฆ มีคุณธรรมในการเชื่อเรื่องบาปบุญ เกรงกลัวบาปให้มาก และมีความขยันหมั่นเพียร อดทนตั้งใจเรียนเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้รุ่นน้องได้

2. จริยธรรมสำหรับนักศึกษา ควรเป็นอย่างไร พบว่า หลักธรรมที่ควรมีในนักศึกษา มีความอดทนต่อการศึกษา อดทนต่อสภาพร่างกาย หรือสิ่งภายนอก ทั้งอดทนต่อคำพูดหรือการกระทำของผู้อื่นที่มากระทบ อันจะส่งผลไม่ดีต่อการเรียน มีความเพียรที่จะเรียนให้ประสบความสำเร็จเอาใจใส่ในคำสั่งสอนอาจารย์ มีความรักเมตตากรุณาต่อเพื่อนร่วมเรียนหรือผู้อื่น เห็นอดเห็นใจไม่เอาเปรียบกัน มีความเชื่อมั่นในพระรัตนตรัยเชื่อบาปบุญ เชื่อกฎแห่งกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว หลักคุณธรรมพวกนี้ควรเป็นหลักของนักศึกษา สอดคล้องกับนักศึกษาทั้ง 8 ท่าน ที่มีความคิดเห็นไปทางเดียวกันว่า จริยธรรมเหล่านี้ควรมี ควรอบรมให้นักศึกษา จะก่อให้เกิดนักศึกษาที่มีคุณลักษณะที่ดีเป็นแบบอย่างให้กับคนอื่น ๆ ได้

3. ความอดทน สามารถพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาได้หรือไม่อย่างไร พบว่า ความอดทนคือ ขันติ ทางพระพุทธศาสนา ก่อให้นักศึกษาสามารถยับยั้งชั่งใจในสิ่งที่ไม่ดีได้ สามารถสนับสนุนให้ออดทนต่อการเรียนการสอนที่อาจจะหนักเกินไป สอดคล้องกับนักศึกษาท่านที่ 1 ว่า การอดทนต่อการเรียนในวิชาที่ไม่ชอบ แต่ก็ต้องเรียน เพราะทำให้เราจบในระดับการศึกษาได้ ท่านที่ 2 การอดทนส่งผลให้เราชนะความรู้สึกที่ไม่ชอบทางการกระทำ คำพูด ของผู้อื่น ซึ่งถ้าไม่มี ความอดทน อาจเกิดเหตุบานปลายได้ สอดคล้องกับนักศึกษาท่านที่ 4,5 ว่า การอดทนต่อคำพูดที่ไม่ถูกใจ ทั้งของอาจารย์ หรือของเพื่อน ๆ ก็เป็นหลักธรรมที่นักศึกษควรมี นักศึกษาท่านที่ 7 ว่า นักศึกษาที่มีความอดทน จะสามารถอดทนต่อการเรียนในวิชาที่ไม่ชอบ อดทนต่อสภาพร่างกายของ ตนที่อาจมีความเจ็บป่วย อดทนต่อสภาพอากาศที่หนาวเกินไป หรือร้อนเกินไป ทำให้สื่อออกมาทาง กาย วาจา ที่ดีน่าเคารพของผู้พบเห็น เป็นเพื่อนที่น่าคบ น่าคุย เป็นการพัฒนาคุณลักษณะของตนเอง อย่างดี สอดคล้องกับนักศึกษาท่านที่ 8 ว่าการอดทนต่อเหตุที่เป็นอุปสรรคต่าง ๆ ทั้งภายในและ

ภายนอก เป็นเหตุให้สามารถอดกลั้นและสื่้อออกมาทาง กาย วาจา ที่ดี เป็นแบบอย่างให้รุ่นน้อง หรือ เพื่อนๆ พี่ๆ ในมหาวิทยาลัยได้ ถือว่าเป็นนักศึกษาต้นแบบเลยก็ว่าได้

4. ความเพียร สามารถพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาได้หรือไม่ อย่างไร **พบว่า** ความเพียร หรือ อดทน ในอิทธิบาท เป็นอีกหลักที่ช่วยนำพาสู่ความสำเร็จในการดำรงตนเป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับนักศึกษาท่านที่ 1 ว่า ความเพียรสามารถพัฒนา ศักยภาพนักศึกษาในด้านต่าง ๆ ได้ โดยเฉพาะการขยันหมั่นเพียรในการเรียน และนักศึกษาท่านที่ 3 ก็กล่าวถึงความเพียรในการเรียน ที่สามารถพัฒนาคุณลักษณะนักศึกษาให้ใฝ่ต่อการเรียนได้ ทั้ง 2 นี้จะเห็นได้ว่า ความเพียรใช้ในการศึกษาสำหรับนักศึกษาเป็นเรื่องที่ดี ทำให้นักศึกษามีคุณลักษณะที่ต้องการได้ อีกทั้งความเพียรที่ปรากฏในปธาน 4 คือ 1. สังวรปธาน เพียรระวังหรือเพียรปิดกั้น คือ เพียรระวังยับยั้งบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น 2. ปหานปธาน เพียรละหรือเพียรกำจัด คือ เพียรละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว 3. ภavanaปธาน (เพียรเจริญ หรือเพียรก่อให้เกิด คือ เพียรทำ กุศลธรรมที่ยังไม่เกิด ให้เกิดมี 4. อนรักขนาปธาน เพียรรักษา คือ เพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ให้ตั้งมั่นและให้เจริญยิ่งขึ้นไปจนไพบูรณ์ (อง.จตุกก. 21/69/96) ความเพียรทั้ง 4 นี้ สรุปคือ ระวัง ความชั่วที่ยังไม่เกิด ละชั่วที่เกิดแล้ว ทำดีให้เกิด และตามรักษาความดีไว้ สอดคล้องกับนักศึกษาท่านที่ 4,5 และ7 ว่า การเพียรระวังความชั่ว ป้องกันความชั่ว สร้างความดีให้เกิด ก็จะสามารถพัฒนา คุณลักษณะนักศึกษาที่ดีได้ และนักศึกษาท่านที่ 8 ว่า ความเพียรเอาใจใส่ในการเรียน ทั้งยังมีความ เพียรที่จะละชั่วทำดีให้เกิดขึ้น ถ้านักศึกษามีความเพียรแบบนี้ จะเป็นเรื่องที่ดีมาก

5. ความมีเมตตากรุณา สามารถพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา ได้หรือไม่ อย่างไร **พบว่า** เมตตา : ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขการเห็นอาจารย์และเพื่อน ๆ มีความสุข เป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึง เพื่อให้รู้สึกว่าคุณไม่ได้โดดเดี่ยว อบอุ่น และมีความสุขในการเรียน หรือการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยมากขึ้น กรุณา : ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์หากการเรียนเกิด ปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น ทั้งเมตตาและกรุณา รวมแล้วคือการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น สอดคล้องกับ นักศึกษาท่านที่ 1, 2 ว่า เมตตากรุณาช่วยให้มีความเห็นอกเห็นใจเพื่อนๆ หรืออาจารย์ผู้สอน เอาใจใส่ เรื่องของอารมณ์ความรู้สึกผู้อื่น นักศึกษาท่านที่ 3 ว่า เมตตา คือความรัก ปรารถนาดี อยากให้เพื่อน มีความสุข ไม่อยากให้มีทุกข์อุปสรรคในการใช้ชีวิตในมหาลัยรอบด้าน ทั้งกรุณา อยากให้เขาพ้นทุกข์ ในเรื่องอุปสรรคการเรียนหรือการใช้ชีวิต ก็อยากยื่นมือเข้าช่วย สอดคล้องกับนักศึกษาอีก 5 คนที่ เหลือ คือ เมตตา อยากให้เพื่อน อยากให้อาจารย์ ที่เราเคารพรัก มีความสุขในการเรียน ในการสอน ในการดำรงตนในหน้าที่ของตน ๆ เมื่อท่านเหล่านั้นมีความสุข หรืออุปสรรค ทั้งทางกายและทางใจ ก็มีกรุณา คือความสงสาร เห็นอกเห็นใจ อยากช่วย และลงมือช่วยได้เท่าที่ช่วยได้ เป็นการแสดงออกที่ สื่้อถึงความรักความปรารถนาดีที่มีต่อกัน

6. ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม สามารถพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับ

นักศึกษาได้หรือไม่ อย่างไร **พบว่า** หลักธรรมคำสอนในเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรม เป็นหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่มีความสำคัญ คนไทยเมื่อเกิดมาแล้ว มักจะได้ยินทำนองอยู่เสมอ นักศึกษาท่านที่ 1 ว่า เมื่อเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ทำให้เรากลัวในการทำความชั่ว อีกทั้งยังตีความหมายกฎแห่งกรรมแบบง่าย ๆ คือ การที่เราตั้งใจเรียน ก็ได้ผลเรียนที่ดี ก็ถือว่าเป็นผลจากกรรมดีในการเรียน นักศึกษาท่านที่ 3,5,8 ว่า การเชื่อบาป บุญ ทำให้นักศึกษาเกรงกลัวในการที่จะทำบาป มีสติยับยั้งชั่งใจมากขึ้น กลัวผลของการกระทำ ก่อให้เกิดเป็นนักศึกษาที่ดำรงตนที่ดี สมกับเป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัยของสงฆ์ หรือมหาลัยของพระพุทธศาสนา นักศึกษาท่านที่ 6 ว่า การเชื่อบาป บุญ เป็นเรื่องที่สามารถนำไปพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของนักศึกษาได้ ก่อให้นักศึกษาที่เชื่อเรื่องนี้ ไม่ว่าจะทำพูด คิด ก็ทำดี พูดดี คิดดี สอดคล้องกับนักศึกษาท่านที่ 7 ว่า เมื่อเชื่อเรื่องนี้แล้ว ทำให้คิดดี ทำดี พูดดี

7. การคบกับกัลยาณมิตร สามารถพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาได้หรือไม่ อย่างไร **พบว่า** การคบเพื่อนที่ดี นำพาให้ประสบผลดีในการศึกษา ดังสำนวนไทยที่ว่า คบคนพาล พาลพาไปหาผิด คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผล การคบบัณฑิต ก็คือการคบกับกัลยาณมิตร หรือเพื่อนที่ดีนั่นเอง ย่อมนำพาให้พบสิ่งดี เพราะเพื่อนดีจะคอยห้ามไม่ให้ทำชั่ว แนะนำให้ทำดี สอดคล้องกับนักศึกษาท่านที่ 1 และ 3 ว่า การคบเพื่อนดี หรือมีกัลยาณมิตร จะช่วยห้ามปรามเราจากความไม่ดี คือห้ามไม่ให้ทำ เช่น ถ้าเราจะหยุดเรียนโดยไม่มีความจำเป็น เพื่อนที่ดีก็จะชี้แนะให้เราเข้าเรียน หรือสนับสนุนให้เราตั้งใจเรียน ชมเชยความดีที่เราทำ ประมาณนี้ นักศึกษาท่านที่ 2 ว่า การมีเพื่อนที่ดีนำพาให้เจริญได้ เพราะจะช่วยกันในการขับเคลื่อนการเรียน การเอาใจใส่ในการเรียน เรียกได้ว่า เกิน 50 เปอร์เซ็นต์ที่เพื่อนที่ดีมีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับนักศึกษาท่านที่ 5 และ 7 มีความเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า เพื่อนที่ดีเป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญมีอิทธิพลในการใช้ชีวิตของนักศึกษามาก เพราะวัยนี้ก็จัดว่าเป็นวัยที่ติดเพื่อน เพื่อนดีก็พัฒนาคุณลักษณะที่ดีได้ และนักศึกษาท่านที่ 4 และ 8 ว่า กัลยาณมิตรที่ดี ทำให้เพื่อนที่คบ มีความอดทนขยันหมั่นเพียรต่อการเรียนมากขึ้น มีความเห็นอกเห็นใจกัน เพราะอิทธิพลของการคบเพื่อนที่ดีที่มีคุณธรรมจริยธรรมในใจนั่นเอง

8. การใช้กิจกรรมเล่านิทานธรรมบท สามารถพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตามแนวคิดของท่านเป็นอย่างไร **พบว่า** นิทานธรรมบทมีคำสอนที่ง่ายต่อการศึกษาและปฏิบัติตามมาก มีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหลักที่จะพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาด้านคุณธรรมจริยธรรมในส่วนของ ความอดทน ความเพียรเป็นต้น ควรนำนิทานเรื่องที่เลือกมาว่าเน้นไปในด้านนั้น ๆ เช่น ด้านความเพียร ความมีขันติ เป็นต้น มาสอนนักศึกษา หรือมาเล่าให้ฟัง สอดคล้องกับนักศึกษาท่านที่ 1,3,4 และ 5 ว่า เล่านิทานธรรมบทให้นักศึกษาฟัง หรือให้นักศึกษาค้นคว้าเอง และสรุปหลักธรรมที่ได้ในเรื่องนั้น ๆ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อพัฒนาตนเองได้ นักศึกษาท่านที่ 6 และ 8 มีความเห็นคล้ายกันว่า นิทานธรรมบท ทำให้เชื่อมั่นในหลักคำ

สอนทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในเรื่องของกฎแห่งกรรม และด้านอื่น ๆ อีก ทำให้สามารถนำหลักธรรมเหล่านี้ที่ปรากฏในเรื่องนั้น ๆ ไปประยุกต์และพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของตนเอง เพื่อเป็นแบบอย่างต่อไปแก่รุ่นน้อง รวมถึงใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยอย่างดีที่สุด

สรุปว่า คุณธรรมและจริยธรรมเป็นสิ่งที่มิมีในจิตใจที่ได้จากการอบรมพร่ำสอนที่ดี เป็นธรรมชาติที่คุณประโยชน์ ธรรมดาของมนุษย์มีชีวิตและจิตวิญญาณสำนึกผิดชอบชั่วดี มีสติ ปัญญา มีความรู้สึกนึกคิดที่ดีกันทุกคน เมื่อมีคุณธรรมในจิตใจนักศึกษา เป็นเหตุให้นักศึกษาสามารถใช้ชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัย เป็นที่รักของเพื่อนกัลยาณมิตรบัณฑิตชน เป็นที่รักของครูอาจารย์ ส่งผลให้มีการกระทำและคำพูด ที่สื่อออกมาจากจิตใจที่ดี มีหลักธรรมในการดำเนินชีวิตในมหาวิทยาลัย มีขันติ ความอดทนต่อการศึกาเล่าเรียนที่บางครั้งอาจพบกับอุปสรรคด้านต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย มีความขยันทั้งในการเรียน และการหมั่นตรวจสอบป้องกันความชั่ว หมั่นเพียรทำความดี มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นด้วยอานิสงส์ที่เกิดจากการมีเมตตากรุณา ทั้งเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เป็นเหตุให้ละความชั่ว ทำความดี มีกัลยาณมิตร ทั้งอาจารย์ทั้งนักศึกษาที่คอยบอกคอยเตือนห้ามปรามไม่ให้นอกกลุ่มนอกทาง แนะนำในทางดี เป็นเหตุให้การใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย มีการพัฒนาจิตใจ จนนำไปสู่การมีคุณลักษณะที่ดีของนักศึกษา เป็นแบบอย่างให้แก่รุ่นน้องได้

4.3 ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะข้อมูลเชิงเนื้อหาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนักศึกษาทั้ง 8 รูป/คน เกี่ยวกับ “การใช้กิจกรรมเล่านิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” ผู้ตอบสัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

ประเด็นข้อเสนอแนะ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนักศึกษาทั้ง 8 คน พบว่า ทั้ง 8 คน มีข้อเสนอแนะดังนี้ ความเห็นดังนี้ นักศึกษาท่านที่ 1 ว่า การปลูกฝังทั้งคุณธรรมและจริยธรรม ยิ่งเป็นมหาลัยทางพระพุทธศาสนา ควรที่จะมีการร่วมมือกันในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดความสัมพันธ์กันทั้งในคณะ ทั้งในมหาวิทยาลัย และก็ไปร่วมทำกิจกรรมกันที่ธรรมสถานของมหาลัย หรือที่วัด เพื่อให้นักศึกษาได้เริ่มจากภายใน คือมีจิตสำนึกจากข้างใน คิดว่าเราควรจะทำอย่างไรในชีวิตประจำวัน ให้มันอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้ ตัวเองก็อยู่ร่วมกับคนต่าง ๆ ได้ แล้วก็ประสบความสำเร็จในการเรียนในชีวิต ซึ่งคล้ายกันกับความคิดเห็นข้อเสนอแนะของนักศึกษาที่ 2 ที่เสนอแนะว่า ก็เริ่มจากบ้าน ครอบครัวต้องมาอันดับหนึ่ง แล้วก็มาบ้าน วัด มหาลัย เช่นเดียวกันกับคนที่ 3 เสนอแนะว่า บ้าน วัด มหาลัย ถ้าครอบครัวดี มาถึงมหาลัยเขาก็จะเป็นนักศึกษาที่มีคุณลักษณะที่ดี พอจบจากมหาวิทยาลัยไปแล้วเข้าสู่ชุมชน สังคม เขาก็จะเป็นคนดี ส่วนคนที่ 4 และ 5 ไม่มีความเห็นในด้านนี้ แต่คนที่ 6 มีข้อเสนอแนะในรูปแบบของกิจกรรมเล่านิทานธรรมบทว่า สิ่งที่ควรจะทำเพื่อที่ดึงให้นักศึกษากลับมาสนใจในคุณธรรมจริยธรรม ก็คือมีกิจกรรมที่ให้เขามองเห็นว่า

ไอดอลที่เขาควรจะไป เขาควรจะไปแบบไหน ถ้าเรามีกิจกรรมหรือมีสิ่งที่มาชี้นำเขา ว่าถ้าคุณทำแบบนี้ มันจะไปแบบนี้ ชี้ให้เขามองเห็นความแตกต่าง และคนที่ 7 ก็มีข้อเสนอแนะที่แตกต่างกันออกไปว่า น่าจะต้องเป็นในทางของสื่อที่สื่อเขามีอิทธิพลต่อนักศึกษาเข้ามาบูรณาการในเรื่องนี้ให้พัฒนาชี้นำเขาไป แล้วก็ดึงเขาเข้าไปว่าควรจะทำตาม คนที่ 8 สุดท้ายเสนอแนะเพียงว่า คุณธรรมจริยธรรม เป็นสิ่งที่พึงประสงค์จริง อยากให้นักศึกษาได้ในจิตใจ

สรุปว่า นักศึกษาทั้ง 8 คน มีข้อเสนอแนะหลัก ๆ 3 ประการเพิ่มเติมในการพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรมให้นักศึกษา คือ 1. บ้าน วัด มหาลัย ต้องร่วมมือกันในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมให้นักศึกษา 2. ต้องมีกิจกรรมการนำเสนอให้นักศึกษาที่เป็นไอดอลแบบอย่างในด้านคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อเป็นแบบอย่างให้รับมาปฏิบัติตาม 3. ต้องบูรณาการสื่อที่มีอิทธิพลต่อนักศึกษาให้นำเสนอรูปแบบคุณธรรมและจริยธรรมที่จะทำตามได้จริง

4.4 ตอนที่ 4 รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรม ของนักศึกษา

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลและสังเคราะห์ต่าง ๆ ได้สร้างรูปแบบ (Model) ดังนี้

5. รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรม ของนักศึกษา :

1. ครอบครัว สร้างครอบครัวให้อบอุ่น
2. มหาวิทยาลัย อาจารย์ และผู้เกี่ยวข้อง สร้างจิตสำนึกปลูกฝังด้านคุณธรรมจริยธรรมแก่นักศึกษาโดยผ่านกิจกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรม
3. นักศึกษา ต้องมีความพร้อมที่จะพัฒนาคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม
4. เพื่อน ต้องเป็นเพื่อนที่ดีต่อกัน ประรารถนาดีต่อกัน ชวนกันทำเรื่องที่ดี

คำอธิบายรูปแบบ

รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้วยการเล่านิทานธรรมบท อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบเหล่านี้

1. ครอบครัว

พื้นฐานทางครอบครัว คือการที่เยาวชนมีพื้นฐานทางครอบครัวที่ดี ครอบครัวที่อบอุ่น การที่ผู้ปกครองเอาใจใส่ดูแลนักศึกษาอย่างดี
2. มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยนับเป็นสังคมที่นักศึกษาใช้ชีวิตอยู่มาก จึงเป็นแหล่งสำคัญในการกล่อมกลมด้านคุณธรรมและจริยธรรม บุคลากรทุกฝ่ายนับอาจารย์ ผู้เกี่ยวข้องทุกส่วน ต้องเอาใจใส่ต่อนักศึกษา สร้างจิตสำนึกปลูกฝังด้านคุณธรรมจริยธรรมโดยผ่านกิจกรรม เช่น เข้าปฏิบัติธรรม นิมนต์พระสงฆ์มาร่วมกิจกรรม สร้างนักศึกษาต้นแบบ อาจารย์ต้องเป็นต้นแบบ มีชั่วโมงสอนด้านคุณธรรมทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ฯลฯ

3. นักศึกษา

นักศึกษาต้องมีความพร้อมที่จะพัฒนาคุณลักษณะคุณธรรมจริยธรรม ไม่ปิดโอกาสตนเองที่จะพัฒนาด้านคุณธรรมและจริยธรรม

5. เพื่อน

เพื่อนนับว่ามีความสำคัญต่อนักศึกษา การคบเพื่อนถือเป็นช่วงรอยต่อของการที่จะพัฒนาพฤติกรรมไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ หรือไม่พึงประสงค์ เพื่อนต้องเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน ประารถนาดีต่อกัน ชวนกันทำเรื่องที่ดี

บทที่ 5

สรุปผลอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลวิจัย

งานวิจัยนี้ ได้ตั้งวัตถุประสงค์การวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาการเล่านิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 2) เพื่อศึกษาความเข้าใจคุณลักษณะทางจริยธรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 3) เพื่อศึกษาปัญหาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้กิจกรรมการเล่านิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์นักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยได้เลือกนักศึกษาคณะศาสนาและปรัชญา 2 รูป/คน นักศึกษาคณะสังคมศาสตร์ 2 รูป/คน นักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์ 2 รูป/คน และนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ 2 รูป/คน รวมทั้งสิ้น 8 รูป/คน โดยเป็นการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง สำหรับตอบปัญหาการวิจัย และวัตถุประสงค์การวิจัย พร้อมทั้งนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 4 รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาแต่ละตอนมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนักศึกษาทั้ง 8 รูป/คน พบว่า ในจำนวนนักศึกษาทั้ง 8 รูป/คน เป็นนักศึกษาฝ่ายบรรพชิต 2 รูป และนักศึกษาฝ่ายคฤหัสถ์ 6 คน มีอายุตั้งแต่ 18-30 ปี และกำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนักศึกษาทั้ง 8 รูป/คน เกี่ยวกับการใช้กิจกรรมเล่านิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” ผู้ตอบสัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

1. คุณธรรมสำหรับนักศึกษา ควรเป็นอย่างไร พบว่า คุณธรรมเป็นสิ่งที่มิมีในจิตใจที่ได้จาก

การอบรมพร่ำสอนที่ดี เป็นธรรมชาติที่คุณประโยชน์ ธรรมดาของมนุษย์มีชีวิตและจิตวิญญาณสำนึก ผิดชอบชั่วดี มีสติ ปัญญา มีความรู้สึกนึกคิดที่ดีกันทุกคน เมื่อมีคุณธรรมในจิตใจนักศึกษา เป็นเหตุใน นักศึกษาสามารถใช้ชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัย เป็นที่รักของเพื่อนกัลยาณมิตรบัณฑิตชน เป็นที่รักของครู อาจารย์ ส่งผลให้มี ภาย วาจา ที่สื่อออกมาจากจิตใจที่ดี เป็นสิ่งที่ตั้งงามอยู่ในใจ สามารถคิดดี และสื่อ ออกมาทางกายและวาจาที่ดีด้วย ไม่เป็นที่เดือดร้อนต่อเพื่อน ๆ และอาจารย์ เมื่อนักศึกษามีคุณธรรม ก็เป็นเหตุให้นักศึกษาทำพูดหรือคิดในสิ่งที่ดี ไม่เดือดร้อนใคร ๆ คุณธรรมของนักศึกษา คือการให้ ความเคารพครูอาจารย์ การขยันตั้งใจเรียน และเชื่อหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะเรื่อง บาป บุญ คุณ โทษ ต่าง ๆ เป็นต้น โดยเฉพาะนักศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ที่เป็นมหาเถรสมาคม ควรให้คุณธรรมในการเชื่อเรื่องบาปบุญ เกรงกลัวบาปให้มาก และมีความขยันหมั่นเพียร อดทนตั้งใจ เรียนเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้รุ่นน้องได้

2. จริยธรรมสำหรับนักศึกษา ควรเป็นอย่างไร **พบว่า** หลักธรรมที่ควรมีในนักศึกษา มีความ อดทนต่อการศึกษา อดทนต่อสภาพร่างกาย หรือสิ่งภายนอก ทั้งอดทนต่อคำพูดหรือการกระทำของ ผู้อื่นที่มากระทบ อันจะส่งผลไม่ดีต่อการเรียน มีความเพียรที่จะเรียนให้ประสบความสำเร็จเอาใจใส่ใน คำสั่งสอนอาจารย์ มีความรักเมตตากรุณาต่อเพื่อนร่วมเรียนหรือผู้อื่น เห็นอดเห็นใจไม่เอาเปรียบกัน มีความเชื่อมั่นในพระรัตนตรัยเชื่อบาปบุญ เชื่อกฎแห่งกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว หลักคุณธรรมพวก นี้ควรเป็นหลักของนักศึกษา ที่มีความคิดเห็นไปทางเดียวกันว่า จริยธรรมเหล่านี้ควรมี ควรอบรมให้ นักศึกษา จะก่อให้เกิดนักศึกษาที่มีคุณลักษณะที่ดีเป็นแบบอย่างให้กับคนอื่น ๆ ได้

3. ความอดทน สามารถพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาได้หรือไม่ อย่างไร **พบว่า** ความอดทนคือ ขันติ ทางพระพุทธศาสนา ก่อให้นักศึกษาสามารถยับยั้งชั่งใจในสิ่งที่ไม่ ดีได้ สามารถสนับสนุนให้ออดทนต่อการเรียนการสอนที่อาจจะหนักเกินไป เป็นการอดทนต่อการเรียน ในวิชาที่ไม่ชอบ แต่ก็ต้องเรียน เพราะทำให้เราจบในระดับการศึกษาได้ ทั้งการอดทนส่งผลให้เราชนะ ความรู้สึกที่ไม่ชอบทางการกระทำ คำพูด ของผู้อื่น ซึ่งถ้าไม่มีความอดทน อาจเกิดเหตุบานปลายได้ สามารถการอดทนต่อคำพูดที่ไม่ถูกใจ ทั้งของอาจารย์ หรือของเพื่อน ๆ ก็เป็นหลักธรรมที่นักศึกษา ควรจะมี เพราะนักศึกษาที่มีความอดทน จะสามารถอดทนต่อการเรียนในวิชาที่ไม่ชอบ อดทนต่อสภาพ ร่างกายของตนที่อาจมีความเจ็บป่วย อดทนต่อสภาพอากาศที่หนาวเกินไป หรือร้อนเกินไป ทำให้สื่อ ออกมาทางกาย วาจา ที่ดีน่าเคารพของผู้พบเห็น เป็นเพื่อนที่น่าคบ น่าคุย เป็นการพัฒนาคุณลักษณะ ของตนเองอย่างดี อุปสรรคต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก เป็นเหตุให้สามารถอดกลั้นและสื่อออกมา ทาง กาย วาจา ที่ดี เป็นแบบอย่างให้รุ่นน้อง หรือเพื่อน ๆ พี่ ๆ ในมหาวิทยาลัยได้ ถือว่าเป็นนักศึกษา ต้นแบบเลยก็ว่าได้

4. ความเพียร สามารถพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาได้หรือไม่

อย่างไร **พบว่า** ความเพียร หรือ วิริยะ ในอิทธิบาท เป็นอีกหลักที่ช่วยนำพาสู่ความสำเร็จในการดำรงตนเป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ความเพียรสามารถพัฒนาศักยภาพนักศึกษาในด้านต่าง ๆ ได้ โดยเฉพาะการขยันหมั่นเพียรในการเรียน การมีความเพียรในการเรียน สามารถพัฒนาคุณลักษณะนักศึกษาให้เฝ่ต่อการเรียนได้ เห็นได้ว่า ความเพียรใช้ในการศึกษาสำหรับนักศึกษาเป็นเรื่องที่ดี ทำให้นักศึกษามีคุณลักษณะที่ต้องการได้ อีกทั้งความเพียรที่ปรากฏในปธาน 4 คือ 1. สังวรปธาน เพียรระวังหรือเพียรปิดกั้น คือ เพียรระวังยับยั้งบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น 2. ปหานปธาน เพียรละหรือเพียรกำจัด คือ เพียรละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว 3. ภวานาปธาน(เพียรเจริญ หรือเพียรก่อให้เกิด คือ เพียรทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด ให้เกิดมี 4. อนุรักษนาปธาน เพียรรักษา คือ เพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้ตั้งมั่นและให้เจริญยิ่งขึ้นไปจนไปပ္พุลย์ (อง.จตุกก. 21/69/96) ความเพียรทั้ง 4 นี้ สรุปคือ ระวังความชั่วที่ยังไม่เกิด ละชั่วที่เกิดแล้ว ทำดีให้เกิด และตามรักษาความดีไว้ การเพียรระวังความชั่ว ป้องกันความชั่ว สร้างความดีให้เกิด ก็จะสามารถพัฒนาคุณลักษณะนักศึกษาที่ดีได้ ทั้งก่อให้เกิดความเพียรเอาใจใส่ในการเรียน ทั้งยังมีความเพียรที่จะละชั่วทำดีให้เกิดขึ้น ถ้านักศึกษามีความเพียรแบบนี้ จะเป็นเรื่องที่ดีมาก

5. ความมีเมตตากรุณา สามารถพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาได้หรือไม่ อย่างไร **พบว่า** เมตตา : ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขการเห็นอาจารย์และเพื่อน ๆ มีความสุข เป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึง เพื่อให้รู้สึกว่าคุณไม่ได้โดดเดี่ยว อบอุ่น และมีความสุขในการเรียนหรือการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยมากขึ้น กรุณา : ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์หากการเรียนเกิดปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น ทั้งเมตตาและกรุณา รวมแล้วคือการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ช่วยให้มีความเห็นอกเห็นใจเพื่อนๆ หรืออาจารย์ผู้สอน เอาใจใส่เรื่องของอารมณ์ความรู้สึกผู้อื่น มีความรักปรารถนาดี อยากให้เพื่อน ๆ มีความสุข ไม่อยากให้มีทุกข์อุปสรรคในการใช้ชีวิตในมหาลัยรอบด้าน ทั้งกรุณา อยากให้เขาพ้นทุกข์ ในเรื่องอุปสรรคการเรียนหรือการใช้ชีวิต ก็อยากยื่นมือเข้าช่วย อยากให้เพื่อน อยากให้อาจารย์ ที่เราเคารพรัก มีความสุขในการเรียน ในการสอน ในการดำรงตนในหน้าที่ของตน ๆ เมื่อท่านเหล่านั้นมีความสุข หรืออุปสรรค ทั้งทางกายและทางใจ ก็มีกรุณา คือความสงสาร เห็นอกเห็นใจ อยากช่วย และลงมือช่วยได้เท่าที่ช่วยได้ เป็นการแสดงออกที่สื่อถึงความรัก ความปรารถนาดีที่มีต่อกัน

6. ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม สามารถพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาได้หรือไม่ อย่างไร **พบว่า** หลักธรรมคำสอนในเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรม เป็นหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่มีความสำคัญ คนไทยเมื่อเกิดมาแล้ว มักจะได้ยินทำนองอยู่เสมอ เมื่อเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ทำให้เรากลัวในการทำมาชั่ว อีกทั้งยังตีความหมายกฎแห่งกรรมแบบง่าย ๆ คือ การที่เราตั้งใจเรียน ก็ได้ผลเรียนที่ดี ก็ถือว่าเป็นผลจากกรรมดีในการเรียน ในส่วนการเชื่อบาป บุญ ทำให้นักศึกษาเกรงกลัวในการที่จะทำบาป มีสติยับยั้งชั่งใจมากขึ้น กลัวผลของการกระทำ ก่อให้เกิด

เป็นนักศึกษาที่ดำรงตนที่ดี สมกับเป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัยของสงฆ์ หรือมหาลัยของพระพุทธศาสนา เป็นเรื่องที่สามารถนำไปพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของนักศึกษาได้ ก่อให้นักศึกษาที่เชื่อเรื่องนี้ ไม่ว่าจะทำ พูด คิด ก็ทำดี พูดดี คิดดี

การคบกับกัลยาณมิตร สามารถพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาได้หรือไม่ อย่างไร พบว่า การคบเพื่อนที่ดี นำพาให้ประสบผลดีในการศึกษา ดังสำนวนไทยที่ว่า คบคนพาล พาลพาไปหาผิด คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผล การคบบัณฑิต ก็คือการคบกับกัลยาณมิตร หรือเพื่อนที่ดีนั่นเอง ย่อมนำพาให้พบสิ่งดี เพราะเพื่อนดีจะคอยห้ามไม่ให้ทำชั่ว แนะนำให้ทำดี การคบเพื่อนดี หรือมีกัลยาณมิตร จะช่วยห้ามปรามเราจากความไม่ดี คือห้ามไม่ให้ทำ เช่น ถ้าเราจะหยุดเรียนโดยไม่มีความจำเป็น เพื่อนที่ดีก็จะชี้แนะให้เราเข้าเรียน หรือสนับสนุนให้เราตั้งใจเรียน ชมเชยความดีที่เราทำ การมีเพื่อนที่ดีนำพาให้เจริญได้ เพราะจะช่วยกันในการขับเคลื่อนการเรียน การเอาใจใส่ในการเรียน เรียกได้ว่า เกิน 50 เปอร์เซ็นต์ที่เพื่อนที่ดีมีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย เป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญมีอิทธิพลในการใช้ชีวิตของนักศึกษามาก เพราะวัยนี้ก็จัดว่าเป็นวัยที่ติดเพื่อน เพื่อนดีก็พัฒนาคุณลักษณะที่ดีได้ ก่อให้เพื่อนที่คบ มีความอดทนขยันหมั่นเพียรต่อการเรียนมากขึ้น มีความเห็นอกเห็นใจกัน เพราะอิทธิพลของการคบเพื่อนที่ดีที่มีคุณธรรมจริยธรรมในใจนั่นเอง

7. การใช้กิจกรรมเล่านิทานธรรมบท สามารถพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตามแนวคิดของท่านเป็นอย่างไร พบว่า นิทานธรรมบทมีคำสอนที่ง่ายต่อการศึกษาและปฏิบัติตามมาก มีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหลักที่จะพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาด้านคุณธรรมจริยธรรมในส่วนของ ความอดทน ความเพียรเป็นต้น ควรนำนิทานเรื่องที่เลือกมาว่าเน้นไปในด้านนั้น ๆ เช่น ด้านความเพียร ความมีขันติ เป็นต้น มาสอนนักศึกษา หรือมาเล่าให้ฟัง การเล่านิทานธรรมบทให้นักศึกษาฟัง หรือให้นักศึกษาค้นคว้าเอง และสรุปหลักธรรมที่ได้ในเรื่องนั้น ๆ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อพัฒนาตนเอง ทำให้เชื่อมั่นในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในเรื่องของกฎแห่งกรรม และด้านอื่น ๆ อีก ทำให้สามารถนำหลักธรรมเหล่านี้ที่ปรากฏในเรื่องนั้น ๆ ไปประยุกต์และพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของตนเอง เพื่อเป็นแบบอย่างต่อไปแก่รุ่นน้อง รวมถึงใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยอย่างดีที่สุด

สรุปว่า คุณธรรมและจริยธรรมเป็นสิ่งที่ต้องมีในจิตใจที่ได้จากการอบรมพร่ำสอนที่ดี เป็นธรรมชาติที่คุณประโยชน์ ธรรมดาของมนุษย์มีชีวิตและจิตวิญญาณสำนึกผิดชอบชั่วดี มีสติ ปัญญา มีความรู้สึกนึกคิดที่ดีกันทุกคน เมื่อมีคุณธรรมในจิตใจนักศึกษา เป็นเหตุให้นักศึกษาสามารถใช้ชีวิตในร่วมมหาวิทยาลัย เป็นที่รักของเพื่อนกัลยาณมิตรบัณฑิตชน เป็นที่รักของครูอาจารย์ ส่งผลให้มีการกระทำและคำพูด ที่สื่อออกมาจากจิตใจที่ดี มีหลักธรรมในการดำเนินชีวิตในมหาวิทยาลัย มีขันติ ความอดทนต่อการศึกษาเล่าเรียนที่บางครั้งอาจพบกับอุปสรรคด้านต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย มีความขยันทั้งในการเรียน และการหมั่นตรวจสอบป้องกันความชั่ว หมั่นเพียรทำความดี มีความเห็นอกเห็น

ใจผู้อื่นด้วยอานิสงส์ที่เกิดจากการมีเมตตากรุณา ทั้งเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เป็นเหตุให้ละความชั่ว ทำความดี มีกัลยาณมิตร ทั้งอาจารย์ทั้งนักศึกษาที่คอยบอกคอยเตือนห้ามปรามไม่ให้ออกนอกนอทาง แนะนำในทางดี เป็นเหตุให้การใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย มีการพัฒนาจิตใจ จนนำไปสู่การมีคุณลักษณะ ที่ดีของนักศึกษา เป็นแบบอย่างให้แก่รุ่นน้องได้

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะข้อมูลเชิงเนื้อหาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนักศึกษาทั้ง 8 รูป/คน เกี่ยวกับ “การใช้กิจกรรมเล่นิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” ผู้ตอบสัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

ประเด็นข้อเสนอแนะ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนักศึกษาทั้ง 8 คน พบว่า ทั้ง 8 คน มีข้อเสนอแนะดังนี้ ความเห็นดังนี้ การปลูกฝังทั้งคุณธรรมและจริยธรรม ยิ่งเป็นมहाลัทธิทางพระพุทธศาสนา ควรที่จะมีการร่วมมือกันในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดความสัมพันธ์กันทั้งในคณะ ทั้งในมหาวิทยาลัย และก็ไปร่วมทำกิจกรรมกันที่ธรรมสถานของมหาลัทธิหรือที่วัด เพื่อให้นักศึกษาได้เริ่มจากภายใน คือมีจิตสำนึกจากข้างใน คิดว่า เราควรจะทำอย่างไรในชีวิตประจำวัน ให้มันอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้ ตัวเองก็อยู่ร่วมกับคนต่าง ๆ ได้ แล้วก็ประสบความสำเร็จในการเรียนในชีวิต ควรเริ่มจากบ้าน ครอบครัวต้องมาอันดับหนึ่ง แล้วก็มาบ้าน วัด มหาลัทธิ ถ้าครอบครัวดี มาถึงมหาลัทธิเขาก็จะเป็นนักศึกษาที่มีคุณลักษณะที่ดี พอจบจากมหาลัทธิไปแล้ว เข้าสู่ชุมชน สังคม เขาก็จะเป็นคนดี ควรจะทำเพื่อที่ดึงให้นักศึกษากลับมาสนใจในคุณธรรมจริยธรรม ก็คือมีกิจกรรมที่ให้เขามองเห็นว่า ไอ้ดอกลที่เขาควรจะไป เขาควรจะไปแบบไหน ถ้าเรามีกิจกรรมหรือมีสิ่งที่มาชี้แนะเขา ว่าถ้าคุณทำแบบนี้ มันจะไปแบบนี้ ชี้ให้เขามองเห็นความแตกต่าง จะต้องเป็นในทางของสื่อที่สื่อเขามีอิทธิพลต่อนักศึกษาเข้ามาบูรณาการในเรื่องนี้ให้พัฒนาขึ้นมาเขาไป แล้วก็ดึงเขาเข้าไปว่าควรจะทำตาม คุณธรรมจริยธรรม เป็นสิ่งที่พึงประสงค์จริง อยากให้นักศึกษาได้ในจิตใจ

สรุปว่า นักศึกษาทั้ง 8 คน มีข้อเสนอแนะหลัก ๆ 3 ประการเพิ่มเติมในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่นักศึกษา คือ 1. บ้าน วัด มหาลัทธิ ต้องร่วมมือกันในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่นักศึกษา 2. ต้องมีกิจกรรมการนำเสนอให้นักศึกษาที่เป็นไอ้ดอกลแบบอย่างในด้านคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อเป็นแบบอย่างให้รับมาปฏิบัติตาม 3. ต้องบูรณาการสื่อที่มีอิทธิพลต่อนักศึกษาให้นำเสนอรูปแบบคุณธรรมและจริยธรรมที่จะทำตามได้จริง

ตอนที่ 4 รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม ของนักศึกษา

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลและสังเคราะห์ต่าง ๆ ได้สร้างรูปแบบ (Model) ดังนี้

5. รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรม ของนักศึกษา :

1. ครอบครัว สร้างครอบครัวให้อบอุ่น
2. มหาวิทยาลัย อาจารย์ และผู้เกี่ยวข้อง สร้างจิตสำนึกปลูกฝังด้านคุณธรรมจริยธรรมแก่นักศึกษาโดยผ่านกิจกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรม
3. นักศึกษา ต้องมีความพร้อมที่จะพัฒนาคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม
4. เพื่อน ต้องเป็นเพื่อนที่ดีต่อกัน ประรณาดูดีต่อกัน ชวนกันทำเรื่องที่ดี

ผู้ปกครองเอาใจใส่ดูแลนักศึกษาอย่างดี

2. มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยนับเป็นสังคมที่นักศึกษาใช้ชีวิตอยู่มาก จึงเป็นแหล่งสำคัญในการหล่อหลอมด้านคุณธรรมและจริยธรรม บุคลากรทุกฝ่ายนับอาจารย์ ผู้เกี่ยวข้องทุกส่วน ต้องเอาใจใส่ต่อนักศึกษา สร้างจิตสำนึกปลูกฝังด้านคุณธรรมจริยธรรมโดยผ่านกิจกรรม เช่น เข้าปฏิบัติธรรม นิมนต์พระสงฆ์มาร่วมกิจกรรม สร้างนักศึกษาต้นแบบ อาจารย์ต้องเป็นต้นแบบ มีชั่วโมงสอนด้านคุณธรรมทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ฯลฯ

3. นักศึกษา

นักศึกษาต้องมีความพร้อมที่จะพัฒนาคุณลักษณะคุณธรรมจริยธรรม ไม่ปิดโอกาสตนเองที่จะพัฒนาด้านคุณธรรมและจริยธรรม

5. เพื่อน

เพื่อนนับว่ามีความสำคัญต่อนักศึกษา การคบเพื่อนถือเป็นช่วงรอยต่อของการที่จะพัฒนาพฤติกรรมไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ หรือไม่พึงประสงค์ เพื่อนต้องเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน ประรณาดูดีต่อกัน ชวนกันทำเรื่องที่ดี

5.2 อภิปรายผลวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “การใช้กิจกรรมเล่นนิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการเล่นนิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 2) เพื่อศึกษาความเข้าใจคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 3) เพื่อศึกษาปัญหาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้กิจกรรม

การเล่นิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้อภิปรายตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1) การเล่นิทานธรรมบท เรื่องราวที่นำมาเล่าประกอบอรรถกถาธรรมบทนั้นเป็นเรื่องสั้น ๆ ก็มี เรื่องขนาดกลางก็มี เรื่องยาว ๆ ก็มี และแต่ละเรื่องนั้นจะขาดไม่ได้เลยก็คือเรื่องเกี่ยวกับคุณธรรม และจริยธรรม ที่สามารถน้อมนำมาเพื่อการศึกษาและปฏิบัติตามได้ทุกยุคสมัย และทุกวัย แม้เยาวชนเองก็สมควรอย่างยิ่งที่จะได้ศึกษานิทานในธรรมบทเพื่อเป็นบทเรียนทำให้ตนเองได้เติมเต็มในสิ่งที่ตนยังขาดตกบกพร่องทั้งด้วยเจตนาหรือไม่มีเจตนาโดยภาพรวมนิทานในธรรมบทจะมีทั้งเรื่องที่แสดงเรื่องกรรมในอดีต ปัจจุบันกรรม ผลของกรรมดี กรรมชั่ว และคุณธรรม จริยธรรมอื่น ๆ ทั้งของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระสงฆ์สาวก ภิกษุณี สามเณร สามเณรี อุบาสก อุบาสิกา ทั่วไป ยังรวมถึงเรื่องอมนุษย์อื่น ๆ เช่น เทวดา พรหม ยักษ์ สัตว์เดรัจฉาน เปรต อสุรกาย สัตว์นรกด้วย

2) นักศึกษาสามารถเข้าใจการพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรม ว่า

ความอดทน แนวทางการพัฒนา คือ ต้องเป็นคนที่มีมุ่งมั่น ไม่โลเล เชื่อในตนเอง และทำให้ถึงเป้าหมาย อีกคนหนึ่งเสนอแนวทางการพัฒนาว่า หนักแน่น ไม่ย่อท้อ อีกคนเสนอว่า ฝึกหัดห้ามใจตนเอง ไม่ให้ทำตามใจตนเองมากเกินไป และยังมี การเสนอแนะแนวทางการพัฒนาอีก เช่น ฝึกสมาธิ จะทำให้จิตใจเราแข็งแรงขึ้น และมีความอดทนต่อตนเองมากขึ้น ความมั่นคงของจิตใจ อดทนต่ออุปสรรค ต่าง ๆ ที่เข้ามาต่อสู้กับมันไม่ท้อ เพื่ออนาคตที่ดีกว่านี้

ความขยัน แนวทางการพัฒนา คือ เป็นคนใฝ่หาความรู้ อย่าหยุดอยู่กับที่ ไม่ขี้เกียจ อีกคนหนึ่งเสนอแนวทางการพัฒนาว่า ใฝ่รู้ ขยันอ่าน อีกคนหนึ่งเสนอว่า ความสม่ำเสมอในการขยัน ฝึกบ่อยๆ ในเรื่องต่างๆ และไม่ย่อท้อ อีกคนเสนอว่า ฝึกทำสัปดาห์ แต่เป็นที่จดจำ และยังมี การเสนอแนะแนวทางการพัฒนาอีก เช่น อ่านหนังสือหรือฝึกซ้อมบ่อยๆ จะทำให้เราเก่งในสิ่งนั้นๆ มากขึ้น จะต้องมีความตั้งใจในการอ่าน คิด วิเคราะห์ พัฒนาต่อตนเอง ขยันทำความดี ขยันทำงาน

ความมีเมตตา กรุณาต่อผู้อื่น แนวทางการพัฒนา คือ รู้จักแบ่งปัน รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ อีกคนหนึ่งเสนอแนวทางการพัฒนาว่า จิตใจอ่อนโยน ชอบแบ่งปัน อีกคนเสนอว่า มองโลกในแง่ดี เป็นมิตร เวลา มีความเอื้อเฟื้อ และยังมี การเสนอแนะแนวทางการพัฒนาอีก เช่น รู้จักเสียสละจะทำให้จิตใจเราไม่มีความตระหนี่ ต้องหัดให้กับผู้อื่น รู้จักเข้าใจและใส่ใจผู้อื่น การมีน้ำใจ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ต้องรู้จักทำความดี เพราะการทำความดีก็จะมีแต่คนเกื้อหนุน อีกคนหนึ่งเสนอแนวทางการพัฒนาว่า ประพฤติตนในทางที่ดี อีกคนเสนอว่า คำนิ่งถึงผลกรรม ศึกษาพระธรรมคำสอน และยังมี การเสนอแนะแนวทางการพัฒนาอีก เช่น ทำความดีให้มากขึ้น ทำในสิ่งที่ดีก็จะได้ดี ควรเชื่อและปฏิบัติตนให้ถูกต้อง มาจากทัศนคติที่รู้จักคิดและถูกต้อง คิดอยู่เสมอกว่าการทำดีนั้นเราจะได้ดี ทำชั่วจะได้ชั่ว จะช้าจะเร็ว ผลกรรมนั้นก็จะมีอยู่

การคบเพื่อน แนวทางการพัฒนา คือ คบเพื่อนที่ดี พากันทำความดี อีกคนหนึ่งเสนอแนวทางการพัฒนาว่า หากคบเพื่อนดี เพื่อนก็จะพาเราทำในสิ่งที่ดี และยังมีการเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาอีก เช่น การเลือกคบเพื่อนที่ดีจะทำให้เรามีความสุข เลือกคบเพื่อนที่ทำให้ชีวิตเราก้าวหน้า ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เข้าใจเรา ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน พากันทำแต่สิ่งที่ดี

3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้กิจกรรมการเล่นิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ด้านคุณธรรม ควรจะปลูกฝังหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับนักศึกษา อาจจะเป็นลักษณะของการผ่านกิจกรรมต่างๆ มีกิจกรรมให้เขา ให้เขารู้จักรับผิดชอบในตัวเอง อาจจะทำคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาทำให้มากขึ้น ให้เขามีโอกาสสัมผัสให้มากขึ้น มีการจัดกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นเรื่องของคุณธรรมและจริยธรรม ให้นักศึกษาได้ซึมซับด้วยการวิเคราะห์ตามหลักเหตุผลที่ดี ไปสู่ทั้งการคิด การปฏิบัติรวบยอดไปด้วยกันเลย และสิ่งที่จะพัฒนาได้จริง ๆ มันต้องเริ่มจากสิ่งที่เป็นแรงกระตุ้นจากข้างใน อย่างเช่น ธรรมะสัญญา นิมิตต์พระนักเทศน์ที่พูดแล้ว นักศึกษาสนใจฟังมาแสดงธรรม อย่างน้อยพอฟังผ่านหูไป ก็อาจจะซึมซับไปได้บ้าง และกิจกรรมทั้งหลายก็ต้องทำอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งแนวทางที่สามารถพัฒนาคุณธรรมให้แก่เยาวชน จะต้องมีการที่เกี่ยวกับจริยธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง ต้องไปปฏิบัติธรรม หรือฟังเกี่ยวกับคำสอน

ด้านจริยธรรม มีการพูดคุยปรับทัศนคติ ให้นักศึกษาเข้าใจถึงบริบทของมหาวิทยาลัยสงฆ์ แนวทางการปฏิบัติหน้าที่ในชีวิตประจำวันในมหาลัยก่อน แต่ถ้าเขาก็ไม่สามารถที่จะปรับตัวเองได้ ก็อาจจะต้องสร้างมาตรการในการควบคุมพฤติกรรม เริ่มตั้งแต่ตักเตือน ลงโทษ หักคะแนน มีการปลูกจิตสำนึก การปลูกจิตสำนึกเป็นได้หลายวิธีตั้งแต่เริ่มจากการอบรมในห้องเรียนเป็นต้น อีกอย่างการพัฒนาจริยธรรม ถ้าจะให้เกิดผลจริง ควรมาจากข้างในจริง ๆ ต้องมีกิจกรรมที่สร้างจิตสำนึก เพื่อที่จะเป็นแรงจูงใจ แรงดึงดูดที่จะนำพาเขาไปตรงนั้นได้

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลวิจัยพร้อมทั้งอภิปรายผลวิจัย ผู้วิจัยได้เสนอแนะได้ 2 ประการ ดังต่อไปนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การพัฒนาคุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่ นักศึกษา ควรที่ 3 สถาบัน คือ บ้าน วัด มหาลัย ต้องร่วมมือกันในการพัฒนาคุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่ นักศึกษา ควรมีกิจกรรมการนำเสนอ นักศึกษาที่เป็นไอดอลแบบอย่างในด้านคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อเป็นแบบอย่างให้รับมาปฏิบัติ เพื่อให้นักศึกษาที่เป็นต้นแบบ เป็นแบบอย่างของนักศึกษาที่ดีได้

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยต่อไป

ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง การเล่นนิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรม จริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยศึกษาเปรียบเทียบระดับความ เข้าใจ เพื่อรู้ปัญหาอย่างจริงจัง และนำหลักคุณธรรมจริยธรรมไปปลูกฝังนักศึกษาให้มีคุณธรรม จริยธรรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (ม.ป.ท.). *การพัฒนาจริยธรรมไทย*. กรุงเทพมหานคร : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- กรมวิชาการ. กระทรวงศึกษาธิการ. (2541). *กรอบแนวคิดเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เน้น*
กิริติ บุญเจือ. (2551). *คู่มือจริยศาสตร์ตามหลักวิชาการสากล*. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนา
พลังแผ่นดิน เชิงคุณธรรม.
- โกสินทร์ รังสิยาพันธ์. (2530). *ปรัชญาและคุณธรรมสำหรับครู*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- จรัส แก้วเปิง. (2546). *การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน คำนวณวาระธรรม โรงเรียน เรียงคำวิทยาคม*
อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). สถาบันราชภัฏเชียงราย.
- ชัยพร วงศ์วรรณ. (2540). *การสอนค่านิยมและจริยธรรม*. คณะศึกษาศาสตร์ : สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล.
- ชำเลื่อง วุฒิจันทร์. (2524). *คุณธรรมจริยธรรม*. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิณ และเพ็ญแข ประจันปัจฉิม. (2520). *จริยธรรมของเยาวชนไทย*. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์การศาสนา.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิณ. (2544). *ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมการวิจัยและการพัฒนาบุคคล*. (พิมพ์ครั้งที่ 4).
กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ทิพย์ หาราสน์ศรี, ผศ., (2553). *การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัย*
รามคำแหง (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธีรัตน์ กิจจักษ์. (2542). *เอกสารการสอนวิชาการบริหารการศึกษาศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- บุญสม โปธเงิน. (2537). *คุณธรรมในการอยู่ร่วมกันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัด*
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- บุญมี แทนแก้ว. (2527). *จริยศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- ประภาศรี สีหอำไพ. *พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม*. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและ
เอกสารทางวิชาการ, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประดิษฐ์ ปะวันนา. (2563). *การศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาสถาบันการพลศึกษา, วารสาร*
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ปีที่ 9 ฉบับที่ 1.
- พระธรรมญาณมุนี. (2531). *พระธรรมญาณมุนี 88*. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์การพิมพ์.
- พระครูสุนทรชัยวัฒน์ (ทวี สุชีโว-ตัวพระโคน). (2555). *การศึกษาวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ในคัมภีร์อรรถกถา*
ธรรมบท (ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.
- พระราชวรมุนี (ป.อ.ปยุตโต). (2530). *ทางสายกลางของการศึกษาไทย*. กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- พระราชวรมณี (ประยูทธ ปยุตโต). (2527). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์การพิมพ์.
- พรพิทักษ์ เข็มบาสัตย์ และวรรณพล พิมพะสาลี. (2563). *แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย*. วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉลองสิริราชสมบัติ 50 ปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช พุทธศักราช 2539. เล่มที่ 11, 25. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสำเนียง เลื่อมใส. (2534). *การศึกษาเปรียบเทียบธรรมบทและภควัดคีตา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พุทธทาสภิกขุ. (2537). *เยาวชนกับศีลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : ธรรมทานมูลนิธิ.
- _____ (2543). *ค่ายธรรมบุตร*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : ธรรมทานมูลนิธิ.
- _____ (2545). *หมดความทุกข์*. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา.
- _____ (2546). *เยาวชนกับความรอดของสังคม*. กรุงเทพฯ ฯ : สุขภาพใจ.
- _____ (2549). *เยาวชนกับความรอดของสังคม*. กรุงเทพฯ ฯ : สุขภาพใจ.
- _____ (2549). *อบรมพระธรรมทูต*. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา.
- พนัส หันนาคิน. (2520). *การสร้างจริยธรรมให้แก่นักเรียนไทย แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย*. กรุงเทพ มหานคร : โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.
- พระครูสุนทรชัยวัฒน์ (ทวี สุขีโว-ตัวประโคน). (2555). *การศึกษาวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท*. (ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภัทรชัย อุทาพันธ์. (2563). *ความคาดหวังของคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยที่มีต่อคุณลักษณะด้านคุณธรรม และจริยธรรมของนักศึกษา*,วารสารภูมิเนเวศพัฒนาอย่างยั่งยืน ปีที่ 1 ฉบับที่ 1, 1-7.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย, มูลนิธิ. (2538). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับสยามรัฐ. เล่มที่ 11, 25. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2541). *ความเป็นครู*. (พิมพ์ครั้งที่ 3), กรุงเทพมหานคร : พรินต์ติ้งเฮาส์.
- พุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 (ฉบับประกาศราชกิจจานุเบกษา)
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพมหานคร : ศิริวัฒนาอินเตอร์ พรินท์ จำกัด (มหาชน).
- รสรินทร์ อรอมรัตน์, (2562), คุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาตามความคาดหวังของผู้บริหารและอาจารย์มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.
- วศิน อินทสระ. (2546). *ธรรมบท ทางแห่งความดีเล่ม 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร : เม็ดทราย.

- วีระพงษ์ ถิ่นแสนดี. (2550). *การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนสิงห์สะพาน อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์* (ปริญญาานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2561). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์*, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ผลิธรรม
- สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล. (2552). *คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทย* (รายงานการวิจัย). ศูนย์ส่งเสริมและ พัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม : สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้.
- สมผิว ชื่นตระกูล. (2537). *ความเป็นครู*. เอกสารประกอบการสอนคณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่.
- เสถียร ชาวไทย. (2536). *ปรัชญาคุณธรรมสำหรับครู*. เชียงราย : สถาบันราชภัฏเชียงใหม่.
- สมเดช มีแสง. (2538). *คู่มือการปฏิบัติราชการ และเตรียมสอบผู้บริหารการศึกษา*. สำนักงานคณะกรรมการ ประถมศึกษาแห่งชาติ. อุทัยธานี.
- สากล เกตุทอง. (2545). *การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 7* (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร. พิษณุโลก.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2540). *ประวัติศาสตร์ศาสนา*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- Hoffman. M.L, (1979). *Development of Moral Thought : Feeling and Behavior*. American Psychologist, October.
- Jean Piaget. (1997). *The Moral Judgment of the Child*. London : Routledge & Kegan Paul Ltd.
- Kohlberg L., (1976). *Moral Stages and Moralization : Moralization : The Cognitive Development Approach*. Moral Development and Behavior, (New York : Holl Rinehart and Winston.
- Lawrence Kohlberg. (2000). *Development of Moral Character and Moral Ideology Review of Child Development Research*. New York : Russell Sage Foundation.
- Maslow Abraham., (1987). *Motivation and Personality*. New York : Harper and Row Publishers.

ภาคผนวก

มติการประชุมคณะกรรมการวิจัย
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ครั้งที่ ๒/๒๕๖๔
วันพุธที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

มติที่ ๑๙๗/๒๕๖๔
เรื่อง อนุมัติให้ดำเนินโครงการวิจัย ทูลสนับสนุนการวิจัย เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการและพัฒนานักวิจัย ภายใต้โครงการพัฒนานักวิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย คณะศาสนาและปรัชญา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔

คณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๖๔ เมื่อพุธที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๔ ระเบียบวาระที่ ๕.๔ (เรื่องเสนอเพื่อพิจารณา) ที่ประชุมมีมติดังนี้

๑. รับทราบ
๒. มอบสถาบันวิจัยญาณสังวร แจ้งหัวหน้าโครงการวิจัยทราบ
๓. อนุมัติให้ดำเนินโครงการวิจัยภายใต้โครงการพัฒนานักวิจัยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย คณะศาสนาและปรัชญา ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔ จำนวน ๖ โครงการวิจัย รายละเอียดปรากฏตามเอกสารแนบท้ายมติที่ ๑๙๗/๒๕๖๔

๔. อนุมัติงบประมาณในการดำเนินการวิจัยเรื่องดังกล่าวจำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท (สามหมื่นบาทถ้วน) ต่อโครงการวิจัยโดยแบ่งจ่ายเป็น ๓ งวด

๔.๑ งวดที่ ๑ จำนวนเงิน ๓,๐๐๐ บาท (สามพันบาทถ้วน)

จ่ายเมื่อทำสัญญารับเงินอุดหนุนการวิจัยแล้วเสร็จ

๔.๒ งวดที่ ๒ จำนวนเงิน ๑๕,๐๐๐ บาท (หนึ่งหมื่นห้าพันบาทถ้วน)

จ่ายเมื่อหัวหน้าโครงการวิจัยรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ ๑

๔.๓ งวดที่ ๓ จำนวนเงิน ๑๒,๐๐๐ บาท (หนึ่งหมื่นสองพันบาทถ้วน)

จ่ายเมื่อหัวหน้าโครงการวิจัยส่งรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

/๕. ให้หัวหน้า...

๕. ให้หัวหน้าโครงการวิจัยแต่ละโครงการดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

๕.๑ ทำหนังสือขออนุมัติดำเนินการโครงการวิจัยต่อผู้อำนวยการสถาบันวิจัยญาณสังวร และ

๕.๒ ขออนุมัติทำสัญญาต่ออธิการบดีผ่านผู้อำนวยการสถาบันวิจัยญาณสังวร พร้อมทั้ง

๕.๓ ทำหนังสือขอเสนอแต่งตั้งที่ปรึกษาโครงการวิจัย และหัวหน้าโครงการวิจัย/นักวิจัย และผู้ช่วยนักวิจัยให้เหมาะสมกับงบประมาณที่ได้รับอนุมัติ ต่ออธิการบดีผ่านผู้อำนวยการสถาบันวิจัยญาณสังวรเพื่อออกเป็นคำสั่งมหาวิทยาลัยต่อไป

๕.๔ หัวหน้าโครงการวิจัยจัดเตรียมค่าธรรมเนียมจัดทำตราสารเพื่อทำตราสารในเอกสารสัญญาขออนุมัติเงินอุดหนุนการวิจัยในวันทำสัญญา รายละเอียดการจัดเตรียมเอกสารตามข้อ ๒.๑ – ๒.๔ ให้หัวหน้าโครงการวิจัยประสานกับเจ้าหน้าที่วิจัย ประจำสถาบันวิจัยญาณสังวร (นางสาวรุ่งทิพย์ มณฑิเยธ) ก่อนการเสนอให้ผู้มีอำนาจลงนามต่อไป

๕.๕ หลักเกณฑ์การใช้จ่ายเงินอุดหนุนการวิจัย สำหรับโครงการวิจัยที่เสนอขอรับเงินอุดหนุนการวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔ ให้ถือปฏิบัติตามประกาศว่าด้วย หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการขอรับเงินอุดหนุนการวิจัย ลงวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๔๗

๖. ให้หัวหน้าโครงการวิจัย ถือปฏิบัติตามระเบียบมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ว่าด้วยการส่งเสริมการวิจัย พ.ศ.๒๕๕๖ ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

๗. ให้หัวหน้าโครงการวิจัย ถือปฏิบัติตามประกาศมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติของผู้ได้รับเงินอุดหนุนการวิจัย ลงวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๕๘

๘. ในกรณีที่มีปัญหาในด้านเนื้อหาการวิจัย หรือมีปัญหาในด้านการดำเนินการวิจัย ให้ปรึกษาสถาบันวิจัยญาณสังวร เพื่อหาแนวทางร่วมกันในการคลี่คลายปัญหาต่อไป

๙. ให้สถาบันวิจัยญาณสังวรเสนอชื่อผู้เชี่ยวชาญอ่านและตรวจรายงานการวิจัยเรื่องนี้

๑๐. ให้หัวหน้าโครงการวิจัยรายงานความก้าวหน้างานวิจัยครั้งที่ ๑ ต่อสถาบันวิจัยญาณสังวร จำนวน ๒ เล่ม นับแต่วันทำสัญญาได้รับเงินอุดหนุนการวิจัย เพื่อนำเสนอคณะกรรมการวิจัยพิจารณารายละเอียดด้านเนื้อหาและอนุมัติงบประมาณในงวดที่ ๒ ต่อไป

๑๑. ให้หัวหน้าโครงการวิจัยส่งรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ (บทที่ ๑ – ๕) ก่อนสิ้นสุดสัญญา ๖๐ วัน

๑๒. ครุภัณฑ์ที่หัวหน้าโครงการวิจัยดำเนินการจัดซื้อจากงบประมาณโครงการวิจัย (ถ้ามี) เมื่อดำเนินการวิจัยแล้วเสร็จให้ส่งคืนแก่สถาบันวิจัยญาณสังวร ในสภาพที่สมบูรณ์พร้อมใช้ เพื่อสถาบันวิจัยจักได้ส่งมอบให้แก่ฝ่ายพัสดุของมหาวิทยาลัยต่อไป

๑๓. ให้หัวหน้าโครงการวิจัยหักเงินไว้ ๕ % เพื่อเป็นทุนสำรองจ่ายในการนำผลงานวิจัยไปเสนอในการประชุมวิชาการระดับชาติหรือนานาชาติและเป็นค่าธรรมเนียมในการส่งบทความวิจัยไปลงตีพิมพ์ในวารสารเพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยต่อไป

๑๔. ให้หัวหน้าโครงการวิจัยจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เชี่ยวชาญที่อ่านตรวจรายงานการวิจัยอย่างน้อยคนละ ๒,๕๐๐ บาท (สองพันห้าร้อยบาทถ้วน) กับตรวจสอบความสมบูรณ์ของรูปแบบรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์และพิสูจน์อักษรจำนวน ๑,๕๐๐ บาท (หนึ่งพันห้าร้อยบาทถ้วน) ต่อหนึ่งโครงการวิจัยตามประกาศ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เรื่อง การแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญตรวจรายงานการวิจัยผู้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของรูปแบบรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์และพิสูจน์อักษรและการจ่ายค่าตอบแทน พ.ศ. ๒๕๖๒

๑๕. ให้ถือมติคณะกรรมการวิจัยนี้เป็นเอกสารแนบท้ายสัญญาจ้างเงินอุดหนุนการวิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระมหาฉัตรชัย สุจิตตชโย

(พระมหาฉัตรชัย สุจิตตชโย, ผศ.ดร.)

กรรมการและเลขานุการ

เอกสารประกอบแนบท้ายมติที่ ๑๙๗/๒๕๖๔ ระเบียบวาระที่ ๕ ข้อ ๕.๔ (เรื่องที่เสนอเพื่อพิจารณา)
รายชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย ทูลสนับสนุนการวิจัย เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการและ
พัฒนานักวิจัย ภายใต้โครงการพัฒนานักวิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

คณะศาสนาและปรัชญา

ในการประชุมคณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ครั้งที่ ๒/๒๕๖๔ วันพุธที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

ที่	ชื่อเรื่องวิจัย	ชื่อหัวหน้าโครงการ	ผู้เชี่ยวชาญอ่าน ตรวจ (๑)	ผู้เชี่ยวชาญ อ่านตรวจ (๒)	จำนวนเงิน (บาท)
๑.	การส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยใช้หลักอภิสสธรรม ๕ ในเขต ดุสิต กรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาชุมชน วัดสวัสดิวารีสีมาราม	พระสุทธิสารเมธี, ดร.	พระมหามชวินทร์ ปิริสุตตโม, ผศ.ดร.	รศ.ดร. ศิริศักดิ์ สุนทรไชย	๓๐,๐๐๐
๒.	บทบาทของเทวดาที่ปรากฏใน พระไตรปิฎก	แม่ชีบุญช่วย ศรีเปรม, ดร.	พระมหามชวินทร์ ปิริสุตตโม, ผศ.ดร.	รศ.ดร. ศิริศักดิ์ สุนทรไชย	๓๐,๐๐๐
๓.	การมีส่วนร่วมจิตอาสายุค NEW NORMAL ตามแนวพุทธ บูรณาการ	ดร.ประเวศ วะทาแก้ว	พระมหามชวินทร์ ปิริสุตตโม, ผศ.ดร.	รศ.ดร. ศิริศักดิ์ สุนทรไชย	๓๐,๐๐๐
๔.	การใช้กิจกรรมเล่านิทานธรรมบท เพื่อพัฒนาคุณลักษณะทาง คุณธรรมจริยธรรมสำหรับ นักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏ ราชวิทยาลัย	พระมหาเอกชัย สุขโย	พระมหาบุญญา จานวีโร, ผศ.ดร.	ดร. ปาน กิมปี	๓๐,๐๐๐
๕.	ความตระหนักรู้ของนักเรียน โรงเรียนวัดปทุมวนารามในการ ปฏิบัติตามมงคลสูตร คาถาที่ ๑	พระมหาวิชิต อคคชิต	พระมหาบุญญา จานวีโร, ผศ.ดร.	ดร. ปาน กิมปี	๓๐,๐๐๐

ที่	ชื่อเรื่องวิจัย	ชื่อหัวหน้าโครงการ	ผู้เชี่ยวชาญอ่าน ตรวจ (๑)	ผู้เชี่ยวชาญ อ่านตรวจ (๒)	จำนวนเงิน (บาท)
๖.	การพัฒนาจิตตามแนวสติปัญญา ๔ : กรณีศึกษา อุบาสกอุบาสิกา วัดนครอินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี	พระวินัยธรเจริญ ทนต์จิตโต	พระมหาบุญนา จานวิโร, ผศ.ดร.	ดร. ปาน กิมปี	๓๐,๐๐๐

รับรองตามนี้

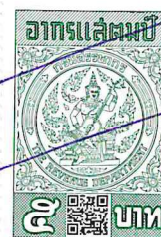
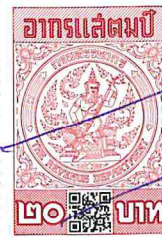

(พระมหาฉัตรชัย สุฉัตตชโย, ผศ.ดร.)

กรรมการและเลขานุการ

เลขที่สัญญา.....๗๓๐๙๕/๒๕๖๔

สัญญารับเงินอุดหนุนการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วันที่ ๐๙ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

สัญญานี้ทำขึ้นระหว่าง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดย นายอนันต์ ทรัพย์วารีย์ ตำแหน่ง รองอธิการบดี ซึ่งต่อไปในสัญญานี้เรียกว่า “ผู้ให้เงินอุดหนุนการวิจัย” (ผู้ให้) ฝ่ายหนึ่งกับ พระมหาเอกชัย สุขโย ตำแหน่ง หัวหน้าโครงการวิจัย ซึ่งต่อไปในสัญญานี้เรียกว่า “ผู้รับเงินอุดหนุนการวิจัย” (ผู้รับ) อีกฝ่าย หนึ่ง คู่สัญญาได้ตกลงกันดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ผู้ให้เงินอุดหนุนการวิจัยได้ตกลงให้เงินอุดหนุนการทำวิจัยประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ เป็นเงินจำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท (สามหมื่นบาทถ้วน) ในรูปแบบประเภทเหมาจ่าย แก่ผู้รับเงินอุดหนุนการวิจัยเพื่อทำ การวิจัย เรื่อง “การใช้กิจกรรมเล่านิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับ นักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” กำหนดแล้วเสร็จภายใน ๑ ปี นับตั้งแต่วันที่ลงนามในสัญญา รับ เงินอุดหนุนการวิจัยตามข้อ ๑ นี้

ข้อ ๒ ในการเบิกจ่ายเงินอุดหนุนการวิจัย ผู้ให้เงินอุดหนุนการวิจัยจะจ่ายเงินสำหรับการวิจัยเรื่องนี้เป็น งวดๆ ดังนี้

งวดที่หนึ่ง จำนวน ๓,๐๐๐ บาท (สามพันบาทถ้วน) ภายหลังจากผู้รับเงินอุดหนุนการวิจัยทำสัญญา รับเงิน อุดหนุนการวิจัยกับผู้ให้เงินอุดหนุนการวิจัยแล้ว

งวดที่สอง จำนวน ๑๕,๐๐๐ บาท (หนึ่งหมื่นห้าพันบาทถ้วน) จ่ายเมื่อหัวหน้าโครงการวิจัยรายงาน ความก้าวหน้าครั้งที่ ๑

งวดที่สาม จำนวน ๑๒,๐๐๐ บาท (หนึ่งหมื่นสองพันบาทถ้วน) เมื่อผู้รับเงินอุดหนุนการวิจัยส่งรายงานการ วิจัยฉบับสมบูรณ์พร้อมทั้งบทคัดย่อเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษและได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการแล้ว

การดำเนินการวิจัยตามสัญญานี้ ผู้รับเงินอุดหนุนการวิจัยจะต้องปฏิบัติตามระเบียบมหาวิทยาลัยมหามกุฏ ราชวิทยาลัย ว่าด้วยการส่งเสริมการวิจัย พ.ศ. ๒๕๕๖ ให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของสัญญานี้

ข้อ ๓ สัญญานี้กำหนดระยะเวลาสิ้นสุด ๑ ปี นับจากวันที่ลงนามในสัญญาแต่วันแต่ได้รับการขยายเวลา

ข้อ ๔ ผู้รับเงินอุดหนุนการวิจัย ได้รับทราบเข้าใจระเบียบ และเงื่อนไขการรับเงินอุดหนุนการวิจัยตาม สัญญานี้โดยตลอดและยินยอมปฏิบัติตามระเบียบดังกล่าวโดยเคร่งครัด

/ข้อ ๕ ผู้รับเงิน

ข้อ ๕ ผู้รับเงินอุดหนุนการวิจัย จะทำการวิจัย ด้วยความวิริยะ อุตสาหะ ให้สำเร็จได้ผล สมกับความมุ่งหมายของผู้ให้ หากเกิดปัญหาอุปสรรค ไม่สามารถทำการวิจัยได้ด้วยประการใด ๆ ผู้รับเงินอุดหนุนการวิจัยจะรายงานให้ผู้ให้เงินอุดหนุนการวิจัยทราบทันที

ข้อ ๖ ในการทำการวิจัยตามสัญญา นี้ หากมีการซื้ออุปกรณ์การวิจัย เรื่องเครื่องมือใดๆ ผู้รับเงินอุดหนุนการวิจัยจะใช้และบำรุงรักษาเครื่องอุปกรณ์ หรือเครื่องมือการวิจัยของผู้ให้เงินอุดหนุนการวิจัยให้อยู่ในสภาพดี สามารถใช้งานได้อยู่เสมอ และเมื่อสิ้นสุดการวิจัยตามโครงการแล้ว ผู้รับเงินอุดหนุนการวิจัยจะส่งคืนอุปกรณ์การวิจัยและเครื่องมือดังกล่าวนี้ ให้แก่ผู้ให้เงินอุดหนุนการวิจัยเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาองค์ความรู้และภูมิปัญญาของงานวิจัยของมหาวิทยาลัยต่อไป

ข้อ ๗ ผู้รับเงินอุดหนุนการวิจัย ขอรับรองปฏิบัติตามเงื่อนไขและส่งรายงานการวิจัยตามผู้ให้เงินอุดหนุนการวิจัยกำหนด

๗.๑ ทุนงวดแรกนับจากวันทำสัญญา

๗.๒ ทุนงวดที่สองนับจากวันทำสัญญา ๓ เดือน

๗.๓ ทุนงวดสุดท้ายเมื่อครบกำหนดระยะเวลาตามสัญญาเว้นแต่ได้รับการขยายเวลา

ทั้งสิ้นไม่เกิน ๙๐ วันนับแต่วันสิ้นสุดสัญญา

ข้อ ๘ ในการที่ผู้รับเงินอุดหนุนการวิจัยจะนำผลการวิจัยที่ได้รับเงินอุดหนุนการวิจัยจากผู้ให้เงินอุดหนุนการวิจัย ไม่ว่าจะที่ได้กระทำสำเร็จแล้วและหรือบางส่วนหรือสมบูรณ์ทั้งหมดแล้ว ไปลงตีพิมพ์เผยแพร่ลงในเอกสารหรือสิ่งพิมพ์ใด ๆ ผู้รับเงินอุดหนุนการวิจัยรับรองว่าจะลงข้อความประกาศเกียรติคุณตามระเบียบของผู้ให้เงินอุดหนุนการวิจัยที่ผู้ให้เงินอุดหนุนการวิจัยนี้ทุกครั้ง

ข้อ ๙ ในกรณีที่มีผู้ร่วมวิจัยหลายคนผู้รับเงินอุดหนุนการวิจัยจะตรวจสอบดูแลให้ผู้ร่วมวิจัยทุกคนปฏิบัติตามระเบียบและข้อกำหนดของผู้ให้เงินอุดหนุนการวิจัยอย่างเคร่งครัด

ข้อ ๑๐ ผลการวิจัยที่ได้รับเงินอุดหนุนการวิจัยตามสัญญา นี้ผู้รับเงินอุดหนุนการวิจัยตกลงให้เป็นกรรมสิทธิ์/ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยแต่เพียงผู้เดียว

ข้อ ๑๑ คู่สัญญาตกลงกันให้นำเอกสารต่างๆ แนบท้ายสัญญานี้ทุกแผ่นดังต่อไปนี้ เป็นส่วนหนึ่งของสัญญานี้ด้วยและคู่สัญญาได้ลงนามกำกับในเอกสารไว้แล้วทุกแผ่น

(ก)เค้าโครงการวิจัยเรื่อง “การใช้กิจกรรมเล่นิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย”

(ข) รายการเงินงวดและกำหนดส่งรายงาน

(ค) ระเบียบมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยว่าด้วยการส่งเสริมการวิจัย พ.ศ. ๒๕๕๖

/ข้อ ๑๒ หาก...

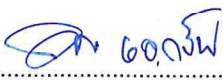
ข้อ ๑๒ หากผู้รับเงินอุดหนุนการวิจัยผิดสัญญาข้อหนึ่งข้อใดข้างต้นผู้รับยินยอมให้ผู้ให้เงินอุดหนุนการวิจัย ยกเลิกสัญญาและเรียกเงินที่ได้ให้ไปแล้วจากผู้รับเงินอุดหนุนการวิจัยทั้งหมดคืนตลอดจนเรียกอุปกรณ์การวิจัยคืนจากผู้รับเงินอุดหนุนการวิจัยทั้งหมดโดยต้องให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ดีและให้ถือว่าสัญญาให้ฉบับนี้เป็นสัญญาให้แบบมีเงื่อนไขคือความสำเร็จของงานวิจัยเป็นสำคัญ

ข้อ ๑๓ หากผู้รับเงินอุดหนุนการวิจัยไม่สามารถทำงานวิจัยตามสัญญาให้สำเร็จอันเนื่องมาจากเหตุใดๆ นอกจากที่กำหนดไว้ในสัญญา ให้คณะกรรมการพิจารณาให้ยกเลิกสัญญาและเรียกเงินคืนหรือกรณีมีเหตุอันควร จะงดการเรียกเงินคืนก็ได้

สัญญานี้ทำขึ้นสองฉบับมีข้อความตรงกันคู่สัญญาได้อ่านและเข้าใจแล้วจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ ต่อหน้าพยานและเก็บไว้คนละฉบับ

ลงชื่อ..... ผู้ให้เงินอุดหนุนการวิจัย
(นายอนันต์ ทรัพย์วารี)
ตำแหน่ง รองอธิการบดี

ลงชื่อ..... ผู้รับเงินอุดหนุนการวิจัย
(พระมหาเอกชัย สุขโย)
ตำแหน่ง หัวหน้าโครงการวิจัย

ลงชื่อ..... พยานฝ่ายผู้ให้เงินอุดหนุนการวิจัย
(นายปรีชา จันนัย)
ตำแหน่ง หัวหน้าฝ่ายการเงินและบัญชี

ลงชื่อ..... พยานฝ่ายผู้รับเงินอุดหนุนการวิจัย
(นายวิโชค วิภูษิตวรกุล)
ตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายประสานงานการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

การวิจัยเรื่อง

“การใช้กิจกรรมเล่านิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย”

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเรื่อง “การใช้กิจกรรมเล่านิทานธรรมบทเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” โดยผู้วิจัยจะนำไปใช้เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยที่ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากทุนสนับสนุนภายใต้โครงการพัฒนานักวิจัยของ “คณะศาสนาและปรัชญา” สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับ คุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

คำตอบที่ได้รับจะไม่มีผลกระทบหรือทำให้ท่านเสียหายแต่อย่างใด

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ชื่อ-ฉายา-นามสกุล ผู้ให้สัมภาษณ์.....

ที่อยู่ บ้าน/วัด.....เลขที่.....หมู่ที่.....ถนน.....

ตำบล/แขวง.....เขต/อำเภอ.....จังหวัด.....

นักศึกษาชั้นปีที่.....สาขา..... คณะ.....

วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับ คุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา

2.1 คำถามเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา

2.1.1 คุณธรรมสำหรับนักศึกษา ควรเป็นอย่างไร ?

.....
.....

2.1.2 จริยธรรมสำหรับนักศึกษา ควรเป็นอย่างไร?

.....
.....

2.2 คำถามเกี่ยวกับการใช้กิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา

2.2.1 ความอดทน สามารถพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาได้หรือไม่ อย่างไร ?

.....

.....

2.2.2 ความเพียร สามารถพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาได้หรือไม่ อย่างไร ?

.....

.....

2.2.3 ความมีเมตตา กรุณา สามารถพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาได้หรือไม่ อย่างไร ?

.....

.....

2.2.4 ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม สามารถพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาได้หรือไม่ อย่างไร ?

.....

.....

2.2.5 การคบกับภยันมิตร สามารถพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาได้หรือไม่ อย่างไร ?

.....

.....

2.3 การใช้กิจกรรมเล่นิทานธรรมบท สามารถพัฒนาคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตามแนวคิดของท่านเป็นอย่างไร ?

.....

.....

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

.....

.....

ขอขอบคุณและเจริญพรนักศึกษาทุกท่านที่ตอบแบบสัมภาษณ์
พระมหาเอกชัย สุขโย (คำลือ)
คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ	ดร.กฤตพิศิษฐ์ ปุณณภัทร์ธนากุล
ตำแหน่ง	อาจารย์สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประวัติการศึกษา	ปี พ.ศ.2549 ประถมศึกษา 6 ปี พ.ศ.2551 นักธรรมชั้นเอก ปี พ.ศ.2558 เปรียญธรรม 9 ประโยค ปี พ.ศ.2560 ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ปี พ.ศ.2566 ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา
ประวัติการทำงาน	ปี พ.ศ.2556-ปัจจุบัน อาจารย์แผนกนักธรรม-บาลี สำนักเรียนวัดราชบุรุษบำรุง ปี พ.ศ.2562-2566 อาจารย์สังกัดคณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ปี พ.ศ.2566-ปัจจุบัน อาจารย์สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผลงานวิชาการ

สัมมาภัมมันตะ ธรรมสำคัญแห่งชีวิต, กฤตสุขิน พลเสน, พระมหาเอกชัย สุขโย, พระมหาวิจิต อกคชโชโต, นางสาวสิริพร ครองชีพ และนายวิธวินท์ ภาคแก้ว. (2562). สัมมาภัมมันตะ ธรรมสำคัญแห่งชีวิต. วารสารแสงอีสาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน, ปีที่ 16 - ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม), หน้า 322.

ชีวิตในทัศนะพุทธปรัชญา, องอาจ เขียวงามดี, พระมหาเอกชัย สุขโย, พระกิตติภัทร กิตติภทโท, รศ.ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน, (2562).การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 17 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 1 2562/1/1247-1253

โสณทัณฑสูตร (Sonthandasutta), พระมหาเอกชัย สุขโย, องอาจ เขียวงามดี, สิริพร ครองชีพ, พระมหาบุญไทย ปุณณมโน,ดร. (2562). โสณทัณฑสูตร (Sonthandasutta). การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 17 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 1 2562/1/1263-1268

พุทธกระบวนทัศน์การใช้สื่อและอุปกรณ์ในการสื่อสารของพระพุทธเจ้า เพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคน, พระมหาเอกชัย สุขโย, สิริพร ครองชีพ, สิริมิตร สิริโสพร. (2563). พุทธกระบวนทัศน์

การใช้สื่อและอุปกรณ์ในการสื่อสารของพระพุทธเจ้า เพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคน. วารสารศึกษาศาสตร์ มมร. 2563/1/1-12

พุทธศาสนากับการดูแลสุขภาพ, พระมหาเอกชัย สุขโย, พระมหาวีรวิชัย ปทีปธมโม, สมใจ ไชยะคง. (2563). พุทธศาสนากับการดูแลสุขภาพ. การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2 ประจำปีสุพรรณภูมิ ; กระบวนทัศน์พระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาชีวิตในศตวรรษที่ 21 2563/1/82-91

ความแตกต่างระหว่างต้นหากับฉันทะตามแนวพุทธศาสตร์, พระมหาเอกชัย สุขโย, พระมหาไมตรี ปุณฺณามรินโท, พระมหาวิจิต อคคธมโม, สิริพร ครองชีพ. (2563). ความแตกต่างระหว่างต้นหากับฉันทะตามแนวพุทธศาสตร์. การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2 ประจำปีสุพรรณภูมิ ; กระบวนทัศน์พระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาชีวิตในศตวรรษที่ 21 2563/1/61-68

การหลีกเลี่ยงจากอบายมุข ; ทางแห่งความสุขที่ยั่งยืนตามแนวพุทธศาสตร์, พระราชปฏิภาณโกศล, พระมหาวิจิต อคคชิต, พระครูวินัยธรเจริญ ทนจิตโต, พระมหาเอกชัย สุขโย (2563). การหลีกเลี่ยงจากอบายมุข ; ทางแห่งความสุขที่ยั่งยืนตามแนวพุทธศาสตร์ การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2 ประจำปีสุพรรณภูมิ ; กระบวนทัศน์พระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาชีวิตในศตวรรษที่ 21 2563/1/1-8

วิเคราะห์สถาปัตยกรรมธรรมชาติอุโบสถวัดบางกุ้ง จังหวัดสมุทรสงคราม, พระมหาเอกชัย สุขโย, พระมหาบุญไทย ปุณฺณมโน, (2563). วิเคราะห์สถาปัตยกรรมธรรมชาติอุโบสถวัดบางกุ้ง จังหวัดสมุทรสงคราม. การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2 ประจำปีสุพรรณภูมิ ; กระบวนทัศน์พระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาชีวิตในศตวรรษที่ 21 2563/1/482-488

หน้าที่ชาวพุทธ : ความรับผิดชอบของใคร, พระมหาเอกชัย สุขโย (2563). หน้าที่ชาวพุทธ : ความรับผิดชอบของใคร, วารสารปรัชญาปริทรรศน์ 2563/2/77-86

กาลามสูตรเปลี่ยนความคิด นำเข้าสู่พระพุทธศาสนา, สุภิญญา ปัตยะโส, พระมหาไมตรี ปุณฺณามรินโท, พระมหาเอกชัย สุขโย. (2564). กาลามสูตรเปลี่ยนความคิด นำเข้าสู่พระพุทธศาสนา. ประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ ๑๙ และระดับนานาชาติ ครั้งที่ ๓ บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2564 เล่มที่ 1, หน้า 554.

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการพัฒนาบทเรียนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ตามทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ของโรงเรียนวัดราษฎร์บำรุง กรุงเทพมหานคร. กฤตพิศิษฐ์ ปุณฺณภัทรธนากุล, พระปริยัติวัชรกรวี, พระมหาจักรพล เทพา, พระมหาวิจิต จันทรสง่า, สิริพร ครองชีพ. (2566) *วารสารปรัชญาปริทรรศน์*, 28(2), 1-9. (TCI ฐาน 2)

Conservation of the Thai Buddhist way of the community: A case study of the tradition of alms on the water, Suwannaram temple, Nakhon Pathom Province, Thepa

P. C. A., Phra Srirajamongkolpandit, Thantachitto, P. C., Sujayo P. A., Pimparat, P. T. A. (2022). Conservation of the Thai Buddhist way of the community: A case study of the tradition of alms on the water, Suwannaram temple, Nakhon Pathom Province. *Neuroquantology*, 20(12), 2916-2936. DOI: 10.14704/NQ.2022.20.12.NQ77289

สถานที่ทำงานปัจจุบัน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย